LETNIK XVIII., ŠT. 40 (859) / TRST, GORICA, VIDEM
ČETRTEK, 31. OKTOBRA 2013

www.noviglas.eu

SETTIMANALE
Poste Italiane S.p.a. - Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003 (conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, DCB (Padova)
ISSN 1124 - 6596

TAXE PERCUE - TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE PADOVA - ITALY

NOVI GLAS

CENA 1 EVRO

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Uvodnik

Jurij Paljk

Tišina naših pokopališč

Ob Vseh svetih se spominjamo naših rajnih, ki so s svojim odhodom v večnost živo opozorilo za vsakogar izmed nas, da je naše življenje končno, minljivo, še kako krhko, pa če si to priznamo ali ne. Cerkev sicer praznuje na Vahte svoje svetnike, medtem ko je dan kasneje praznik vernih duš, a v naši sedanji družbi je 1. november predvsem Dan spomina na mrtve, ki ga obeležujemo predvsem tako, da se poklonimo s cvetjem, svečami in venci vsem umrlim na vseh naših pokopališčih, pred spomeniki padlih in ob skupnih grobiščih, ki so še danes boleča rana slovenske polpretekle zgodovine, saj nas Slovence prav odnos do pomorjenih še danes deli in je tisti naš prekleti Damoklejev meč, ki pritlehni dnevni politiki omogoča, da še danes, po sedemdesetih letih!, nadaljuje tisti pogubni ideološki boj, ki je bil povod za blazne pomore med drugo svetovno vojno in po njej.

Pa vendar bi moral biti spomin na naše rajne predvsem vsakoletna priložnost, da razmislimo svoj čas, lastno ujetost v trenutek sedanjosti in lastno minljivost, ter obenem tudi priložnost, da bi skušali tudi v naši sedanjosti najti tisto odprto okno v večnost, ki vsakemu človeku omogoča, da razmisli samega sebe, svoj odnos do sočloveka in svoje življenje, ki je razpeto med rojstvom in smrtjo.

Lepa navada, da se podamo na naša pokopališča in v tišini obudimo spomine na naše rajne, a se obenem spomnimo tudi tistih, ki so umrli, da nam je danes lepo, da se na pokopališču zberemo in skupaj z duhovnikom zmolimo za naše rajne, je potrdilo, da tudi danes še vemo, da smo minljivi, kristjani pa verujemo, da obstaja tudi posmrtno življenje, ki edino lahko osmisli minljivost našega življenja, pa čeprav je to za vsakega človeka skoraj nerazumljivo.

Živimo in smo del družbe, ki potiska smrt v kot, o smrti se danes nikjer ne sme govoriti, še o umiranju osamljenih starih ljudi se ne sme govoriti v sodobni družbi, obiski pri bolnikih so postali le še nuja, najraje bi bolne in stare kar pozabili za tesno zaprtimi vrati v bolnišnicah in sodobnih hiralnicah, kar so domovi za ostarele; tisti, ki še redno obiskujemo bolne in ostarele, pa smo gledani postrani, nerazumljeni, pa čeprav za kristjane velja, da so obiski bolnikov dela usmiljenja, za vsakega človeka pa bi to morala biti moralna, etična dolžnost.

Smrt je postala velika tabu tema naše družbe, ki prisega le na denar, užitek, večno mladost, minljivo lepoto in uspeh za vsako ceno, na uživanje do konca, o nebogljeni starosti in smrti ne smeš javno govoriti, vse več je tudi ljudi, ki se izogibajo soljudi, ki imajo doma težkega bolnika... Vse to seveda govori o tem, kakšna je naša družba, kakšni smo sami. In vse lepe besede so zaman, če ni dejanj zraven, vse besede so zaman, če ni dejanj tople človeške solidarnosti, prijaznosti, srčnosti, dobrote, topline, ljubezni.

Tihi šepet cipres na naših pokopališčih govori prav o končnosti, o smrti in istočasno tudi o tistem, kar smrt in končnost presega, lepo je, če mu znamo prisluhniti, če že moliti nismo več sposobni, in obenem pustiti, da nas nagovori k razmišljanju o tem, zakaj pravzaprav smo na svetu.

Tišina pokopališč, kjer počivajo naši rajni, je dovolj zgovorna, da nagovori vsakogar, ki ji zna prisluhniti, govori o tem, da smo nasledniki prvega človeka, ki je postal človek v davnini časov šele takrat, ko je znal pokopati sebi podobnega, in seveda o vseh nas, o našem odnosu do smrti, do življenja, do sočloveka, do večnosti.

Prisluhnimo ji!

Foto Sabina Grahek

TRST Obisk predstavnikov slovenskih manjšin iz Hrvaške, Madžarske in Avstrije

Slomak: ali bo prenovljena koordinacija tokrat zdržala?

Prisotnost predstavnikov slovenskih narodnih skupnosti na Hrvaškem, Madžarskem in v Avstriji na celodnevnem obisku v Trstu, ki ga je v petek, 25. oktobra, priredila Slovenska kulturno gospodarska zveza, je dejansko imela kot končni cilj ponovno 'odmrznitev' Slovenske manjšinske koordinacije, ki je svojčas zamrznila svoje delovanje zaradi notranjih razprtij: Svet slovenskih organizacij je na podlagi določil pravilnika zahteval rotacijo predsedstva, do česar ni prišlo. Preprosto udejanjanje notranjih pravil bi tako svojčas lahko omogočilo ohranitev aktivne vloge dragocenega organa, ki je predstavljal pomembno medmanjšinsko sredstvo v odnosu do slovenske države.

Foto IG

Ob koncu simpozija v Gregorčičevi dvorani na Frančiškovi ulici, ki je sklenil celodnevno srečanje manjšinskih predstavnikov v Trstu, je bila zato poverjena dosedanjemu podpredsedniku Slomaka Hirnöku naloga, da pred koncem leta, morda že konec novembra oziroma v začetku decembra, skliče sestanek za ponovno obuditev vsemanjšinske organizacije. O njenem prenovljenem ustroju se bo še mogoče dogovarjati: na petkovem srečanju pa je večina gostov poudarila potrebo po drugačnem načinu odločanja znotraj koordinacije, ki naj ne bi temeljilo na načelu soglasnosti: ta praksa namreč 'otežuje' suvereno in učinkovito delovanje Slomaka. Svet slovenskih organizacij pa se z odločitvami na podlagi absolutne oziroma dvotretjinske večine ne strinja. Pokrajinski predsednik SSO za Tržaško Igor Švab, ki je zastopal deželnega predsednika Draga Štoko, je to stališče manjšinskim sogovornikom jasno izpostavil in še enkrat poudaril, naj se mesto predsednika tudi v novem organu izvaja na podlagi rotacije, kamnu spotike v dosedanjem Slomaku.

Srečanje v Gregorčičevi dvorani je poleg tega osrednjega cilja imelo še nalogo, da ponovno približa majšinske predstavnike: medsebojno poznavanje je namreč neobhodno potrebno za uspešno sodelovanje in za učinkovito politiko manjšinskih organizacij do centrov moči bodisi v domicilnih državah bodisi v Sloveniji. Na okrogli mizi, ki je potekala pod geslom *Slovenci v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem: vizija prisotnosti*, so sodelovali predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök, predsednica Društva člen 7 za avstrijsko Štajersko Susanne Weitlaner, predsednik in podpredsednica Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk Bernard Sadovnik in Zalka Kuchling, predsednik Zveze slovenskih organizacij Marjan Sturm in že omenjeni pokrajinski predsednik Sveta slovenskih organizacij za Tržaško Igor Švab ter gostitelj srečanja, deželni predsednik SKGZ Rudi Pavšič. Odsotni so bili predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev. Povezovalec okrogle mize Jure Kufersin je posameznega gosta zaprosil najprej za kratek oris položaja manjšine, kateri pripada, nato pa še oceno odnosa z matično domovino. Vprašanja so bila namreč funkcionalna glede na prisotnost še dveh častnih gostov, deželnega odbornika za kulturo Giannija Torrentija in državnega sekretarja RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Borisa Jesiha.

Hrvaška. Odnosi med Slovensko narodno skupnostjo in Zagrebom so se po Tuđmanovem predsedovanju normalizirali: znatno večji delež finančne podpore manjšini vsekakor zagotavlja matična Slovenija, ki pa je do rojakov v sosednji državi vzpostavila dokaj nenavadno delitev na zamejce (se pravi na tiste, ki živijo v bližini meje) in na Slovence po svetu (to je na rojake, ki živijo vzdolž dalmatinske obale) - je dejal predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc.

/ str. 10

IG

"Na kavi s knjigo"

Pesnica Irena Žerjal je goriškemu občinstvu predstavila svojo zadnjo pesniško zbirko Sumljive in abstraktne poezije 8

Po volitvah

Nosilec liste in predsedniški kandidat SVP Arno Kompatscher je prejel 81.107 osebnih glasov 12

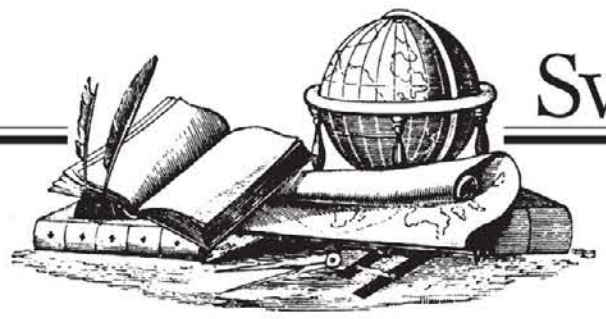

Zakon o stabilnosti državnih financ je začel parlamentarno pot

Posredno ali neposredno se tiče vseh državljanov

V prejšnjem tednu je italijanska vlada ministrskega predsednika Enrica Lette predstavila v parlamentu t. i. zakon za stabilnost, ki je od leta 2010 zamenjal finančni zakon. Gre za enega izmed najbolj pomembnih zakonov, ki jih mora Italija odobriti vsako leto in posredno ter neposredno zadeva vsakdanje življenje državljanov in njihovih družin.

Za ta dokument je vladalo še posebno zanimanje zaradi več vzrokov. Prvi zadeva način, po katerem misli italijanska vlada peljati državo iz hude finančne krize, kar je pod drobnogledom vseh njenih evropskih partnerjev. Drugi vzrok zadeva pravkar prestano politično krizo, ki naj bi vsaj navidezno utrdila ministrskega predsednika Letto, glede na to, da je Berlusconijevo Ljudstvo svobode vse bolj razklano in se vse bolj nagiba k vrnitvi na staro "Forza Italia".

Glavni cilj, ki si ga je italijanska vlada postavila s tem zakonskim predlogom, je, da bo Italija ob koncu leta 2014 dosegla 1% rasti bruto državnega proizvoda (BDP) in zmanjšala državni dolg na 2,5% BDP (članice EU ne smejo preseči 3%). Obenem želi vlada znižati davčno breme, ki je v Italiji zelo visoko in močno obremenjuje predvsem gospodarstvo in industrijo, v prvi vrsti pri politiki zaposlovanja. Finančni zakonski osnutek znaša 11,6 milijarde evrov in predvideva 27,3 milijarde evrov naložb v l. 2014-216.

Finančni zakonski osnutek je italijanska vlada odobrila 15. oktobra in ga poslala v objavo v Uradni list. Tako se je začela tudi parlamentarna pot z obravnavo v senatu. Celotni postopek bo končan do konca decembra.

Čeprav so bile napovedi ministrskega predsednika Enrica Lette zmerno optimistične, se je po objavi zakonskega osnutka razvnela kar vroča polemika, da je zakon za stabilnost nezadosten. Najbolj glasni so bili industrijci, ki so zahtevali bistveno večje zmanjšanje davčnega pritiska na plače zaposlenih. Prav tako so se oglasili sindikati, ki trdijo, da je glavno davčno breme še vedno preveč na srednje-nizkih plačah. V ta namen so se začele avdicije na skupnem zasedanju komisij za proračun senata in poslanske zbornice.

Ena izmed novosti je uvedba nove takse, ki združuje davek na smeti in davek na imovino, t. i. IMU. Imenoval se bo TRISE. Davek IMU pa ostaja za drugo hišo ali stanovanje in za gospodarska poslopja. Novost nekoliko skrbi, ker vlada dokaj upravičen sum, da se v novem davku skriva IMU na prvo hišo, ki je bil do sedaj zamrznjen.

Zakon za stabilnost bo neposredno vplival tudi na proračun Dežele FJK, ki mora prav tako odobriti deželni finančni zakon. V tem vlada močna zaskrbljenost, saj kot se zdi na prvi pogled, bo Dežela FJK ob dodatnih 220 milijonov evrov. To je hud udarec za deželni odbor predsednice Serracchiani, ki bo prisiljen rezati svoj proračun za 1 milijardo in 52 milijonov evrov.

Deželni tajnik SSk Damijan Terpin je zakon za stabilnost ocenil za prešibkega in vprašanje je, ali bo lahko pomagal italijanski ekonomiji, da stopi v fazo rasti. Po Terpinovem mnenju zakon premalo posega v zmanjšanje birokracije in odpravljanje neupravičenih stroškov v državni upravi. Kar se pa tiče Slovencev, finančni zakon po eni strani zagotavlja sredstva za organizacije in društva, po drugi strani pa krči sredstva za izvajanje zaščitne zakonodaje v javni upravi, s čimer ni mogoče biti zadovoljni. Na to dejstvo bo treba nujno opozoriti tako v parlamentu kot pri vladnem omizju, je prepričan Terpin.

Julijan Čavdek

Zamejske organizacije so se sestale v Celovcu

Naj bo zajamčena zastopanost narodnih skupnosti!

V torek, 22. oktobra, so se na sedežu NSKS v Celovcu sestale zamejske organizacije – Svet slovenskih organizacij (SSO), Slovenska skupnost (SSk), Enotna lista (EL) in Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) – in razpravljale o aktualnem položaju narodnih skupnosti. Sledila je okrogla miza, na kateri so dr. Angelika Mlinar (NEOS / LIF), mag. Vladimir Smrtnik (EL), Damijan Terpin (tajnik SSk) in Igor Gabrovec (podpredsednik deželnega sveta FJK) spregovorili o temi *Zastopanost manjšin v javnopravnih telesih in manjšinska politika.*

Vsi govorniki so se izrekli za bolj učinkovito zakonsko zajamčeno zastopanost narodnih skupnosti v vseh javnopravnih telesih: na občinski, regijski oz. regionalni in državni ravni.

Govorniki so ugotovili, da je treba voditi intenzivno diskusijo o obliki bolj učinkovitega zastopstva, ki je za obstoj narodnih skupnosti ključnega pomena. Vse omenjene organizacije zato pozivajo Vlado Republike Slovenije, naj se v odnosu do sosednih držav jasno opredeli za zakonske zajamčene mandate narodnih skupnosti na vseh ravneh.

S tako politično podporo javnopravnim mandatarjem na listah samostojnega političnega gibanja, ki imajo neposredno politično legitimacijo pripadnikov narodnih skupnosti, bi imele največjo korist narodne skupnosti, posledično pa tudi Republika Slovenija.

V sedanji razpravi krajšanja proračuna tako za narodne skupnosti v Sloveniji kot tudi za Slovence v zamejstvu in po svetu so se vse sodelujoče organizacije solidarno izrekle proti krajšanju proračunskih sredstev.

Vladimir Smrtnik, Angelika Mlinar, Nanti Olip, Igor Gabrovec in Damijan Terpin

Podpredsednik deželnega sveta Gabrovec

Pismo predsedniku Napolitanu

Italija je po koncu 1. svetovne vojne sestavila popoln seznam vojakov iz komaj zasedenih območij, ki so padli z avstro-ogrskimi uniformami. Številke so grozljive, saj raziskovalci računajo, da je bilo teh od Trenta do Istre preko trideset tisoč. "Njihova imena je v medvojnih desetletjih (za potrebe urejanja pokojnim vdovam) sistematično zbirala italijanska vlada preko svojega veleposlaništva na Dunaju. Nato so se za tem dragocenim dokumentom izgubile vse sledi, saj naj bi ga z Dunaja neznano kdaj prenesli v Rim in tam je nekje skrivnostno obtičal vse do današnjih dni ...", poudarja podpredsednik deželnega sveta Igor Gabrovec, ki je na predsednika Republike Italije naslovil pismo s prošnjo za posredovanje pri ponovnem odkritju dragocenega zgodovinskega dokumenta. "Razumljivo je, da Mussolinijeva diktatura ni mogla nikakor prenesti dejstva, da se je več deset tisoč t. i. novih Italijanov borilo proti tisti, ki jo je fašistična retorika označevala kot edino naravno in sveto domovino. Od tod mitiziranje junaštev in padlih na italijanski strani ter poniževanje, sramotenje in v najboljšem primeru zamolčevanje dogodkov in protagonistov poražene habsburške vojske. Sto let po tistih tragičnih dogodkih je vendarle prišel čas, da to poglavje obravnavamo pošteno, razbremenjeno in še zlasti zgodovinopisno objektivno, se pravi v duhu evropsko zajamčenega spoštovanja enakopravnosti narodov, kultur in jezikov", je še poudaril deželni svetnik SSk Igor Gabrovec.

Posvet NSKS in SSO v Celovcu

Razpravljali so tudi o SLOMAK-u

Na skupnem posvetu, ki je bil 22. oktobra v Celovcu, sta vodstvi Narodnega sveta koroških Slovencev in Svet slovenskih organizacij med drugim razpravljala o SLOMAK-u, ki že nekaj časa miruje, potem ko se nekatere članice v njem nikakor niso strinjale z načelom rotacije v tem vodstvu in so bile prepričane, da je dobro, če je kdo leta in leta na čelu organizacije in mu je udejanjanje skupnega pravilnika postranska zadeva.

Svet slovenskih organizacij je po načelih pravilnika predlagal za predsednika dr. Bernarda Spazzapana, a ta predlog žal ni bil sprejet, pristal pa je na izbiri za predsednika iz sredine slovenskih koroških organizacij in videl v dr. Zdravku Inzku osebnost, ki bi SLOMAK vodila na najboljši in sprejemljiv način.

V pričakovanju dokončne odločitve glede predsedniškega mesta se NSKS in SSO povsem strinjata, da je nujno SLOMAK reformirati, preoblikovati, mu dati nov statut z ustreznimi normami, da ne bo več prišlo do prevelike domačnosti v vodenju samem, in v tem smislu se krovni organizaciji strinjata, da bi se članstvo SLOMAK-a razširilo še na slovenske narodnobrambne politične organizacije, ki delujejo na terenu in samostojno politično nastopajo, ter na izvoljene predstavnike slovenskega jezika v parlamentih in deželnih zbornicah, kjer članice SLOMAK-a živijo in vsestransko delujejo.

NSKS in SSO se obenem strinjata, da bi bilo dobro v tem pogledu na prihodnost preoblikovati dosedanje delovanje SLOMAK-a, mu dati nove vsebine in programske smernice ter širše narodnostne dimenzije in morda tudi novo ime, ki bi lahko bilo Slovenska predstavniška organizacija (SLOPREO), in bi v tej viziji tudi postavili temelje novemu, modernemu, vsestransko odprtemu in široko zamišljenemu statutu, ki naj bi z vso polnostjo zadostil demokratičnim pričakovanjem vseh sodelujočih zvez, društev in organizacij.

Posvet v Bruslju

O radijskih postajah v manjšinskih jezikih

V Evropi se radijske postaje, ki oddajajo v t. i. manjšinskih ali regionalnih jezikih, soočajo z zelo podobnimi problemi: z omejenimi razpoložljivimi finančnimi sredstvi in s težavami glede pridobitve zajamčenih radijskih frekvenc. Tako ugotavlja glavni urednik radijske postaje Radio Onde Furlane, Mauro Missana, ki se je pred kratkim v Bruslju udeležil dvodnevnega posveta z naslovom *Radio broadcasting in minority languages: where we are, where we should go.* Srečanje - organizirala ga je skupina Zelenih/Efa (European free alliance), ki v Evropskem parlamentu združuje naravovarstvenike in predstavnike narodnih, etničnih ter regionalističnih strank, ki pripadajo Evropski svobodni zvezi, v sodelovanju z mednarodnim združenjem evropskih radijskih postaj AMARC (World Association of Community Radio Broadcasters) - je nudilo priložnost za oceno razmer v Evropi v tem medijskem segmentu in zaščite manjšin ter radijskih dejavnosti v t. i. manjšinskih jezikih. Posveta so se udeležili predstavniki raznih radijskih postaj, ki so odraz takšnih ali drugačnih manjšinskih skupnosti, iz Baskije, Galicije, Katalonije, Severne Irske, predstavniki Okcitancev in Romov iz Madžarske in Slovaške. Z evropskimi poslanci in s predstavnikom združenja Unesco, Venusom Jenningsom, so se pogovarjali o vlogi neodvisnega radijskega oddajanja, težavah neprofitnih radijskih postaj, evropski razsežnosti teh problematik in o "pozitivnih posegih" v korist jezikov, pravic, kulture in obveščanja. Posvet je potrdil kulturno, politično in družbenoekonomsko pomembnost jezikovnega pluralizma. Primer delovanja "svobodne radijske postaje Furlanov" je bil na bruseljskem srečanju deležen precejšnjega zanimanja: zaradi oddajanja v furlanskem, a tudi italijanskem in slovenskem jeziku, ter aktivnega ustvarjanja oddaj s strani priseljencev; zaradi promocije in ustvarjanja kakovostne furlanske kulture in glasbe; zaradi dejanskega nudenja javne storitve, ki pa ni ustrezno priznana tako s formalnega kot z ekonomskega vidika. Posveta se je udeležil tudi predstavnik koroškega Radio Agora, ki oddaja tudi v slovenskem jeziku.

Povejmo na glas

Bossi-Fini in svetel vzgled Slovenije

Potem ko je nedavno Evropski parlament pozval Italijo, naj spremeni zakon Bossi-Fini, smo se lahko zavedeli, kako je navedeni zakon nevzdržen, skrajno nehuman in že v območju grobe okrutnosti. Po mnenju Evrope, in gotovo tudi po našem mnenju, je nujno "zagotoviti, da ne bodo kaznovane tiste osebe, ki bi izkazale pomoč pribežnikom, kadar so ti na morju v resnih težavah". Z drugimi besedami: zakon grozi s kazenskim pregonom vsem, ki bi utapljajočim pribežnikom nudili pomoč, in zato seveda ni čudno, da je marsikatera ribiška ladja obrnila krmilo proč od oseb, ki so bile v smrtni nevarnosti. Tukaj se seveda vprašujemo, kako je bil takšen zakon sploh lahko sprejet. Sprejet v družbi, ki se trka po prsih, da ščiti življenje v imenu človekoljubnosti, medtem pa mirno in čiste vesti dopušča, da se pred njeno obalo utaplja na stotine in stotine prišlekov, ki vidijo v nas obljubljeno deželo. Tovrsten zakon je dobesedna sramota za državo in za ves evropski del razvitega sveta, ker med drugim ukinja žlahtno pomorsko pravilo, da je tako rekoč obvezno pomagati osebam, kadar jim morje grozi s smrtjo. Če pa je to tako, a za pribežnike ne velja, je to neverjetno brezčutna delitev ljudi na tiste dostojne in druge, ki enake pozornosti menda niso vredni. Na srečo se je na ozadju te zakonodajne groze italijanska vlada odločila, da verjetno predvsem po zaslugi njenega predsednika pošlje na kritično območje svoje ladje, ki bodo pribežnike prestrezale in jih reševale pred najhujšim. To je veliko in prelomno dejanje, ki naj bi mu sledila tudi ustrezna sprememba spornega zakona, ki ni vreden naše civilizacije. Poleg tega se je nekaj premaknilo v Evropi, ki tudi še ni razčistila nekaterih pojmov: zunanja meja Italije ni samo meja Italije, je zunanja meja celotne Evrope, če želi le-ta zares biti zveza držav in ne zgolj skupina držav, kjer vsaka skrbi samo zase. Sedanji naval pribežnikov je za Evropo vsekakor velika priložnost ustvarjanja večje povezanosti in solidarnosti, priložnost, ki nikakor ne bi smela biti zamujena. Tu pa je na prizorišče stopila Slovenija, in to s korakom, ki je lahko celotni Evropi za vzgled. Italiji je ponudila svojo edino vojno ladjo Triglav za prestrezanje in reševanje pribežnikov, ki še prihajajo. Vsekakor nastop brez primere, ko neka država stopi na prizorišče, ne z vojaškimi nameni - kar se sicer šteje za največjo vplivnost -, ampak z dejanjem humanitarne pomoči. Gre za edinstveno potezo, ki odpira povsem drugačne vidike, kot so sicer v veljavi: v nasprotju z vse bolj nasilno logiko kapitalov dejavno uveljavlja solidarnost in iz nje izhajajoče povezovanje z drugimi državami ne na osnovi neusmiljene ekonomske računice, ampak na osnovi človečnosti, brez katere smo celo sposobni dovoliti umiranje ljudi, če menimo, da smo zaradi njih ogroženi. Enkratno, Slovenija, to je spet tvoj veliki dan, v katerega smo skoraj prenehali upati.

Janez Povše

DVOJNI INTERVJU Drago Štoka in Nanti Olip

Narod brez politike je sirota!

Prejšnji teden sta zaznamovala javna razprava glede slovenskega manjšinskega predstavništva v javnopravnih telesih Avstrije in Italije ter vprašanje prihodnosti Slomaka, o katerem se je govorilo v Trstu. Z obema temama se ukvarjata krovni organizaciji Svet slovenskih organizacij (za Italijo) in Narodni svet koroških Slovencev (za Avstrijo); to je tudi izhodiščna točka za pogovor s predsednikom SSO Dragom Štoko in podpredsednikom NSKS Nantijem Olipom.

NSKS in SSO sta prejšnji teden jasno podčrtala potrebo po zagotovljenem javnopravnem zastopstvu Slovencev v Avstriji in Italiji. Ob tem vprašanju Slovenci v zamejstvu nismo bili nikoli enotni, ali je sedaj nastopil pravi čas?

Drago Štoka: *Mislim, da je to skrajni čas, drugače bomo s političnega stališča Slovenci v Italiji vedno bolj siromašni, saj narod ne more obstati in se dovolj zrelo razvijati, če ni prisoten tudi v politični areni. Že prav, da smo kulturno, športno dejavni, prizadevni na socialnem in verskem področju, a brez politike, brez političnega slovenskega vrha smo neke vrste sirote. Zadovoljni smo, da imamo Slovenci v Italiji svojo politično avtonomno stranko, to je Slovensko skupnost, zdaj pa je skrajni čas, da to stranko razširimo, jo dopolnimo tako, da dobijo v njej prostora tudi naši levi politični subjekti, ki bodo drugače v italijanskih strankah, tudi tistih v t. i. levičarsko naprednih, vedno bolj zbegani, če ne celo za vedno izgubljeni. V italijanskih strankah namreč za nas ni nobene garancije za obstoj, preživetje, kaj šele za kakšen napredek.*

Nanti Olip: *Zastopstvo narodne skupnosti mora biti zagotovljeno tam, kjer se sprejemajo odločitve. To je v javnopravnih telesih in političnih gremijih. Zagotovljeno javnopravno zastopstvo ima prednost prav v tem, da narodnostna politika ni prepuščena naključju, podrejena strankarsko političnemu discipliniranju in odvisnosti, ampak je sestavni del političnega dialoga med enakovrednimi partnerji. Tako imenovani model integracije v večinske stranke je bil na Koroškem v preteklosti eden najmočnejših asimilacijskih faktorjev, saj je veljala v prvi vrsti strankarska pokorščina in so bile upravičene želje in zahteve po enakopravnosti narodne skupnosti popolnoma obrobna zadeva. Zagotovljeni mandati za narodno skupnost v javnopravnih telesih bi pomenili novo kvaliteto dogovarjanja in sprotnega reševanja odprtih vprašanj.*

Drago Štoka

Nanti Olip

V tiskovnem sporočilu pozivate vlado Republike Slovenije, da se jasno opredeli za zakonsko zajamčene mandate na vseh ravneh. Kakšen je prvi korak, ki bi ga morala Slovenija narediti glede tega specifičnega vprašanja?

Drago Štoka: *Slovenija se mora zavzemati na vseh nivojih, predvsem pri italijanski vladi in parlamentu, da nam omogoči zakonsko zajamčene mandate na vseh nivojih, predvsem na deželni in državni ravni, tako kot je to zagotovljeno za italijansko in madžarsko manjšino v Sloveniji. Slovenija naj Italijo opozori na to ustrezno rešitev manjšinske skupnosti in jo prepriča, da je zajamčeno zastopstvo pravilna pot v sodobni dinamiki tudi evropske stvarnosti, saj bi brez manjšin bila Evropa neko hibridno telo brez pravih vizij v nove čase.*

Nanti Olip: *Z ureditvijo zakonsko zajamčenih mandatov za italijansko in madžarsko narodno skupnost vse tja do slovenskega parlamenta je Republika Slovenija uredila to vprašanje vzorčno in je lahko zgled za ostale države v Evropi. Zato Republika Slovenija od avstrijskih in italijanskih sogovornikov upravičeno lahko zahteva politično sodelovanje narodne skupnosti v obliki zajamčenih mandatov na vseh ravneh. To potrjuje tudi pogled na vseevropsko stvarnost v odnosu držav do svojih narodnih skupnosti. Kjer je to urejeno, teče stalen formaliziran dialog in se odprta vprašanja sproti rešujejo v zadovoljstvo obeh strani.*

Kakšne bi bile koristi za Slovence na Koroškem in v Italiji?

Drago Štoka: *Imeti zajamčeno zastopstvo na deželnem in državnem nivoju bi za nas vse bilo veliko pozitivno dejstvo in obenem primeren način reševanja naših še vedno odprtih vprašanj, večkrat tudi nezaceljenih ran, ki nam jih je preteklost kruto zadala v preteklem stoletju, saj so nas, z zgodovinskega stališča gledano, tepli kar trije režimi, ki so nam pustili še danes boleče sledove. Fašizem, nacizem in komunizem: to trojno gorje, ki je prizadelo naše narodno telo, je tudi danes še prisotno v nas, zato ga moramo tudi s svojim svobodnim, avtonomnim in demokratičnim delovanjem čim prej odpraviti in rane zaceliti.*

Nanti Olip: *Največja korist bi bila brez dvoma v tem, da se prisotnost slovenskega življa prizna in sprejme kot zgodovinsko dejstvo, ki se s svojo raznoliko dejavnostjo postavi v družbo kot subjekt in politično priznan in enakovreden partner. Uspešno delovanje slovenskih društev in ustanov bi dobilo prepotrebno politično nadgradnjo, ki jo predstavljajo mandatarji v javnopravnih telesih in imajo neposredno legitimacijo narodne skupnosti. Predpostavljam, da nihče ne zanikuje dejstva, da narodna skupnost sama zase najbolje ve, kaj potrebuje za perspektiven razvoj. Politično učinkovito interesno zastopstvo narodne skupnosti v javnopravnih telesih bi vlilo narodni skupnosti veliko novega zagona in optimizma in bi nas spravilo brez dvoma na uspešno pot, ki je usmerjena v prihodnost: iz pretekle in polpretekle podrejenosti k sodobni in času ter potrebam primerni samozavestni enakopravnosti.*

/ str. 12

Julijan Čavdek

Papež Frančišek o družini, ki moli, ohranja vero in živi veselje

"Krščanske družine so misijonske družine"

V nedeljo, 27. oktobra, je bilo odmevno romanje družin na grob sv. Petra v letu vere. Kot je poročal Radio Vatikan, je več kot 150 tisoč zbranih vernikov iz več kot 70 držav s petih celin (med njimi je bilo veliko otrok, pa tudi babic in dedkov) na Trgu sv. Petra v homiliji med jutranjo mašo nagovoril papež Frančišek. V svojem razmišljanju je predstavil tri temeljne značilnosti družine: družina, ki moli, ki ohranja vero, ki živi veselje. Ob koncu svete maše je papež Frančišek zmolil molitev k Sveti družini. Pred molitvijo Angelovega češčenja pa je povabil vse navzoče, da so skupaj prosili Marijo.

Družina, ki moli. Nedeljski evangeljski odlomek je predstavil dva načina molitve: napačen farizejev ter pristen cestninarjev. Farizej uteleša držo, ki ne izraža zahvaljevanja Bogu za njegovo dobroto in usmiljenje, temveč zadovoljstvo s samim seboj. Farizej se ima za pravičnega, zadovoljen je, ker je z njim vse v redu, se s tem šopiri ter druge sodi s svojega podstavka. Nasprotno pa je cestninar redkobeseden: njegova molitev je ponižna, trezna, prežeta z zavestjo lastne nevrednosti in revščine. Ta človek pa si resnično prizna, da potrebuje Božje odpuščanje in usmiljenje. Cestninarjeva molitev je molitev ubožca, ki je Bogu všeč, medtem ko je farizejeva obtežena z navlako nečimernosti.

"V luči te Božje besede bi želel vprašati vas, drage družine: molite kdaj v družini? Nekateri da, to vem. Toda mnogi pravijo: kako to narediti? Jasno, to se stori tako, kot je storil cestninar: ponižno pred Bogom. Vsak naj ponižno pusti, da se Bog ozre nanj, ter ga zatem prosi, da pride nanj njegova dobrota. Toda kako to storiti v družini? Saj se zdi, da je molitev nekaj osebnega in potem ni v družini nikoli primernega ter mirnega trenutka... Da, res je, vendar tu gre tudi za ponižnost, za priznanje, da potrebujemo Božjo pomoč, kot cestninar. Vse družine, vsi potrebujemo Boga, vsi. Potrebujemo njegovo pomoč, njegovo moč, njegov blagoslov, njegovo usmiljenje, njegovo odpuščanje. Vendar pa je potrebna preprostost. Za molitev v družini je potrebna preprostost. Molitev očenaša, ko smo zbrani okoli mize, ni nekaj izrednega, je možna. Tudi moliti skupaj rožni venec v družini je zelo lepo, daje veliko moči. Prav tako moliti drug za drugega: mož za ženo, žena za moža, oba za otroke, otroci za starše, stare starše... Molíte drug za drugega. Takšna je molitev družine in molitev krepi družino.

Z drugim nedeljskim berilom je papež predlagal družini drugo spodbudo: **družina, ki ohranja vero.** "Apostol Pavel je ob koncu svojega življenja napravil obračun: 'Ohranil sem vero' (2Tim 4,7). Toda, kako jo je ohranil? Nikakor ne v sefu! Ni je skril v zemljo kakor rahlo leni služabnik. Sveti Pavel primerja svoje življenje z bitko in s tekmo. Vero je ohranil zato, ker je ni samo branil, temveč jo je oznanjal, razširjal, ponesel daleč. Odločno se je uprl tistim, ki so hoteli shraniti, 'balzamirati' Kristusovo sporočilo znotraj meja Palestine. Zaradi tega je sprejel pogumne odločitve. Šel je na sovražna ozemlja, pustil se je izzvati oddaljenim, različnim kulturam, govoril je odkrito in brez strahu. Sveti Pavel je ohranil vero, ker potem, ko jo je prejel, jo je podarjal in šel vse do obrobij, ne da bi zavzel obrambno držo. Tudi ob tem se lahko vprašamo, na kakšen način v družini ohranjamo našo vero? Jo držimo zase, za našo družino kot zasebno dobrino, kot račun v banki ali pa jo znamo s pričevanjem, gostoljubnostjo in odprtostjo deliti z drugimi? Vsi vemo, da so družine, predvsem mlade, zelo zaposlene, dirkajo. Toda, a kdaj pomislite, da bi lahko bila ta dirka tudi dirka vere? Krščanske družine so namreč misijonske družine. Včeraj smo tu na trgu slišali pričevanja misijonskih družin. So misijonske tudi v vsakdanjem življenju, med vsakodnevnimi opravili, ko v vse dodajajo sol in kvas vere. Vera se v družini ohrani tako, da se dodaja sol in kvas vere v vsakodnevne stvari. Tudi zadnji vidik izhaja iz Božje Besede: **družina, ki živi veselje**. V današnjem psalmu je tale izraz: 'ponižni naj to slišijo in se veselijo' (Ps 34,3). Ves ta psalm je himna Gospodu, viru veselja in miru. In v čem je vzrok tega veselja? V tem, da Gospod je blizu, posluša vpitje ponižnih in jih osvobaja zla. O tem piše tudi sv. Pavel: 'Veselite se v Gospodu zmeraj... Gospod je blizu'. (Flp 4,4-5). Danes bi vam rad postavil vprašanje. Vsak naj ga ponese v svojem srcu domov kot nalogo, ki jo je potrebno storiti. Sam naj si odgovori. Kako je z veseljem v tvojem domu? Kako je z veseljem v tvoji družini? Sami odgovorite na to. Drage družine, dobro veste, da resnično veselje, ki ga okušate v družinah, ni nekaj površinskega, ne prihaja zaradi stvari ali ugodnih razmer. Resnično veselje prihaja iz globoke skladnosti med osebami, ki jo vsi v srcu čutijo in hkrati čutijo lepoto ob tem, da so skupaj, da se medsebojno podpirajo na poti življenja. Osnova tega globokega čutenja veselja je Božja navzočnost, Božja navzočnost v družini, njegova sprejemajoča, usmiljena in spoštljiva ljubezen do vseh, predvsem pa potrpežljiva ljubezen. Potrpežljivost je Božja krepost, ki nas v družini uči, da imamo drug do drugega to potrpežljivo ljubezen. Da smo potrpežljivi. Potrpežljiva ljubezen. Samo Bog zna ustvariti skladnost v različnosti. Če ni Božje ljubezni, tudi družina izgubi skladnost, prevladajo posamezni interesi, ugasne veselje. Medtem pa družina, ki živi veselje vere, to spontano posreduje naprej. S tem je sol zemlje in luč sveta ter kvas za vso družbo".

Na koncu je papež postavil vsem družinam zgled, ki naj ga imajo vedno pred sabo: "Drage družine, živite vedno z vero in preprostostjo, kot sveta nazareška družina. Naj bosta Gospodov mir in veselje vedno z vami"!

Sprehod po cerkveni stavbi (2)

"To so vrata h Gospodu"

Kot smo nakazali zadnjič, predstavljajo pravzaprav cerkveni prag vrata, s katerimi pridemo do vsega tistega bogastva, ki ga je v stoletjih prevzelo nase krščansko dejanje prestopitve praga cerkve. Tudi po obliki naj bi se cerkvena vrata razlikovala od navadnih, zato navadno zgoraj niso bila upognjena. V "Navodilih o cerkveni gradnji in opremi" pravi sv. Karel Boromejski, milanski nadškof, naj vrata cerkvenih stavb "ne bodo zgoraj upognjena, glede na to, da se morajo razlikovati od civilnih vrat, ampak naj bodo pravokotna, kakor je moč videti v najstarejših bazilikah". Pomeni, da pri vratih nikakor ne gre le za funkcionalnost, temveč za globoko simbolično vrednost. Zadnjih petdeset let bi nas sicer radi prepričali drugače, češ da je treba stremeti k uporabnosti, a pri tem pozabljajo na dejstvo, da je človek bitje simbolov, krščanstvo pa, če tako rečemo, "vera simbolov", brez katerih njeno sporočilo ne doseže svojega učinka. Francoski cerkveni pravnik in strokovnjak za bogoslužje Viljem Durand (1230-1296) je v 13. stoletju napravil "Rationale divinorum officiorum", ki je kaj kmalu postal temeljnega pomena za razumevanje simbolike cerkvenih arhitektonskih elementov, bogoslužnih predmetov in oblačil. Glede vrat piše takole: "Vrata cerkve predstavljajo Kristusa, kakor beremo v evangeliju: 'Jaz sem vrata, govori Gospod'". Ta navedek nam pove, kako je prek Kristusa postalo ljudem bližnje tisto, kar je prej bilo daleč – odnos z Bogom, in vse tisto, kar je prej bilo nedostopno, drugo, oddeljeno. Kakor pa vrata cerkve nimajo le funkcionalnega pomena, na enak način tudi niso le simboličnega pomena, ampak celostno vplivajo na človeka, saj kažejo, kako je treba v sveti prostor vstopiti. Človeškemu telesu določijo ritem in pravilno držo, kakor tudi drži, da pomagajo vzpostaviti pravilno duhovno držo tistega, ki stopa čez cerkveni prag. Tu pa preidemo na srčiko krščanskega oznanila, saj človek z lastnimi močmi na noben način ne more premagati razdalje med sabo in Bogom, ampak je Gospod tisti, ki daje pobudo, ki se sklanja k človeku. Prav zaradi tega imajo mnoge cerkve bogate portale, kjer so bogate upodobitve, najpogosteje pa vidimo nad vrati Marijo, ki drži v naročju Jezusa in ga predstavlja vsem tistim, ki vstopajo v cerkev. To je jasno sporočilo, da prek cerkvenega praga, v dejanskem in prenesenem smislu, lahko stopimo samo "po Kristusu, s Kristusom in v Kristusu" – to nam omogoča samo Bog, ki je postal človek. Tu na zemlji nam omogoča vstop v svetišče, kar je prej bilo nemogoče, kot smo zadnjič dejali, potem pa vstop v nebesa. Jezus Kristus je s svojim rojstvom napravil vhod v svetišče, predstavlja pa tudi vodo in kri, ki sta pritekla na križu iz prebodene strani. Zato se je treba brž zatem, ko prestopimo prag cerkve, pokrižati. S tem želimo ne samo obuditi spomin na sveti krst, ampak nakažemo, da želimo stopiti s celotno svojo osebo naproti Očetu, vendar to pomeni, da se bomo pustili - v duhu svetega krsta –, ko smo bili od zgoraj prerojeni, oblikovati Svetemu Duhu, da bomo vse bolj podobni Kristusu. Ko smo prestopili enkrat cerkveni prag, začenjamo pot, ki nam razodeva in nam daje predokus tistih obljub, ki jih Bog že "generacije in generacije" daje svojim zvestim. Tako v bistvu to pomeni, da, ko smo znotraj cerkve, nismo zaprti, ampak se nam odpirajo nove dimenzije in drugačen pogled na resničnost, stvarstvo se znotraj pravzaprav pokaže v vsej svoji resničnosti, tako da ta oddelitev od posvetnega pravzaprav ne pomeni omejitve, ampak razširitev obzorij.

Andrej Vončina

Miselna in življenjska podlaga velikega dela (8)

Zapuščina svetega Cirila in Metoda in poslanstvo slovanskih narodov

Zgodovinske okoliščine so spodbudile meniha Filoteja iz Pskova, da je predstavil preroško napoved o tretjem Rimu v Moskvi. Misel ni bila usmerjena na večno vlogo cesarja v Moskvi, ampak je bila bolj eshatološka spodbuda Rusom, da bodo sveti ostanek, ko bo kriza zajela vesoljno Cerkev. Nekateri Rusi se tako imajo za sveti ostanek zadnjih dni, zato morajo ostati v svetosti. (J. Meyendorff, *Témoignage universel et identité locale dans l'Orthodoxie russe, v Mille ans de christianisme russe* 988-1988, Paris 1988, 112) Iz tega eshatološkega in mističnega pogleda je začela rasti tudi konkretna stvarnost. Po napoleonskih vojnah se je vpliv cesarja močno okrepil, s tem pa je prišla tudi politična skušnjava, da bi ruski mesijanizem in poklicanost **podredili interesom moskovske države** in njenim cesarjem. (N. Berdiaeff, *L'idée russe*, 209.) Tej povezanosti so se upirali zlasti razkolniki, ki so čutili izdajo svetega v družbi tako s strani Cerkve kot države, zato je bilo njihovo upanje usmerjeno v pričakovanje drugega Kristusovega prihoda v svet.

Poleg cesarskega mesijanizma, ki je bil bolj ali manj imperialističen, se je pojavil še **eklezialni mesijanizem**. Po turški zasedbi balkanskih dežel se je ponudila misel, da se je čista in resnična pravoslavna vera ohranila le v ruski Cerkvi. (A. Carevskij, *Rossija svetoč pravoslavija*, Kazan 1894, 8) Vendar se je razmišljanje vedno bolj nagibalo k temu, da je veliko mesijanski problemov nastalo v povezavi z Zahodno Evropo. Po eni strani so občudovali njen napredek, rast njene misli, znanosti, ekonomije, po drugi strani pa so poglabljali zavest svoje posebne poklicanosti od Boga za duhovno oživljanje vse bolj izpraznjene Evrope. Mlajši ruski intelektualci so se odprli evropski misli in postali ateisti, odpadniki od celovite slovanske kulture. Dali so si ime 'inteli-necija' in s tem nekako pripravili pot tragediji, ki se je zgodila v boljševiški revoluciji. (T. Špidlík, "L'idea cirillo-metodiana e il messianismo slavo", v isti, *Miscellanea I. Alle fonti dell'Europa*, Lipa, Rim, 2004, 35) V bistvu je tudi v komunistični ideji boljševikov prisotna oblika mesijanizma, ker so imeli obljubo, da bodo na zemlji uresničili raj, potem ko bodo pometli z reakcionarnim despotizmom ruskega carstva.

Kard. Tomaš Špidlik

Sem lahko dodamo pojav **mesijanske ideje v slovenskem narodu** v povezavi z idejo svetega Cirila in Metoda. S tega vidika je mogoče videti stoletni boj primorskih in koroških Slovencev za svojo besedo. Sveti Ciril in Metod sta drugače pristopala k našim prednikom kot nekateri nemški in italijanski duhovniki ter škofje. Metod Mikuž je med vojno leta 1944 na osnovi sporočila svetega Cirila in Metoda spodbujal slovenske duhovnike in vernike, da bi vztrajali v tesni povezavi z narodom. V vlogi propagandnega nastopa proti protirevoluciji je pred praznikom svetih bratov zapisal: "Ciril in Metod kličeta ob tem prazniku Slovanom: Obdržite delo, ki ste ga ustvarili s krvjo in velikim trpljenjem, in nikdar ne dopustile, da bi po krivdi kogarkoli propadlo. Predragocena je namreč kri slovanskih narodov, da bi tekla zastonj, narodov, ki so bili že zdavnaj poklicani k velikemu in srečnejšemu življenju po neomajnih zaslugah Cirila in Metoda". (M. Mikuž, *Slovanska apostola Sv. Ciril in Metod*, partizanski tisk, 1944, 15)

Poslanstvo Ciril Metodove ideje v prihodnosti

Papež Janez Pavel II. pravi, da potomci Slovanov še danes hranijo dediščino svetega Metoda, moža, ki jih kot prstan povezuje z vrsto velikih blagovestnikov Božjega razodetja Stare in Nove zaveze. (Janez Pavel II., *Okrožnica Apostola Slovanov*, št. 21) Vsekakor se odpira vprašanje, če so slovanski narodi še sposobni gledati na svojo prihodnost v luči mesijanske naloge. Še v prejšnjem stoletju so govorili, da njihovo poslanstvo še ni bilo uresničeno in jim pripada prihodnost. (N. Berdiaeff, *L'idée russe*, 12) Pa še to, kolikor želijo uresničiti počlovečenje in zedinjenje evropskega sveta, kdaj bodo zbrali toliko poguma, da bodo odvrgli rane in iracionalne **zamere preteklosti** ter pripravili zedinjenje med seboj? Ta razbitost je prav gotovo velika ovira za zedinjenje Evrope. Med slovanskimi misleci prejšnjega stoletja Berdjajevim, Florenskim, Florovskim, Ivanovom in drugimi se je oblikovalo prepričanje, da sta se nekako **ločili dve Evropi** in je brez pomena govoriti, kateri del je bolj pomemben, treba jih je imeti **za komplementarne**. Tudi slovanski del Evrope se mora zavedati svojih tipičnih elementov in z njimi obogatiti evropsko zakladnico. Špidlík pravi, da se mora slovanska misel po vzoru svetega Cirila in Metoda predstaviti znotraj začaranega kroga, v katerem se giblje evropska misel kot osebna, življenjska, kristološka in trinitarična. (T. Špidlík, "L'idea cirillo-metodiana e il messianismo slavo", 36)

/ dalje

Primož Krečič

KCLB v Gorici Gostovanje muzikala o Materi Tereziji

Svinčnik Zanj

Pred osmimi leti se je mladim članom Misijonske skupine Pridi, ki jo sestavljajo mladi iz vse Slovenije, porodila zamisel, da bi ustvarili muzikal, ki bi na privlačen način spregovoril o liku Matere Terezije. Ustvarjanje so najprej začeli s p. Brankom Cestnikom, a velikopotezni načrt je, kot sami pravijo, "zamrl zaradi pomanjkanja časa". Ponovno je zamisel vzklila poleti 2010. V sezoni 2010-11 so napisali muzikal, v naslednji, 2011-12, pa so ga končno postavili na oder. Muzikal so si zamislili mladi navdušenci, uresničili pa so ga z materialno in finančno podporo kar nekaj ustanov in posameznikov. Strokovno pomoč sta jim nudila Gregor Čušin in Marjan Bunič. Pod dramskim besedilom so podpisani Simona Franc, Ksenija Šmid, Polonca Harman, Nina Kos, Sabina Krnc, Vesna Jug. Idejni in umetniški vodja je Rozalija Pavše, režiser, scenograf in kostumograf pa Lan Seušek. Muzikal je nastal po temeljiti pripravi, ki je obsegala branje življenjepisa Matere Terezije, njenih pisem *Pridi, bodi moja luč* in ob spoznavanju življenja in delovanja njenih sester misijonark ljubezni. Imeli so tudi duhovne vaje, da bi se še bolj vživeli v duhovni svet te redovnice z velikim srcem, ki je bila "svinčnik v Božjih rokah". V predstavi na odru in v zakulisju sodeluje okrog trideset mladih. Misijonska skupina Pridi se je zasnovala pred več kot desetimi leti, ko se je skupinica mladih odpeljala na Dunaj "oznanjat, misijonarit, prepevat na ulice". Nihče od njih si ni takrat domišljal, da bi čez nekaj let bilo v to skupino vključenih toliko mladih, ki oznanjajo Božjo ljubezen na razne načine, ko pač izkoriščajo talente, ki jim jih je Bog dal.

S svojim odrskim delom, ki ga z glasbo ob različnih ritmih - od polke do rapa - v živo spremlja sedem mladih glasbenikov, so v soboto, 26. oktobra 2013, prišli v goste tudi v Kulturni center Lojze Bratuž v Gorici. Večer, na katerem so prostovoljni prispevki bili namenjeni misijonom - pa tudi skupini za stroške -, sta pripravila Kulturni center Lojze Bratuž in Dekanija Štandrež. V presenetljivo prepolni veliki dvorani – domačemu občistvu se je pridružilo veliko, predvsem mladih gledalcev iz bližnjih krajev Slovenije – so pokazali, koliko navdušenja, zavzetosti in veselja so vložili v ta prikaz in izpovedali iskreno občudovanje, ki ga imajo do te sestre, polne ljubezni do bližnjega. V muzikalu se ob govorjeni besedi, petju in plesu izrisuje življenjska pot Agnes Gonxe Bojaxhio - Matere Terezije (1910, Skopje - 1997, Kalkuta), ki si je že kot otrok želela iti v misijone. To njeno hrepenenje se ji je izpolnilo in za človekoljubno razdajanje je l. 1979 prejela Nobelovo nagrado za mir. V odrskem prikazu jo najprej uzremo, kako se kot osemnajstletnica poslavlja od matere, da bi šla na Irsko v samostan loretskih sester, nato spremljamo njen prihod v Indijo in njeno delovanje najprej v samostanu, kjer je bila vzgojiteljica, potem pa jo vidimo na ulicah Kalkute med najbolj ubogimi in na rob družbe potisnjenimi nesrečneži, v katerih je zmeraj zrla Jezusovo obličje. Izvajalci so v odrskem delu skušali osvetliti tudi bolečino, ki jo je doživljala ob trpečih, in njen notranji boj, ko se ji je zdelo, da jo je Bog zapustil. Občinstvo je pozorno spremljalo odrsko pripoved in s skandiranim ploskanjem nagradilo izvajalce, tako da so še enkrat zapeli zadnji refren.

IK

Kratke

Pri Celjski Mohorjevi nova knjiga o misijonarju Pedru Opeki

Pri Celjski Mohorjevi družbi so izdali novo knjigo o slovenskem misijonarju na Madagaskarju Pedru Opeki, tokrat francoskega avtorja Pierra Lunela. Knjiga Pustolovščina Pedra Opeke je po besedah avtorja spremne besede Jožeta Možine zelo avtentična, saj Lunel dobro pozna delo misijonarja. Predstavili so še delo filozofa Johna D. Caputa O religiji. Knjiga Pustolovščina Pedra Opeke po besedah Možine ponuja recept, kako v današnjem času reševati svet. "Če je možno rešiti ljudi na smetišču malgaške prestolnice, potem je možno rešiti ves svet", je menil Možina, ki je o Opeki posnel dokumentarni film Pedro Opeka, dober prijatelj. Misijonar, ki je bil letos nominiran za Nobelovo nagrado za mir, v prvi vrsti, tako Možina, trka na vest kristjanov, "ki dobro vedo, da je vera brez del mrtva". Obenem pa sporoča, da za njegovim trdim delom ostajajo tako materialno osupljive stvari kot duhovna zgradba, ki jo sestavljajo člani misijonarjevega združenja. Česar koli se združenje, ki ga Opeka imenuje bratstvo - Akamasoa, loti, uspe. Gradijo hiše za reveže ter ustanavljajo šole, ki so med najboljšimi na Madagaskarju, je poudaril Možina. Dan Opeke, ki izhaja iz reda lazaristov, se začne ob peti uri v kapelici njegove hišice, ki jo ima v vasi tik ob smetišču. Jutranji molitvi sledi, tako Možina, "norišnica". Med drugim se nanj s svojimi težavami obračajo tudi iz 450-članskega združenja. Caputo v delu O religiji po besedah avtorja spremne besede slovenske izdaje Roberta Petkovška poda nekaj nevsakdanjih definicij. Po njegovem mnenju, denimo, krščanstvo ni religija oziroma je "religija brez religije", za ljubezen pa meni, da je "mogoče nemogočega", zato je tudi verovanje "pogodba z nemogočim", je pojasnil Petkovšek. Avtor med drugim opredeli tudi termin fundamentalista, ki po Petkovškovih besedah v središče ne postavlja več človeka, pač pa določeno idejo, dogmo, navado, ki jo zagovarja "zaprt v okostenele oblike". Caputo izhaja iz filozofske šole dekonstrukcije, ki zagovarja mnenje, da ni nič dokončnega, obenem pa je predstavnik hermenevtike. To pomeni, da odpira več vprašanj, kot daje odgovorov, je pojasnil Petkovšek. Delo je prevedel Leon Jagodic, ki je dejal, da je delo vsebinsko zelo dodelano. Prevod je označil za zahteven in zanimiv. Pri prevajanju je želel čim bolj verno ohraniti avtorjev slog.

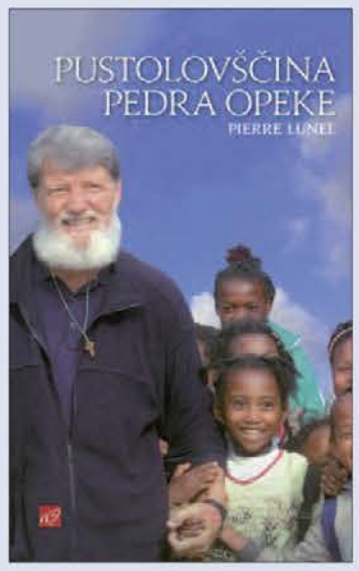

Iz beležke goriškega nadškofa

Goriški nadškof msgr. Karel Redaelli bo v petek, 1. novembra, ob 10.30 v mestni stolni cerkvi vodil slovesno somaševanje ob prazniku Vseh svetih; ob 15. uri bo na goriškem pokopališču vodil spominsko liturgijo za pokojne in blagoslovil grobove. V soboto, 2. novembra, bo ob 19. uri v stolnici vodil somaševanje na dan vernih duš. V nedeljo, 3. novembra, po ob 11. uri podelil birmo v Ločniku, ob 16. uri pa v Fiumicellu.

V cerkvici sv. Jožefa v Soči blagoslov restavriranih poslikav Toneta Kralja

Slovence in Evropo lahko reši obnovljena krščanska dediščina

Potres v Posočju leta 1998 je na koščke sesul tudi del poslikav v cerkvici sv. Jožefa v vasi Soča. Zaradi zahtevnih postopkov kombinacije popotresne obnove nosilnih delov stavbe in šele nato restavriranja je do dokončanja restavratorskih del preteklo kar 14 let. Potres leta 2004 je namreč uničil vse dotlej restavrirano.

Soška župnijska cerkvica je bila sezidana že leta 1718, posvečena pa leta 1823. Dograjena je bila okrog leta 1893. Leta 1944 jo je preuredil in v celoti preslikal Tone Kralj in je ena od 47 cerkva in kapel, ki jih je poslikal in pustil slovenski duhovni in kulturni pečat na slovenskem etničnem ozemlju, in kar ni zanemarljivo, ne glede na državne meje, od Trsta do Sv. Višarij. Kot je kasneje povedal, je čutil to kot dolžnost na povabilo primorskih duhovnikov, ki so bili na zasedenem ozemlju skoraj edina opora vernim, zavednim rojakom. Tako jim je v času, ko je bila slovenska beseda preganjana in kasneje tudi prepovedana tudi v primorskih cerkvah, likovno spregovoril po slovensko. Na star omet, marmorne plošče, les in platno je nanesel oljnate barve, ki jim je dodal nekaj plemenitega čebeljega voska. S simboli je na svojstven način aktualiziral svetopisemske prizore. Zlasti je to vidno pri Križevem potu in boju nadangela Mihaela s satanom, kjer so sovražniki civilizacije nekateri takratni predstavniki totalitarnih režimov prikazani kot božji sovražniki. Notranjost cerkve je umetnik oblikoval v barvah slovenske zastave in na stene, z izjemo apostolov in evangelistov, postavil slovanske svetnike, kar jasno kaže na pripadnost cerkve in prebivalstva. Da bi to slovenstvo poudaril, je na stenah, ob slovenski svetnici sv. Hemi krški in svetniškima kandidatoma Baragi in Slomšku, med štirimi evangelisti upodobil že takrat pomembne češke, poljske in ukrajinske svetniške like, kot so sv. Olga, sv. Kazimir, sv. Stanislav in sv. Ljudmil, sv. Ladislav, sv. Vaclav, Nepomuk, sv. Jozafat, sv. Vladimir in sv. Janez. Ob slavoločnih stenah je na eni strani upodobil sv. Cirila in Metoda, ki sta nosilca krščanstva med Slovani, na nasprotni steni pa še prvaka krščanske cerkve sv. Petra in Pavla. Na stropu pa je za vojni okupacijski čas najbolj drzna in zgovorna zgodovinska upodobitev nadangela Mihaela, ki z nogo tre glavo kače z Mussolinijevim obrazom.

O njegovem slogu v sakralnih objektih so bila zelo deljena mnenja, saj je bil njegov slog tukaj nekaj novega. Takratna nedvomna avtoriteta na tem področju, dr. Franc Stele, pa ga je vzel v bran tudi po duhovni plati in zapisal, da Kraljevo slikanje lahko brezpogojno sprejmemo za našo sodobno cerkveno umetnost. Med drugim je dejal tudi, da je pred nekaterimi slikami v cerkvi v Avberju (na Krasu) začutil tistega priznanega religioznega duha, ki veje iz nesmrtnih del Fra Angelica.

Kralja je v Sočo, ki iz strateško vojaških razlogov za Nemce ni bila pomembna in jih s te strani partizani izjemoma niso izzivali (v hribu nad Sočo okrevališče za ranjence), povabil na dokaj miren kraj duhovnik Herman Srebrnič. Zanimivo je, da je pred Kraljem, prav tako med prvo svetovno vojno, v tej cerkvi slikal že češki slikar Josef Vachal.

Ne smemo pozabiti še nekdanjega imenitnega župnika soške župnije Alojza Premrla, ki je na svojstven način prebudil zanimanje za duhovno in povezal mladino. Kralja je še vabil v župnijo Soča. Tako je po novih liturgičnih navodilih ta bogoslužni prostor odprl vernikom v klopeh. Ob kropilniku je naslikal še fresko Mojzesa. Ta s palico udarja po skali. Premrl je potem naročil še mavčne odlitke štirinajstih reliefnih medaljonov Kraljevega križevega pota iz župnijske cerkve v Slivju. Razvrstil jih je po severni in južni strani ladje.

Tudi kasnejši požrtvovalni kaplan Peter Fon ni zanemarljiv, saj je, po potresu, na tisoče koščkov raztreščene oltarne freske potrpežljivo sestavil skupaj in tako rešil, da se niso izgubili. S tem je prihranil veliko stroškov, da je delo strokovno nadaljeval Restavratorski center. Po potresu 2004, ki je do obupa razdejal, še kar je od umetnin ostalo ali bilo obnovljeno, se je, med drugim, postavljalo tudi vprašanje, ali reševanje umetnin sploh nadaljevati. Domačini in njih prijatelji pa niso hoteli kloniti. Pri tem jih je moralno podprl Slovenski oktet, ki je jeseni 2007 pripravil v Soči brezplačen koncert iz svojega zlatega repertoarja pod naslovom Slovenska pesem za spomenike soške preteklosti, s katerim je vzbudil simpatije širšega slovenskega prostora in s tem tudi njegove oblasti, do obnove spomenika slovenske duhovnosti in kulture na njenem robu, kjer so jo ljudje ohranili z velikim trpljenjem in žrtvami.

Cerkev na dan blagoslovitve

Seveda je tudi danes hujše od potresa duhovno nasilje, ki ubija duha poštenosti, delavnosti, pravno državo in vse, na kar se lažno sklicuje: svoboda, bratstvo in enakost.

Zato so še kako zgovorne besede škofa Metoda Piriha, ki je ob blagoslovitvi povedal, da pomenita skrb in pomoč pri obnovi cerkve obenem moralno podporo prebivalcem v teh demografsko ogroženih krajih, in omenil besede prejšnjega papeža, ki je spodbujal k lepoti in radosti verovanja. Skozi lepoto v freskah te cerkve prihaja duh njenega božjega sporočila.

Silvester Gabršček, po ministrstvu za kulturo, "posredni boter" obnove slovenske duhovne in kulturne dediščine v zadnjih dveh desetletjih, je globoko vernega Toneta Kralja postavil ob bok Plečniku (področje arhitekture), ki je neločljivo povezal svojo globoko vero in veliko znanje v neločljivo celoto, da je lahko v dotedanjo klasično predstavo ureditve sakralnega prostora tudi na likovnem področju inovativno povezal duha večnosti s trenutkom aktualne sodobnosti.

MM

Kratke

Projekt Jezik/Lingua: Porajajoča se pismenost v dvojezičnem okolju
Goriška predstavitev študije Tanje Colja

V sklopu evroprojekta Jezik/Lingua je v četrtek, 24. oktobra, potekala v dvorani goriškega pokrajinskega sveta predstavitev dvojezične študije učiteljice Tanje Colja z naslovom Porajajoča se pismenost v dvojezičnem okolju. Delo je izdal Slovenski raziskovalni inštitut v 600 izvodih in bo v naslednjih dneh razposlano številnim ustanovam, ki delujejo na področju vzgoje in šolstva. V uvodu je občinstvo pozdravila znanstvena koordinatorka projekta Suzi Pertot, ki je nato besedo predala avtorici študije. Le-ta se naslanja na vprašalnik, ki je bil razdeljen staršem otrok slovenskih šol in vrtcev na Goriškem, Tržaškem in v Benečiji. Dober odziv goriških in tržaških družin je omogočil zadovoljivo število podatkov. Žal je bilo iz Benečije vrnjenih premalo vprašalnikov, da bi bilo mogoče izluščiti utemeljene ugotovitve. Iz vsega povedanega izhaja temeljna ugotovitev, da se slovenski jezik ohranja in uveljavlja čim bolj ga rabimo v vsakdanjem življenju. Pri tem ne pride v poštev samo šola ali vrtec, ampak tudi družina in ostale življenjske okoliščine in navade. S pomočjo projekcij je Coljeva svoje ugotovitve predstavila zadovoljivemu številu poslušalcev, med katerimi je bilo lepo število učiteljic in vzgojiteljic, obe ravnateljici in precej staršev.

Uradno predstavljena prošnja za častno občanstvo mesta Gorice Cirilu Zlobcu

Pred dnevi sta predstavnik Kulturnega doma v Gorici, predsednik Igor Komel, in ravnatelj goriške državne knjižnice, Marco Menato, uradno vložila na pristojne urade pri goriški občni prošnjo, da se sproži postopek za dodelitev slovenskemu pesniku in pisatelju Cirilu Zlobcu naslov častnega občana mesta Gorice. Prošnja je bila naslovljena na župana Ettoreja Romolija in predsednika občinskega sveta Rinalda Rolda; v vednost pa še Slovenski konzulti pri občini Gorica. V uvodnem delu uradnega akta sta pobudnika izpostavila lik Cirila Zlobca, ki se je rodil leta 1925 v Ponikvah na Krasu, je docent na Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani in je tudi eden izmed osrednjih slovenskih prevajalcev italijanskih klasičnih tekstov. Poudarila sta tudi, da je bil Zlobec študent na goriški gimnaziji (v letih 1938/39) in da je prvo poezijo napisal v Gorici. V dopisu je tudi navedeno, da je Zlobec tesno navezan na Gorico in je bil ob mnogih srečanjih mednarodnega značaja pravi ambasador razvejene goriške stvarnosti. Zlobec ima tudi velike zasluge za širjenje poznavanja italijanske kulture med Slovenci in obratno.

Pojasnilo županje Občine Sovodnje ob Soči Alenke Florenin

"Spoštovano uredništvo, v zadnji številki tednika NG ste na 7. strani objavili zapis z naslovom Odprta vprašanja okolja in urbanistike. Članek omenja tudi deželni prispevek v višini 300 tisoč evrov porazdeljenih po 20 tisoč za 15 let, ki ga je občina Sovodnje prejela kot odškodnino zaradi širitvenih del na avtocestnem odseku Vileš-Gorica. Do tu vse prav: vsebinska netočnost je v tem, da gre za "isti" prispevek, ki ga je že prejšnja Tondova uprava decembra 2011 po velikih pritiskih deželnih svetnikov takratne opozicijske Demokratske stranke vključila v deželni finančni zakon za leto 2012. Nič novega, torej, strinjam pa se s komentarjem, da ima zgodba "grenak priokus", saj sedanja deželna uprava, ki "jo je na letošnjih volitvah podprla velika večina Sovodenjcev", ne kaže do potreb sovodenjske občine drugačne ali dodatne pozornosti, ki bi si jo zaslužila, saj sta v zadnjih letih potekala na njenem območju dva velika infrastrukturna posega (širitev avtoceste in podvojitev čezmejnega plinovoda), ki sta z vsakodnevnim in pogostim premikanjem težkih vozil in tovornjakov precej pripomogla k poslabšanju občinske cestne infrastrukture, središče Sovodenj pa tvega, da bo ostalo še dolgo brez primerne ureditve in opreme. Računam na to, da bo Serracchianijevi deželni upravi po prvih mesecih splošnega uvajanja v številne kompleksne problematike, reformiranja in racionalizacije uspelo vzeti v roke obsežno dokumentacijo, ki smo jo kot uprava v zadnjih letih pošiljali na razne deželne direkcije in odborništva v podkrepitev legitimne zahteve, da bi v tem ključnem in občutljivem obdobju za našo občino bili deležni prepotrebnih prispevkov za dostojno rast našega območja in za zagotavljanje vedno boljših storitev v korist celotne skupnosti".

Foto JMP

V teh dneh ob znanem trgovskem središču Ikea v Vilešu delajo delavci vseh narodnosti dobesedno kot nori, saj je odprtje novega nakupovalnega središča Tiare predvideno za 21. november. V njem naj bi našlo mesto več kot 150 novih trgovin, med njimi velikanska trgovina z jestvinami družbe Coop. Ime središča Tiare, ki v furlanščini pomeni zemlja, je seveda pravi posmeh dejstvu, da so zaradi gradnje razlastili najbolj plodovito zemljo Spodnje Furlanije, a to ni nič v primerjavi z dobičkom, ki si ga obetajo predvsem od slovenskih in hrvaških kupcev, za Gorico pa bo ta novi "mega nakupovalni center" pomenil smrtonosni udarec.

KC Lojze Bratuž "Srečanje pod lipami": Andrej Aplenc in Alenka Puhar

"Jaz se nisem zlomil"...

Srečanje "pod lipami" v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici v četrtek, 24. oktobra, je bilo posebno bogato. Protagonista odlično obiskanega večera, ki sta ga organizirala Kulturni center in Krožek Anton Gregorčič, sta namreč bila mag. Andrej Aplenc in časnikarka Alenka Puhar. Pozdravila ju je Erika Jazbar, ki je večer tudi uvedla v imenu prirediteljev.

Magister strojništva in publicist Andrej Aplenc je bil po resoluciji Informbiroja leta 1948 na Golem otoku, v t. i. "Titovem gulagu", dvakrat: poleti leta 1949 je bil kot dijak v prvem transportu internirancev, drugič pa je bil zaprt v letih 1952-54. Kasneje se je izselil v Švico in nato v ZDA, kjer je živel skoraj tri desetletja; ob plebiscitu se je vrnil v Slovenijo. Postal je tudi generalni direktor Slovenskih železarn, sicer pa je vseskozi dejaven v organizacijah civilne družbe, prodoren analitik in komentator. Z njim se je pogovarjala ikona slovenskega časnikarstva in ena izmed akterjev slovenske pomladi Alenka Puhar, ki je njegova izvajanja dopolnjevala z zelo zanimivimi podatki. Začela je z ugotovitvijo, da je bil Goli otok ena izmed tem, ki so bile v Jugoslaviji dolgo prikrite in prepovedane. O represiji nasploh je bil v Jugoslaviji zapovedan popoln molk; kakšen polovični glas je bil "v hipu grobo zatrt in kaznovan". Zato je val izpovedovanja in pripovedovanja - manj pa raziskovanja - začel pljuskati na dan šele po Titovi smrti. Ko je njegova avtoriteta s smrtjo začela ugašati, so nekaznovano prišle na dan različne strahote. Andrej Aplenc, rojen v Ljubljani pred 80 leti, je "maja 1949 še nosil kratke hlače". Takoj po drugi vojni je obiskoval gimnazijo; bil je navdušen nad zmago nad fašizmom in nacizmom, vključil se je v mladinsko komunistično organizacijo SKOJ, postal je komandir delovne brigade. Ker je spomladi 1949 pristal na to, da bi imeli ples namesto marksistične vzgoje, je bil degradiran. Tega ni zlahka prenesel, zato je začel 'šinfati'. Vrgli so ga iz SKOJ-a, zaradi česar jih je še bolj 'šinfal'. Med poukom so ga prišli iskat in ga peljali v ljubljanski zapor. "Starši tri mesece niso vedeli, kje sem". Obtožen je bil sovražne propagande. Po treh mesecih v zaporu so mu dali podpisati odločbo rajonskega senata. Nato so ga skupno z drugimi vklenili v verige in s kamionom odpeljali v Bakar. Ponoči so jih nato peljali na otok, ki so ga Dalmatinci takoj prepoznali. Med temi, ki so pristali na Golem otoku, je bilo kar nekaj vojakov, in to do najvišjih oficirjev. Ko je Aplenc prišel tja v prvi skupini, je videl 11 ali 12 lesenih vojaških barak, okrog je bila bodeča žica. Nekaj barak izven žice je bilo za miličnike in oficirje UDBE. V dobrem tednu so pozno spomladi 1949 prišli transporti iz vseh republik nekdanje Jugoslavije. Do takrat, ko se je taborišče zapolnilo s približno dva tisoč ljudmi, "režima pravzaprav sploh ni bilo. Dela ni bilo, sedeli smo po barakah; nekateri so celo začeli organizirati marksistične krožke"! Tam so bili izključno "komunisti, partizani in oficirji, bilo ni nobenega duhovnika, domobranca ipd". Močan vtis nanj je naredil oster govor Jova Kapičića in nato - še bolj - pretep do smrti skupine Črnogorcev. S tem preobratom "je bila atmosfera v trenutku spremenjena", začel se je popolnoma drug režim: težko fizično delo od zore do mraka ob zelo slabi hrani in s hudimi kaznimi. "Vsakdo je moral dokazovati ponovno pripadnost Titu. To pa si lahko uspešno dokazal samo tako, da si ovajal druge. Vsi smo to vedeli in nihče si ni upal o tem z nikomer odkrito govoriti". Fizični in psihološki pritisk je bil zelo velik. "Cilj *prevzgoje* je bil prisiliti arestante, da naredijo ali zagrešijo dejanja, ki so po njihovem lastnem prepričanju etično in moralno sporna, če ne zavržena. S tem se samopodoba človeka podre".

Vsaka baraka je imela svojega "starešino" in "referente", ki niso delali, ampak so imeli določeno mejo zaupanja oficirjev UDBE. "Nobeden od oficirjev UDBE in miličnikov se nas ni dotaknil". To je bila "sijajna ureditev kardeljanskega samoupravljanja". Vsakdo, ki je bil izpuščen, je bil praviloma dodeljen na "prostovoljno udarniško delo" za dva meseca; ob tem je moral podpisati izjavo, da bo delal oz. ovajal za UDBO. "Kdor pravi, da tega ni naredil, laže. Vsaj do leta 1955 je gotovo bilo tako". Kot "zapozneli teenager" je Aplenc oficirja UDBE "nadrl kot psa" in si vdrugič prislužil Goli otok.

Erika Jazbar, Alenka Puhar in Andrej Aplenc

Po mnenju visokega oficira JLA se je na Golem otoku dve tretjini oz. tri četrtine zapornikov moralno zlomilo. "Če ima prav, torej ena tretjina oz. četrtina se ni. Kako to psihološko izgleda, ne vem. Vem pa, da se jaz nisem zlomil". Mnogi so se "prilagodili razmeram" in se obnašali tako, da niso več "povzročali velikih skrbi UDBI". Sicer pa je zelo verjetno, da je UDBA prav vse zapornike z Golega otoka zasledovala vse do osamosvojitve. "Mogoče še po njej", je dodala Puharjeva.

"Različni ljudje prenašajo različne psihološke, pa tudi fizične obremenitve na različne načine". Tudi Aplencu se je zgodil t. i. vietnamski sindrom: "Kadar fizični in psihični napori presežejo neko mejo, se v človeku nekaj zgodi; to se mu vtisne v možgane in reagira drugače, kot je prej". Ko je bil drugič izpuščen, je na univerzi padel na vseh izpitih. Začel je hoditi v hribe, postal je alpinist. Na ta način se je spet vzpostavilo njegovo duševno ravnovesje. O Golem otoku ni "dobrih in točnih podatkov", je še povedal. Še danes se nekateri prepirajo glede števila zapornikov: morda jih je bilo med 15 in 40 tisoč. "Ne vemo. To je presenetljivo, ima pa gotovo svoje vzroke". Tudi število smrti na otoku ni znano. Zanimivo je tudi, da je UDBA prodajala "produkte" z Golega otoka. To so bili kamniti drobir in marmorne ploščice, pa tudi les, ki so ga tja dovažali, so na strojih rezali na deščice, ki so jih nalagali na italijanske ladje... "Iz tega so nastali prvi računi UDBE v tujini, in sicer v Trstu". Pred to fazo so zaporniki opravljali popolnoma nesmiselno in nekoristno delo, kot npr. prenašanje kamenja z enega kupa na drugega ali prenašanje peska iz morja... Na Golem otoku in bližnjem otoku Sv. Grgur je bilo šest taborišč. Niso pa vsa delovala hkrati. Po otoku niso nikoli hodili svobodno, vedno v skupini v spremstvu vsaj enega miličnika. "Tudi na delu, stalno si bil pod nadzorom". S časom se je režim spremenil, taborišče pa je tam ostalo do konca 80. let. Ni bilo več "ekskluzivno za politične prestopnike", postalo je več ali manj "kaznilnica s povprečno populacijo, kakršna je bila pač značilna za jugoslovanski represivni režim".

Po drugem izpustu Aplenc najprej ni razmišljal o tem, da bi zapustil Slovenijo. Po "hribovski terapiji" je uspešno študiral v Ljubljani. Nekega dne je prišel do njega sekretar partije in mu ponudil mesto asistenta na univerzi, če bi seveda stopil v Komunistično partijo. "Postalo me je strah. Še zmeraj sem bil toliko trmast in zadrt, da v partijo nisem hotel iti". Kot alpinist je dobil potni list, šel v Švico in tam ostal. Po treh letih se je poročil z ameriško Slovenko in v Ameriki dokončal študij. "Za osamosvojitev sem se vrnil v Slovenijo, ker sem mislil, da bo zdaj fundamentalno drugače, kot je bilo, pa ni"! Tistim, ki še vedno trdijo, da je bil Goli otok potreben, je Aplenc zelo umirjeno povedal: "Potreben je bil zato, ker je bil totalitaren režim. Vsak totalitaren režim je imel koncentracijska taborišča. Tito je to moral narediti, ker je vodil in zastopal filozofijo totalitarnega režima". "O nujnosti Golega otoka trdijo ljudje, ki so brez vsakega obzorja, ozkosrčni in ozkogledi", je dodala Puharjeva. "Verjetno jim je to privzgojil prav režim".

V razpravi po srečanju je prišlo na dan več vprašanj. Posebno zanimivo je bilo pričevanje drugega 'Golootočana', tržaškega odvetnika Bogdana Berdona.

Po zamisli goriškega župana Romolija

Vprašalnik za prihodnost letališča na Rojah

Kdor zahaja na letališče na Rojah, ve v kakšnem obupnem stanju so tam razne stavbe in kako je vse okoli njih zaraščeno in zapuščeno. To res ni lep videz za del območja, ki se razteza med goriško in sovodenjsko občino in je poleg letalske dejavnosti priljubljena točka za sprostitev mnogih ljudi. Še posebno v lepih dneh, ko je zrak čist, je z nekaterih točk letališča mogoče občudovati zares lep razgled na okolico. Na Rojah sta še vedno živi ljubiteljsko letalstvo in padalstvo, vendar pogoji so čedalje težji, sredstev za obnovo in vzdrževanje pa je vedno manj. V zadnjih letih je veliko upanje vzbudil projekt slovenskega podjetja Pipistrel, ki proizvaja ultralahka letala. A tudi temu ne gre najbolje, saj se je celoten postopek zaustavil v birokratskih mrežah, značilnih za italijansko administracijo.

Za novost pa je v prejšnjem tednu poskrbel goriški župan Ettore Romoli, ki je na tiskovni konferenci povedal novico o javni anketi glede prihodnosti goriškega letališča. Na vprašalnik, ki sta ga pripravili ustanovi Isig in Iges, bo lahko odgovarjal vsak občan, podjetnik, društvo ali organizacija. Namen tega je prejeti čim več predlogov, ki jih bodo upoštevali pri pripravi čim boljšega projekta za preporod letališča na Rojah. Vprašalnik je že objavljen na spletni strani ustanove Isig, v kratkem bo tudi na spletnih straneh občin Gorica in Sovodnje ob Soči.

Kot informacijo naj navedemo, da letališče na Rojah upravlja družba Aeroporto Duca d'Aosta SpA, v kateri so družbeniki tudi občini Gorica in Sovodnje ob Soči ter Pokrajina Gorica. Goriška pokrajinska podpredsednica Mara Černic je glede nove pobude izjavila: "Pričakujemo od goriške občine, ki je glavni družbenik, da predstavi resen industrijski načrt za razvoj letališča s potrebnimi dovoljenji ustanove Atec in z uravnoteženim finančnim načrtom. V drugačnem primeru bomo primorani resno premisliti, ali ima še smisel ostati v družbi, ki ima sedaj proračunski deficit".

Glede na to, da je letališče na Rojah delno pod Štandrežem in delno pod Sovodnjami, bi se morali Slovenci aktivno vključiti v prihodnost tega objekta. Ne bi bilo najbolj prijetno, če bi se zopet ponovila zgodba, ko so na tistem območju hoteli zgraditi šolo za financarje.

Mara Černic

JuČ

CTA - Deželno središče za animirano gledališče

Pravljični popoldnevi odganjajo jesensko otožnost

CTA Deželno središče za animirano gledališče, ki ima sedež v Gorici, prireja petnajsto leto zapored, ob podpori raznih kulturnih in bančnih ustanov naše dežele, pa tudi ministrstva za kulturo, *Zimske popoldneve - Pomeriggi d'inverno,* ki vsako leto beležijo velik uspeh pri malih in velikih obiskovalcih. Tudi za letošnja čarobna srečanja z gledališko umetnostjo je abonma vpisalo kakih sto gledalcev, mnogi pa so že rezervirali vstopnice za posamezne predstave. Prijetni Zimski popoldnevi s pravljičnimi vsebinami bodo tudi v letošnji sezoni 2013/2014 v Kulturnem centru Lojze Bratuž ob sobotah ob 16.30. Osem predstav, ki se bodo zvrstile od letošnjega oktobra do februarja 2014 za male in velike oboževalce gledališča, sta kot vselej izbrala umetniška vodja tega priljubljenega abonmajskega niza, Roberto Piaggio in Antonella Caruzzi. Prvo izmed teh gledaliških srečanj je bilo v soboto, 26. oktobra 2013. V goste je prišlo gledališče Teatropersona s predstavo *Il grande viaggio (Veliko potovanje)* , za katero so izvajalci dobili navdih pri verzih Charlesa Baudelaira, ki jih namenja "pravim popotnikom". V režiji in dramaturški obdelavi Alessandra Serre so igralci Massimiliano Donato, Simona Di Maio, Andrea Castellano in Francesco Rizzo med redkimi scenskimi elementi – med temi je v otrocih vzbudil največ radovednosti nekakšen samosvoj "stroj za alkimistične poskuse" - pripovedovali o popotniku, pravzaprav migrantu, ki

se s kovčkom v roki odpravi v svet iskat sreče. V tujem kraju dobi začasno bivališče za šest mesecev; v tem velikem mestu naleti na različne težave in doživi marsikaj, preden kot "izbranec" odreši mesto skrivnostne temine, ki ogroža prebivalce. Eno uro in pol trajajoča predstava s simbolističnim nadihom in z nekaterimi prav čudnimi protagonisti je bila vsebinsko pretežka za otroke, ki pa so se s smehom odzivali na smešne nerodnosti nastopajočih likov. Po predstavi so se otroci zadržali v preddverju KCLB, kjer so se, kot se bodo vsakič, posladkali s piškotki, se odžejali s sokom in dobili lepo jabolko; ta "malica", ki jim jo daruje CTA, je neoporečno biološka. Pred predstavo so mali gledalci z umetnikom Gekom Tessarom imeli ustvarjalno delavnico, njihovi odrasli spremljevalci pa so si lahko ogledali velike risbe, ki so jih mali risarji pripravili za otroški praznik Figureinfesta v letošnjem maju v goriškem mestnem središču. Z izdelki so sodelovali tudi trije slovenski otroški vrtci.

V letošnjem programu Zimskih popoldnevov si bodo mali italijanski gledalci – med njimi se najde tudi kak slovenski otrok - lahko ogledali še sedem predstav. Naslednja bo 16. novembra *Piccolo passo (Mali korak)* , v izvedbi gledališke skupine KosmocomicoTeatro, nato bodo sledile *Voglio la luna (Hočem luno)* , 30. novembra, (Teatro Pirata), *Il gioco del lupo, (Volčja igra)* , 14. decembra (Teatrodistinto), *A proposito di Piter Pan (Glede na Petra Pana)* , 18. januarja 2014, (Unoteatro /Stilema), *L'airone e il grande fiume (Čaplja in velika reka)* , 1. februarja, (Compagnia Franceschini performingarts), *La grande foresta (Veliki gozd)* , 15. februarja, (Coop. Thalassia); letošnji ciklus predstav bo sklenila igra *La citta' e il drago (Mesto in zmaj)* , 22. februarja v izvedbi Geka Tessara.

Poleg teh predstav v Kulturnem centru Lojze Bratuž CTA ponuja še niz štirih pravljičnih pripovedi, ki jih je odbrala Antonella Caruzzi, *Storie d'inverno (Zimske zgodbe)* , ki bodo v mali dvorani goriškega gledališča Verdi, in sicer 23. novembra, *Il piccolo principe (Mali princ)* , 7. decembra *L'occhio del lupo (Volčje oko)* , 11. januarja 2014, *Il pesciolino d'oro (Zlata ribica)* , in nazadnje 8. februarja *Zlateh la capra (Koza Zlateh)* . Pripovedovali jih bodo Serena Di Blasio, Loris Dogana, Stefania Medri in Alice Melloni.

Več informacij o teh gledaliških ponudbah za otroke dobite pri CTA tel. 0481 537280 www. ctagorizia. it. ctagorizia/facebook. com.

IK

Žrtvam in obiskovalcu resničen zgodovinski spomin

Srečanje "Poti spomina in sprave" letos v Gorici in Ogleju

Pot udeležencev Združenja Poti spomina in sprave - Concordia et Pax - iz Nove Gorice in Gorice je letos vodila najprej na pokopališče herojev v Ogleju in potem še k vhodu v sinagogo v Gorici. Ob pozdravih predstavnikov lokalnih in deželnih oblasti so se s sočutnimi, spravnimi besedami spomnili žrtev vojnega nasilja. Končali so z molitvijo zanje in za žive ter položili k spomeniku cvetje.

Letošnja tradicionalna spominska srečanja Poti spomina in sprave - Concordia et Pax, so bila tik pred stoletnico začetka prve svetovne vojne. Tako je 19. oktobra ob prisotnosti pokrajinskega svetnika Federica Portellija in občinske goriške svetnice Arianne Bellan potekala prva postaja spominske slovesnosti na pokopališču herojev v Ogleju. Tu so postavili spomenik, ki je bil že leta 1915 predhodnik kostnic in vojaških pokopališč na širšem ozemlju vojaških spopadov. Poudarjeno je bilo, da želijo s tovrstnimi spomeniki ohraniti spomin na padle in se posloviti od žalnega dogodka, pa tudi to, da vojna ni terjala samo življenja neposrednih žrtev, ampak je globoko prizadela življenje ljudi, družin in skupnosti. Te so trpele in še trpijo zaradi razdejanj, izločitev, bega in izgonov. Gre za neskončno zgodbo, ki je zaobjela različne narode, znotraj njih verske in druge skupnosti.

Oglej, prav zaradi zglednosti in pomena spomenika, postavlja obiskovalcu vprašanja in od njega zahteva zaupanja vredno pričevanje.

Druga postaja, prav tako dramatična po svojem pričevanju – izgnana judovska skupnost, desetletja do sramotne zanemarjenosti zapuščena goriška stavba z okolico – je danes urejena sinagoga v Gorici. Tam so počastili "pravične med narodi". Kot je povedal zgodovinar po rodu iz Solkana mag. Renato Podbersič, so to tisti, ki so reševali Žide pred holokavstom.

Počastitev spomina v Ogleju

Poklonil se je spominu na sovaščana, učitelja Andreja Vendramina.

Takrat je kot interniranec živel v Nonantoli in je aktivno sodeloval pri reševalnih operacijah. Pojasnil je še, da poteka proces, s katerim naj bi bil v prihodnjih mesecih prištet med "Pravične med narodi" - tiste, ki so brezplačno izpostavili svoja življenja za reševanje preganjanih Judov med drugo svetovno vojno. Ta priznanja podeljuje izraelska vlada. Spomnili so se hrvaškega Žida Ithai Indig Josepha, ki je leta 1941 rešil 40 otrok. Pripeljal jih je v Slovenijo s pomočjo Eugenia Bolaffia, predstavnika organizacije DELASEM za Gorico in Ljubljano, in potem v Nonantolo pri Modeni. Njim se je kasneje pridružila še skupina več kot tridesetih hrvaških židovskih otrok. Vsi so se nato čez Švico uspešno preselili v Izrael.

Spomnili so se tudi Giuseppeja Morealia, zdravnika v Nonantoli, in g. Arriga Beccarija, ravnatelja semenišča v Modeni. Onadva sta bila proglašena za pravična med narodi za njuno pomoč pri reševanju otrok. Ta dogodek Concordia et Pax - Poti spomina in sprave -, želi po svojih aktivnih članih opozoriti na pot očiščenja pomnilnika in na okrevanje temeljnih vrednot demokratičnega življenja in sožitja v Evropi.

MM

Katoliška knjigarna
v sodelovanju z GORIŠKO MOHORJEVO DRUŽBO
vabi NA KAVO S KNJIGO...
predstavljena bo knjiga
avtorice *Marize Perat*
GORICA
Njene zanimivosti in njen čas
v četrtek, 7. novembra 2013, ob 10. uri
v prostorih knjigarne
Toplo vabljeni!
Kavo ponudi
PrimoAroma

Obvestila

Kmetija Aleš Komjanc obvešča, da je začela pridelovanje novega oljčnega olja. Vabi na brezplačno degustacijo raznih oljčnih olj z možnostjo nakupa - Jazbine 35 - Števerjan.

Stranka Slovenska skupnost bo polagala vence v petek, 1. novembra, ob 9.30 v Gonarsu, ob 11.00 na Trnovem in ob 13.00 na goriškem pokopališču.

Svet slovenskih organizacij bo polagal vence v petek, 1. novembra, ob 9.30 v Gonarsu in ob 13.00 na goriškem mestnem pokopališču, in sicer na grobnico padlih partizanov in na grob Lojzeta Bratuža.

Občina Števerjan obvešča, da bo polaganje vencev 1. novembra potekalo pred števerjanskim spomenikom na trgu Svobode po koncu sv. maše, ki se bo začela ob 9. uri, in ob 11.00 pred spomenikom padlim na Jazbinah.

Do 2. novembra 2013 je odprta skupinska likovna razstava v prostorih Občine Štarancan v organizaciji prav te občine in CC Mazzini Endas iz Tržiča. Ogled je možen od ponedeljka do petka po urniku uradov, ob sobotah pa od 10. do 12. ure.

V župnijski dvorani Anton Gregorčič v Štandrežu bo v nedeljo, 3. novembra 2013, ob 17. uri druga predstava Abonmaja ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2013 v organizaciji PD Štandrež. Tokratni gost bo Gledališče KUD Polzela, ki bo uprizorilo ljudsko dramo Franca Saleškega Finžgarja Razvalina življenja v režiji Matjaža Jeršiča.

ARCI Servizio Civile GORICA obvešča, da je odprt razpis za selekcijo 6 prostovoljcev, ki bodo leto dni sodelovali pri projektu "Attiva-mente 2". Na razpis se lahko prijavijo mladi med 18. in 28. letom. Kandidati lahko oddajo prošnje na sedežu ARCI SC (Verdijev korzo 51, Gorica) do 4. novembra 2013, in sicer do 14. ure. Več o razpisu in projektih na spletnih straneh: http: //www. serviziocivile. gov. it ter http: //scn. arciserviziocivile. it. Za dodatne informacije: ARCI SC GORICA, tel. +39 334 1520179 (ob sredah med 9. in 12. uro) ali mail naslov: gorizia@ascmail. it.

Do 2. novembra 2013 je v goriški galeriji ArtOpenSpace v ulici Diaz na ogled mednarodna, čezmejna razstava, ki so jo odprli v petek, 18. oktobra. Razstavljena dela si je mogoče ogledati v četrtek, petek in soboto od 16. do 19. ure.

Mini šola slovenščine: Hiša pravljic in jezikovni center Poliglot iz Nove Gorice vabita otroke od 6. do 10. leta k vpisu na tečaj slovenskega jezika. Z novimi metodami poučevanja in skozi igro, pravljice, glasbo, ustvarjalni gib in likovno ustvarjanje bodo otroci na zabaven in učinkovit način bogatili svoje znanje jezika. Tečaj bo potekal ob torkih v Sovodnjah ali Doberdobu od 5. novembra dalje. Info: hisapravljic@gmail. com ali 334 1243766 (Martina Šolc).

Društvo goriških upokojencev za Goriško sporoča udeležencem martinovanja, ki bo pri Šterku v Ajševici v soboto, 9. novembra, da bo avtobus odpeljal ob 17.15 iz Sovodenj pri cerkvi in lekarni, nato s postanki v Štandrežu na Pilošču in lekarni, v Podgori pri telovadnici in spomeniku, pri vagi in na trgu pri Goriščku/Medaglie d'oro. Začetek srečanja ob 18. uri. Priporoča se točnost.

Spoznavanje naravne in kulturne dediščine Banjšic. SPDG priredi v nedeljo, 17. novembra, izlet ob Martinu na Banjško planoto, z vzponom na Lašček (1071 m) ter spoznavanjem kulturne in naravne dediščine planote. Skupne hoje bo okrog štiri ure. Prevoz z lastnimi sredstvi. Izlet je primeren za družine z otroki, saj poteka hoja po gozdnih poteh in stezah, zahtevnejših vzponov pa ni. Zaradi organizacije zaželena prijava do 10. novembra na društvenem sedežu, Gorica, Verdijev Korzo 51/int. tel. 0481/532358, ob četrtkih med 19. in 20. uro. Podrobnejša pojasnila: Vlado Klemše, tel. 0481/882079.

V sklopu projekta "po rekah in po vodah Slovenije" SKRD Jadro iz Ronk v sodelovanju z CTS prireja enodnevni izlet s kosilom na Brezje, v Radovljico, Kropo, Kamno Gorico in Vrbo v nedeljo, 17. novembra 2013. Za informacije in prijave lahko pokličete na tel. 0481-82273 (Roberta ali Sara).

Poštena gospa nudi oskrbo starejših v obliki izmenjave. Tel. 003865 2386744.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. 00386 30 325 558.

Nudim pomoč pri likanju in čiščenju v gospodinjstvu. Tel. 00386 40606915.

Po potrebi čistim in likam. Sem poštena in natančna. Tel. 00386 70777512.

Iščem delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. 00386 31449311.

Kadar potrebujete varstvo za otroka ali starejšo osebo, pokličite na 00386 41256240.

32-letna profesorica nudi inštrukcije slovenščine in varstvo. Tel. 00386 41256240.

Kvalitetno opravljam gospodinjska dela: likanje, čiščenje... Pokličite na tel. 0038641885539.

Darovi

Za števerjansko sekcijo stranke Slovenske skupnosti daruje Alojz Ivan Hlede 250 evrov.

Čestitke

30. oktobra je praznoval 95 let naš dragi oče, nono in stric **Martin Kranner**. Vsi njegovi, še posebej Svetlana, Marjeta in Giorgio, mu želimo veliko zdravja in lepih trenutkov.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje (od 1.11.2013 do 7.11.2013)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www. radiospazio103. it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od 21.30 do 22.30. Ob nedeljah od 14.30 do 15.30. Spored:

Petek, 1. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 2. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v slovenščini ter v benečanskem in rezijanskem narečju.

Nedelja, 3. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 4. novembra (v studiu Andrej Baucon): Narodnozabavna in zabavna glasba - Zanimivosti iz naših krajev - Iz krščanskega sveta - Naši zbori pojo - Obvestila.

Torek, 5. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 6. novembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Mučenec Emil Kete - Izbor melodij.

Četrtek, 7. novembra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila.

Gorica - Katoliška knjigarna / Na kavi s knjigo

Sumljive in abstraktne poezije očarljive Irene Žerjal

Škoda, ker je prireditev Na kavi s knjigo, katere gostja je bila v četrtek, 24. oktobra, v goriški Katoliški knjigarni tržaška pesnica Irena Žerjal, bila v dopoldanskem času, kot je v navadi, saj bi si sicer tako imeniten kulturni dogodek, kot je bilo prisrčno in z vsebinami bogato ponovno odkritje tržaške pesnice, zaslužilo veliko večje občinstvo.

Tisti, ki smo imeli srečo, da smo prisostvovali srečanju z naravnost vulkansko povedno, temperamentno izobraženko in predvsem iskreno pesnico, ki ustvarja že dolga leta, v njeni novi pesniški zbirki *Sumljive in abstraktne poezije*, ki je letos izšla pri Mladiki in je presek štiridesetletnega ustvarjanja, smo namreč prisostvovali eni najlepših pesniških predstavitev zadnjih let pri nas in glavna zasluga za lepo druženje ob kavi PrimoAroma gre prav pesnici Ireni Žerjal, njeni odkritosrčnosti ter seveda dejstvu, da je imela in ima bogato življenje, zavezano pesnjenju, druženju s "prvo ligo" slovenske poezije pred desetletji. Prof. Adrijan Pahor je pripeljal na prvo predstavitev nove pesniške zbirke *Sumljive in abstraktne poezije* Irene Žerjal dijake petega letnika družboslovnega liceja, ki so imeli tako priložnost spoznati tržaško pesnico, ki se po daljšem časovnem zamiku spet vrača med nas.

Urednica založbe Mladika Nadia Roncelli je prijazno spraševala Ireno Žerjal, gospa Nataša Sosič je prebrala nekaj pesmi, pesnica pa se je najprej spomnila svojih začetkov pri revijah Zaliv, Most in sodelovanja pri idrijski reviji Kaplje, kjer sta se tovariško družili s prof. Marijo Češčut, ki je bila prisotna na predstavitvi knjige, kot je bil prisoten tudi Janez Povše, tudi sam sodelavec revije Kaplje, predvsem pa sta bili v družbi prvovrstnih književnikov in kulturnikov, ki so v takratnih hudih časih hoteli spremeniti slovensko družbo na bolje, jo odpreti, narediti svobodnejšo, "predvsem pa so pri reviji Kaplje sodelovali vsi tisti, ki niso mogli sodelovati nikjer v Ljubljani", kot je bila povedna Irena Žerjal. Tako Irena Žerjal kot Marija Češčut sta se strinjali, da so bili takratni časi lepi, obe sta se z naklonjenostjo spomnili sodelavcev. Pesnica Irena Žerjal pa je izkoristila svoj goriški javni nastop tudi za zahvalo vsem časopisom pri nas, ki so jo radi objavljali. Spomnila se je tudi pokojnega svobodomisleca, pisatelja in vizionarja Franca Jeze, ki je sodeloval pri Novem listu, in dejala, da bi se rada javno prav Francu Jezi toplo zahvalila, ker ji je svetoval, naj v svoje pisanje da več ljubezni: "Njemu bi se zares rada javno zahvalila, ker je veliko dobrega naredil zame, svetoval mi je in me spodbujal ter vplival name, za kar sem mu iskreno hvaležna". Irena Žerjal je povedala, da je nanjo veliko vplival tudi dr. Metod Turnšek, kot je tudi razkrila, da se je v šestdesetih letih minulega stoletja navdušila nad ruskim simbolizmom in imaginizmom. Dodala je še hvaležen spomin na tržaškega organizatorja kulturnega življenja Jožeta Peterlina, "ki je vedel, kaj je literatura, in je name vplival kot mentor, cenil me je". Spomnila se je svojih pesniških začetkov in svoje prve zbirke *Goreče oljke*, pri likovni izdelavi katere ji je leta 1969 pomagal sloviti Milko Bambič, kot se je pomudila tudi pri nevsakdanjem naslovu svoje druge pesniške zbirke *Topli gozdovi* iz leta 1974.

Nataša Sosič, Irena Žerjal in Nadia Roncelli (foto JMP)

"Veliko sem potovala po Evropi, tudi neodgovorno, priznam, a takrat je bil svet varen"! se je svojih mladostnih potovanj spomnila Irena Žerjal, ki je kot pesnica "vstopila v odčaran svet dostojanstveno".

"Imela sem in imam tri varna zatočišča, varne pristane, to so moj goriški književnik Damir Feigel, Vojak Švejk, za katerega vam lahko povem, da ga znam na pamet v treh jezikih!, ter judovski nobelovec Isaac Bashevis Singer, pri katerem cenim predvsem svetovljansko odsotnost melanholije, ironijo", je povedala Irena Žerjal, ki je dejala, da sama pri pesnjenju uporablja verze, ki nagonsko sledijo občutju, ter poudarila svojo navezanost na goriškega pesnika Stanka Vuka.

Sumljive in abstraktne poezije je pesničina osma pesniška zbirka, izšla je po 28 letih, gre torej za več kot tridesetletno pesniško ustvarjanje Irene Žerjal, ki je dejala, da bo njeno zbirko zelo težko definirati, saj je v njej veliko likov, med njimi je izrecno omenila neminljivi lik Ane Karenine, ki jo je izjemno presunila: "V življenju sem sama spoznala veliko An Karenin, spoznala sem tudi drugačno družbeno maniro in lepo bi bilo, če bi bili danes vsi mi bolj odprti".

"Ustvarjaš in pišeš lahko samo v samoti", je dejala Irena Žerjal, ki pa je dodala, da se sama ne počuti osamljena, če bi pa imela več priložnosti za samoto, bi najraje pisala dolge pesnitve, kot sta jih pisala Josif Aleksander Brodskij in George Gordon Byron, "ki sem ga zares oboževala"!

V tem zapisu smo nanizali samo nekaj utrinkov z dve uri trajajočega lepega srečanja s tržaško pesnico, ki je pokazala tudi prešerno velikodušnost in hvaležnost do kolegov, ki je v naših logih ni veliko, kot je pred nas razgrnila tudi poznanstva in znanja, ki so bila lep primer žive književnosti.

Jurij Paljk

Pri založbi Blodnjak, v zbirki Nit

Filipinske pravljice prvič v slovenščini

Lansko leto je pri založbi Blodnjak, v zbirki *Nit*, izšla knjiga brazilskih ljudskih pravljic z naslovom *Krakajoči papagaj*. Knjigo je iz italijanščine prevedla knjižničarka v Mestni knjižnici Izola, Špela Pahor. Letos je v tej zbirki izšla nova knjiga z naslovom *Mesečeva vila*, pravljice pa so iz ljudske tradicije prebivalcev daljnih Filipinov. To je prva objava filipinskih pravljic v slovenskem jeziku in je že zato vredna posebne pozornosti.

Obe knjigi sta prevod iz zbirke Le fiabe del mondo, ki jo je urejala italijanska mladinska pisateljica Francesca Lazzarato iz Rima. Iz različnih virov je zbrala ljudske pravljice z vseh koncev sveta: zastopanih je 14 različnih ljudstev. V naslednjih letih bodo njihove pravljice s prevodom dostopne tudi slovenskim bralcem, tako odraslim kot otrokom.

Špela je kar nekaj let iskala založbo, ki bi te knjige objavila. Velike založbe so se izgovarjale na slabe čase. Pisatelj Bojan Meserko, ki upravlja majhno založbo Blodnjak, pa je bil toliko pogumen, da se je odločil za objavo.

Pri obeh knjigah je sodelovala ista ekipa: Špela kot prevajalka pravljic, Laura Ličer kot ilustratorka in dr. Tea Štoka, ki je prevedla poučno spremno gradivo. Tea Štoka iz Kopra je italijanistka in bibliotekarka, ki je nekaj let tudi predavala na oddelku za romanske jezike na FF v Ljubljani. Laura Ličer je izjemno nadarjena mlada ilustratorka iz Ljubljane, sicer študentka geografije. Več njenih del lahko najdete na spletni strani: http: //www.laura-licer. si/. Razstava originalnih ilustracij iz knjige Mesečeva vila bo na ogled v izolski knjižnici od oktobra do decembra 2013.

Špela o knjigi pravi: "Te pravljice so res nekaj posebnega, saj izhajajo iz čisto drugačne kulture. Govorijo pa o stvareh, ki zanimajo vse ljudi na svetu: o tem, kako je nastal svet, kako sta nastala prvi mož in žena, od kod živali, rastline, zvezde, planeti, zakaj je nebo tako daleč od zemlje, od kod mavrica, o smrti, ljubezni in podobne stvari. Posebne so tiste, ki razlagajo na primer, kako so nastali Filipini, zakaj imajo Filipinci rjavo polt, zakaj se plemena vojskujejo med seboj, zakaj so ljudje postali lovci na glave. Te so bolj vezane na posebno okolje in kulturo. Potem so še zgodbe o živalih, pa take, ki šibajo človeške napake, kot sta na primer objestnost ali nasilnost. Res so pestre in raznolike in zelo posebne".

Letos poleti je bila v Izoli na obisku filipinska delegacija. Gospod Dušan Ambrož, predsednik društva Izolani, je na sprejemu v Manziolijevi palači članom delegacije predstavil knjigo, ki je bila takrat še v PDF obliki. Vsi so bili prijetno presenečeni, da so našli filipinske pravljice v slovenskem jeziku v tako majhnem kraju, kot je Izola. Gospa, ki ima založbo v Manili, je obljubila pomoč, podporo je zagotovil tudi konzul Jože Kastelic.

Knjigo že lahko najdete na policah v Mestni knjižnici Izola in na mladinskem oddelku Osrednje knjižnice Koper ter v nekaterih drugih slovenskih knjižnicah.

Tanja Albreht

Kratke

V NUK-u razstava ob 100. obletnici rojstva Igorja Torkarja

V Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) so 100. obletnico rojstva pisatelja Igorja Torkarja (1913-2004) obeležili s spominsko razstavo, ki so jo v četrtek, 24. oktobra, odprli v Razstavni dvorani. Pod naslovom Iskanje nenajdljivega je predstavljen del pisateljeve zapuščine.

Torkar, povratnik iz nemškega uničevalnega koncentracijskega taborišča, je bil po vojni pod obtožbo sodelavca gestapa obsojen na 12 let ječe na zloglasnih, politično montiranih Dachauskih procesih. Obsojenci so bili v celoti rehabilitirani šele leta 1986.

Svojo tragično življenjsko zgodbo in boj za pravico je Torkar opisal v romanu Umiranje na obroke, ki je doživel številne ponatise.

Torkar je bil najbolj plodovit kot dramatik. Napisal je okoli 30 gledaliških in televizijskih iger, pomembne pa so tudi njegove pesniške zbirke. Njegov pesniški opus med drugim obsega zbirke Blazni Kronos, Balada o smehu in Jetniški soneti.

V središče njegove ustvarjalnosti sodita romana Deseti bratje in Umiranje na obroke. Če je prvega mogoče brez težav enačiti z avtobiografskim žanrom, pa je opredelitev drugega bolj zapletena. Navidezna modernost romana, ki se sicer drži forme tradicionalne pripovedi, leži predvsem v mešanju časov ter perspektive pripovedovalca, njegova poglavitna funkcija pa vendarle v celoti ostaja izpovedna in pričevanjska, je zapisal soavtor razstave Marijan Rupert. Torkarjevo ustvarjanje določajo teme izgube, groze in bolečine, ki pa so se skozi verzno obliko pogosto prelevile v ironične in sarkastične zapise. V poznejših letih se je Torkar v poeziji vedno bolj usmerjal v intimnejši, bolj oseben svet. Njegova zadnja zbirka, Pesmi osekle samosti, je izšla leta 2003.

Poleg literarnega ustvarjanja je bil tudi eden od začetnikov izvirne slovenske televizijske igre. Med drugim je napisal Študentsko sobo, Balado o taščici ter Čednost v dolini Šentflorjanski.

Leta 1999 je prejel zlati častni znak svobode Republike Slovenije.

Lou Reed, glasbenik, ki je rock'n'roll popeljal na temno stran

Ob smrti 71-letnega Louja Reeda, umrl je v nedeljo, 27. t. m., glasbenika, ki je rock'n'roll popeljal na temno stran, se je na Twitterju in internetu zvrstila vrsta izrazov sožalja, med drugim je John Cale, ki je z Reedom ustanovil zasedbo Velvet Underground, zapisal, da je svet izgubil dobrega pisca in pesnika, "jaz pa prijatelja s šolskega dvorišča". Lou Reed, ki je v nedeljo umrl zaradi težav po presaditvi jeter v maju, je Velvet Underground s Caleom ustanovil leta 1965. Skupino mnogi uvrščajo med najpomembnejše zasedbe tistega časa. Zasedbo je v letu nastanka pod okrilje vzel sloviti in razvpiti likovni umetnik Andy Warhol ("Vsakdo bo imel svojih pet minut slave"!), ki je za njihov prvenec "Velvet Undergound & Nico" ustvaril tudi znamenito naslovnico z

banano. Revija Rolling Stone je leta 2004 Velvet Underground uvrstila na 19. mesto na lestvici 100 "največjih" vseh časov, leta 1996 pa je bila sprejeta v Dvorano slavnih rock'n'rolla. Lou Reed, ki je skupino zapustil v prvi polovici 70. let minulega stoletja, je v svet glasbe vpeljal takrat kontroverzne teme, kot so droge, homoseksualnost, transseksualnost in transvestija. S svojo glasbo je Reed, ki je najbolj poznan po pesmih, kot sta "Walk on the Wild Side" in "Perfect Day", vplival tudi na številne poznejše generacije glasbenikov, mnogi pa mu priznavajo tudi naziv botra punka. Med drugim je s svojo glasbo vplival na Lennyja Kravitza, ki je tvitnil: "Lou, počivaj v miru na divji strani". Na Twitterju so se med drugim oglasili tudi The Who, ki so zapisali: "Počivaj v miru Lou Reed. Hodi po mirni strani". Igralka Susan Sarandon pa je ob smrti glasbenika, ki se je v Brooklynu rodil 2. marca 1942, zapisala, da je New York izgubil "enega svojih originalov". Lou Reed, ki je bil poročen z Lourie Andersson in je v mladosti užival precej alkohola in drog, je v 80. letih spremenil življenjski slog - začel se je ukvarjati s tai chi, oboževalci pa so ga lahko opazili, kako, oblečen v usnje, pije kamilični čaj, predvsem pa je veliko časa posvečal poeziji in njegova branja poezije so bila vedno izjemno dobro obiskana. Na njegovo glasbo je v 90. letih ponovno opozoril film Trainspotting, v katerem je bila predvajana pesem "Perfect Day". Pesem so v dobrodelne namene leto pozneje z Loujem Reedom posneli Bono, David Bowie, Elton John in drugi zvezdniki. "Vpliv Louja Reeda je takšen, da se lahko z njim primerja le peščica drugih", je dejal urednik revije Rolling Stone Simon Vozick-Levinson. "Neverjetno iskreno je spregovoril o realnosti umetnika, o tem, kako je biti samosvoja oseba. Ni olepševal zadev, življenje je prikazal takšno - kot je, to pa ga je naredilo resnično posebnega", je dodal.

SNG Nova Gorica / Premiera: Morilec

Absurdnost resničnosti

"Smisel absurda je mogoče izslediti v človekovem nostalgičnem iskanju izvora. A zares absurdno (nenavadno) je pravzaprav dejstvo, zares absurdna je resničnost", tako zatrjuje Eugene Ionesco (1909-1994), eden izmed najbolj prodornih predstavnikov gledališča absurda, ki se je razvilo v 50. letih v Parizu, v svojih esejih Spomini na smrt. Ta razmišljanja citira dramaturginja Nuša Komplet v zapisu v gledališkem listu, ki je izšel ob premieri Ionescovega dela *Morilec* (ali *Neplačani morilec*), *Tueur sans gages*, 1957. V njeni dramaturški obdelavi in režijskem konceptu mladega režiserja Marka Čeha je to zgodnje, manj znano in igrano Ionescovo delo, o katerem je sam avtor menil, da je malce "preveč naivno in sentimentalno", slovensko praizvedbo dočakalo v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica 16. in 17. oktobra 2013, na malem odru, ki se je spet pokazal kot zelo primerno, intimno prizorišče za take predstave, v katerih protagonist razmišlja o iskanju smisla naših dejanj. V klenem, tekočem prevodu Ane Perne so se gledalci srečali z glavnim protagonistom tega Ionescovega dela, ki iz nekega sijočega, bleščečega sanjskega ozračja, preko temine kriminalne drame drsi v tragičnost epiloga, ko Berenger - slehernik, ki nastopa še v drugih kasnejših Ionescovih dramah, vendarle naleti na morilca in mu izzivalno postavlja vprašanja o njegovem nesmiselnem početju. Tako najprej spoznamo Berengerja, ki se po naključju znajde v na novo zgrajeni mestni četrti, v kateri je vse svetlo, lepo, dišeče, nikdar ne dežuje ..., vse se zdi tako rajsko kot nekakšna "Indija Kotek, ki je obenem komisar, Berengerju razkrije, da se po tej lepi četrti potika serijski morilec, ki pod krinko ubogega berača izbira svoje žrtve na končni postaji tramvaja. Prime se jih kot klop, skuša jim prodati nepomembne predmete. Žrtve njegovega obleganja hitijo domov, a ko se približajo ribniku, jih morilec užene s svojo zadnjo potezo. Pokaže jim fotografijo polkovnika. Izbrana oseba se zaradi teme, da bi bolje videla, skloni nad fotografijo in takrat jo morilec potisne v ribnik. Ob arhitektovem razkazovanju letega Berenger ugleda v njem celo družinico, otroka, očeta in mater. Zgrozi se nad tem prizorom in sklene, da bo sam poiskal ubijalca, za katerega vsi vedo, a nihče ne stori nič. Vsi so tako brezbrižni, ta zla dejanja sprejmejo kot dejstvo, ki se ne da spremeniti – mar ne spremljamo tudi mi v današnjem času take srhljive dogodke iz kronike podobno površno ali oddaljeno kot ti ljudje v sijočem mestu? – Ko na dnu ribnika pristane še Danny, svetlolasa lepotička, v katero se je zagledal, Berenger še bolj zatrdno sklene, da bo ujel morilca. Ko tava za njim po mestu, sreča kar nekaj ljudi, ki bi lahko bili "možni" morilci; v rokah celo nosijo, kot Edouard ali stari gospod, torbe z dokazi o morilskih dejanjih. A kaj, ko niti v policajih ne najde opore. Nazadnje vendarle sam stakne morilca in se z njim sooča v pronicljivem monologu, v katerem ga vprašuje, zakaj počenja ta grozodejstva. Zakaj uničuje srečo ljudi? Tudi njemu samemu je naredil zlo, ko je ubil Danny. Mogoče pa sovraži ženske..., ampak zakaj ubija otroke, ki niso nič krivi? Morda pa sovraži vse človeštvo in vse, kar je živo. Sprašuje ga, kakšen je končni cilj teh dejanj zločinca, pred čigar hladno odločnostjo so vsi tako nemočni ...

Maja Nemec, Kristijan Guček in Ivo Barišič

V liku Berengerja, ki se začuden ozira na neverjetno svetlobo in občuduje (navidezno) blaženost sijočega mesta, potem pa se znajde v trpki nemoči in nazadnje si želi poteptati, uničiti hudičevega hlapca-zločinca – ta bi bil lahko kdor koli od nastopajočih, morda sam Berenger - se je kot interpretacijsko izredno pronicljiv, zrel igralec in čudovit razlagalec Ionescove misli o bivanjski stiski in o iskanju smisla v nesmiselnih dejanjih izkazal Kristijan Guček. Z dušo in telesom, z izredno povednimi pogledi, kretnjami, gibi, obrazno mimiko, pač celostno, se je preobrazil v iskalca smisla človeškega početja. Pri tem je, kot igralec s perspektivno umetniško kariero pred sabo, tudi s pomenljivimi pavzami izrazil to, kar nam želi povedati Ionesco v tej mestoma s poetično tančico prekriti drami, ki vznemirja gledalca tako, kot pač zna v njem vzbuditi nelagodne občutke in ga prisiliti h globljemu razmišljanju z vsemi svojimi deli ta veliki kritik družbe svojega časa, a hkrati tudi našega, saj se tudi v sedanjem vsakdanu zrcali enaka življenjska resničnost.

Poleg izjemnega Gučka so nastopajoče dramske like, mnoge groteskno obarvane (to groteskno plat posrečeno poudarjajo tudi kostumi Branke Pavlič) z nekakšno skrivnostno osebnostjo, ustvarili gostja Vesna Vončina kot arhitek s ciničnim pogledom na vsakdanja dogajanja in policaj (tema vloga ma se je moral žal zaradi zdravstvenih razlogov odpovedati igralec Peter Harl), Maja Nemec kot privlačna plavolasa lepotica Danny in policaj, Miha Nemec kot nenehno svojo pesem prepevajoči klošar in pijani moški, Milan Vodopivec kot odurni gostilničar in drugi starec, Marjuta Slamič kot nergaška, energična hišnica in bojevita mati Pipa, Gorazd Jakomini kot zagonetni Edouard in Ivo Barišič, ki se je, kot se le on zna vživeti v like gledališča absurda, preobrazil v prvega starca in starega, nekam zbeganega gospoda. Na precej privzdignjenem delu odra v ozadju je bil na desni strani vseskozi prisoten Laren Polič Zdravič, ki je v živo izvajal svojo avtorsko glasbo, izvirno spremljajočo prizore, ki so si sledili v dveurni predstavi. Vsakemu igralcu je režiser Čeh omogočil, da je njegov lik zaživel polnokrvno. Izvirno se je spopadel z nelahko Ionescovo umetniško poetiko in iz Morilca ustvaril zelo zanimivo predstavo, ki verjetno ne bo doživela množičnih ovacij, kakor jih je legendarna Ionescova Plešasta pevka v izjemni režijski uprizoritvi Vita Tauferja in nenadkriljivi izvedbi njenih izvajalcev, a bo nedvomno pritegnila pozornost tistih, ki si v gledališču želijo vselej nekaj novega, kar naj bi v njih vzbudilo še ne poznana občutja in jih seveda prisililo, da globlje pogledajo v svojo notranjost.

IK

Maribor / 48. Borštnikovo srečanje

Dobitnica Borštnikovega prstana je Olga Kacjan

S slavnostno podelitvijo nagrad se je v nedeljo, 27. oktobra 2013, končalo 48. Borštnikovo srečanje, najpomembnejši gledališki festival v Sloveniji, ki je v zadnjih letih dobil tudi mednarodni značaj. Letos se je ta odmevni gledališki dogodek, na katerem se zvrstijo najboljši umetniški gledališki dosežki prejšnje sezone, začel 18. oktobra. Festival je bil kot že od vseh začetkov l. 1966 v Slovenskem narodnem gledališču Maribor. V tekmovalni program je selektor Primož Jesensko uvrstil štiri predstave SNG Drama Ljubljana, dve predstavi Drame SNG Maribor in po eno predstavo iz Mestnega gledališča ljubljanskega, Slovenskega stalnega gledališča Trst, Prešernovega gledališča Kraj in neodvisne produkcije Zavod Delak. Po Jesenkovem mnenju kaže letošnji izbor predstav *"širok spekter uprizoritvenih estetik"*, v njih je *"močan poudarek na kolektivni - ansambelski igri"* in je opaziti *"dominantno vlogo glasbe, ki prerašča v dejavnega protagonista uprizorjenega sveta"*. Gledalci so si v dneh festivala lahko ogledali tudi predstave spremljevalnega programa, v katerem je bilo sedem slovenskih predstav in pet predstav iz Nizozemske, Litve, Madžarske in Hrvaške. Sklepno prireditev, ki jo je neposredno prenašala TV Slovenija, je vodil igralec Gašper Tič. Strokovno komisijo so sestavljali Barbara Orel (predsednica), Tea Rogelj in Petra Vidali ter Jasen Boko iz Hrvaške in Tomasz Kubikowski iz Poljske.

Ustvarjalci SSG prejemajo nagrado

Največjo festivalsko nagrado **Borštnikov prstan** za življenjsko delo je lani prejel igralec Igor Samobor. Letos ta prstan pa krasi roko igralke **Olge Kacjan**. To zaslužno igralko iz Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana je izbrala žirija, ki so jo sestavljali Silva Čušin, Jernej Lorenci, Dušan Mlakar, Alja Predan in Ivo Svetina. Olga Kacjan je že od mladih nog vzljubila gledališče. Po končanem študiju igre na AGRFT je dobrih deset let bila svobodna umetnica, za kratek čas je bila nato zaposlena v Drami SNG Maribor, v začetku 90. let pa je postala članica Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana, kjer deluje še sedaj. Na štirideset let dolgi umetniški poti je odigrala ničkoliko vlog in dosegla izjemne umetniške dosežke v gledališču in na filmu. Sprejemala je tudi drzne igralske izzive in sodelovala z znanimi režiserji (Dragan Živadinov, Ljubiša Ristić, Tomaž Pandur, Dušan Jovanović, Martin Kušej, Paolo Magelli, Eduard Miler). Za svoje umetniške dosežke je prejela tri Borštnikove nagrade, zlati lovorjev venec... lani pa Župančičevo nagrado za življenjsko delo. *"Olga Kacjan"*, so med drugim zapisali v utemeljitvi nagrade, *"je kot daljni komet: zasije v polni svetlobi in izgine. Pravzaprav se le umakne, utihne, se pritaji, da bi se znova vrnila in zasijala. In tako že štirideset let"*.

Veliko nagrado festivala Borštnikovo srečanje **za najboljšo uprizoritev** je prejela predstava *Ponorela lokomotiva* Stanislava Ignacyja Witkiewicza v režiji Jerneja Lorencija in izvedbi SNG Drama Ljubljana. *"Doslednost, prepričljiva in natančna skupinska igra, pogumne rešitve v interpretaciji odnosov med liki in v postavitvi posameznih epizod, razgibana glasba ... so elementi, zaradi katerih je Ponorela lokomotiva izjemen ustvarjalni dosežek"*, med drugim piše v utemeljitvi. **Nagrado za režijo** je prejela **Mateja Koležnik** za režijo uprizoritve *John Gabriel Borkman* v izvedbi Drame SNG Maribor, *"ki je klasično dramsko besedilo zreducirala zgolj na najbolj bistveno"*. Štiri **nagrade za igro** so prejeli **Nataša Barbara Gračner** za vlogo *materev* uprizoritvi *Mati* v izvedbi SNG Drama Ljubljana, **Polona Juh** za vlogo *Ofelije* v uprizoritvi Hamlet v izvedbi SNG Drama Ljubljana, **Nataša Matjašec Rošker** za vlogo gospodične *Elle Rentheim* v uprizoritvi *John Gabriel Borkman* v izvedbi Drama SNG Maribor, **Igor Samobor** za vlogo *Johna Gabriela Borkmana* v uprizoritvi *John Gabriel Borkman* v izvedbi Drame SNG Maribor. **Nagrado za mlado igralko/igralca** (do 30. leta starosti) je prejela **Tina Gunzek** za vlogo *dekleta* v uprizoritvi *Vaje za tesnobo* v izvedbi SSG Trst: *"Tina Gunzek je pri oblikovanju vloge preprostega vaškega dekleta pokazala izjemno igralsko občutljivost. Prepričljivo je izpeljala dramaturški lok osebe, ki prehodi dolgo pot od pretresljive družinske tragedije, vstopi v brutalni svet prostitucije ter se končno vrne v (navidezno?) spokojnost podeželskega življenja"*. SSG je na Borštnikovem srečanju bilo deležno tudi laskave nagrade po presoji žirije, **nagrade za kolektivno stvaritev uprizoritve Vaje za tesnobo** v režiji Jake Andreja Vojevca. Žirija je v utemeljitvi zapisala med drugim: *"Vsi odrski elementi so koherentno vključeni v uprizoritev. Celo menjave scenografije, predvidene v fragmentarni dramaturgiji besedila, v Vajah za tesnobo postanejo del igralske in umetniške interpretacije. Razgibana, odrsko dosledna in koherentna uprizoritev je primer kvalitetnega sodobnega teatra. V njem vsaka podrobnost postane del skupne umetniške stvaritve, ki prerašča v domišljeno in inovativno izvedeno uprizoritev"*. Nagradi sta gotovo v veliko zadoščenje našemu gledališču in spodbuda za nadaljevanje njegove umetniške poti v teh nelahkih časih vsesplošne krize.

Olga Kacjan, dobitnica Borštnikovega prstana

Nagrado za scenografijo sta na BŠ prejela **Numen in Ivana Radenović** za scenografiji v uprizoritvah *Črna žival žalost* v izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega in *Mojster in Margareta* v izvedbi Drame SNG Maribor, **nagrado za glasbo** pa je dobil **Branko Rožman** za glasbo v uprizoritvi *Ponorela lokomotiva* v izvedbi SNG Drama Ljubljana. **Nagrado za umetniško vodstvo** je žirija podelila **Marinki Poštrak** za umetniško vodstvo uprizoritve *25.671* v izvedbi Prešernovega gledališča Kranj. **Nagrado za prevod** je prejel **Srečko Fišer** za prevod *Hamleta* Williama Shakespeara v izvedbi SNG Drama Ljubljana: *"Hamlet v njegovem prevodu deluje kot povsem današnje besedilo, ki raste iz sodobne pesniške izkušnje ter formo prilagaja vsebini in vseskozi izhaja iz nje. Jezik prevoda je ves čas jedrnat, prizemljen, današnjemu bralcu razumljiv in blizu, ob tem pa prevajalec ostaja zvest Shakespearu"*.

IK

Otmar Črnilogar – Človek mnogih talentov

Krajevna skupnost Podraga vabi na predstavitev knjige Otmar Črnilogar – Človek mnogih talentov, ki bo v soboto, 16. novembra 2013, ob 19. uri v Kulturnem domu v Podragi. Društvo vabi, da se mu udeleženci pridružijo na Poti do Otmarja, ki se bo začela v soboto, 16. novembra 2013, ob 16. uri pri Gradiški Turi – kamp (ob 17. uri bodo pri cerkvici sv. Urbanu pred vasjo Podraga, ob 18. uri pa pri sv. maši v župnijski podraški cerkvi sv. Mohorja in Fortunata) in se bo končala ob 19. uri v podraškem kulturnem domu na predstavitvi zbornika o Otmarju Črnilogarju.

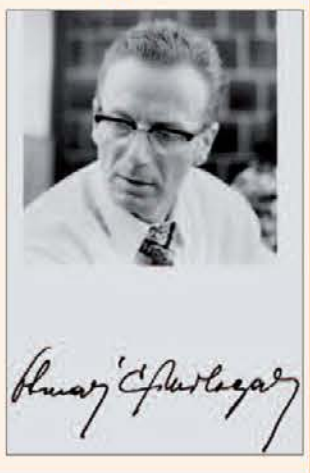

Sv. Anton pri Kopru

Poklon Borisu Pahorju in Alojzu Kocjančiču

"Slovenski duhovniki na Primorskem so bili večji antifašisti od antifašistov samih! Med te dušne pastirje gre nedvomno uvrstiti tudi g. Alojza Kocjančiča". Tako je dejal pisatelj Boris Pahor, soletnik istrskega čedermaca, predvsem pa njegov veliki prijatelj, na lepem in dobro obiskanem večeru, ki sta ga krožek Beseda slovenske Istre in knjigarna Libris priredila v petek, 25. oktobra, v vasi Sv. Anton pri Kopru. Namen prirediteljev je bil počastiti dva velika Slovenca na skupni proslavi, saj sta s svojim delom in življenjem vsak s svojega zornega kota vselej zasledovala vrednotenje slovenskega jezika in kulture: če je to Pahor storil s tržaške perspektive, je Alojz Kocjančič to počel z istrskega gledišča.

Režija večera je zaupala ravno Borisu Pahorju osrednjo vlogo pri obuditvi Kocjančičevega lika. Pisateljevo izvajanje so obenem podkrepili še krajši dokumentarni film, posvečen istrskemu čedermacu, branje njegovih poezij in petje skladb, ki so jih glasbeniki zasnovali ravno na Kocjančičevih stihih. Pahor je Kocjančiča in druge slavne primorske dušne pastirje spoznal v goriškem semenišču: "Duhovniška pot je bila za večino tistih mladih fantov težka izbira", je

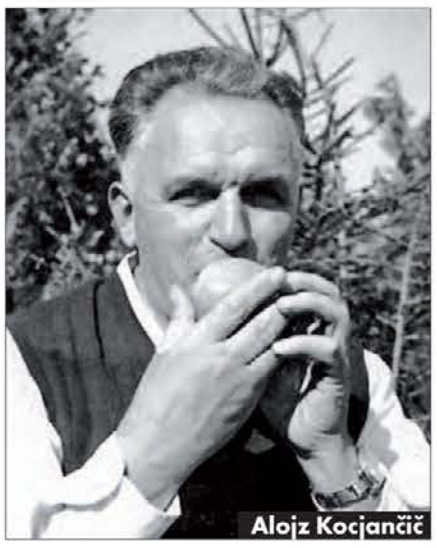
Alojz Kocjančič

dejal. Prijateljstvo s Kocjančičem je vzklilo na literarnem področju. V poletnih mesecih sta zahajala na planine ("na Kaninu sva se celo izgubila"). Istrski čedermac je bil kot velika večina primorskih duhovnikov na strani OF, kar pa po vojni ni omililo pritiska režima po eni strani in Cerkve po drugi. Cerkvene oblasti so obenem nasprotovale njegovemu članstvu v Ciril-Metodijskem društvu katoliških duhovnikov LR Slovenije, ki ga je ustanovila takratna država in pri katerem je izdal svojo prvo pesniško zbirko Šavrinske pesmi leta 1962. "Za vse to je Kocjančič drago plačal, saj je bil iz Koštabone v Istri premeščen v Klanec pri Kozini", je pojasnil Pahor, ki je spomin na prijatelja in njegove izbire branil z dejstvom, da se je Kocjančič vselej zavzemal za kulturo istrskega človeka: zagovarjal se je s prepričanjem, da režim prej ali slej propade, slovenski narod pa ostane.

G. Alojz Kocjančič se je rodil kot zadnji od osmih otrok v kmečki družini Matije Kocjančiča in matere Ane Škergat v Kubedu. Po

Foto IG

očetovi prerani smrti leta 1914 je družina izkusila huda pomanjkanja in brezdomstvo, kar je ključno vplivalo na osebnost mladega Kocjančiča. Izobraževal se je v goriškem semenišču. Po končani maturi je stopil v goriško bogoslovje in bil 29. junija 1937 posvečen v duhovnika. Kocjančič je svoje dušnopastirsko delo izvrševal po raznih istrskih župnijah, bil je tudi soupravitelj župnije Gročana – Draga. Kocjančič je bil s svojo pokončnostjo nenehno trn v peti lokalnih fašističnih oblasti. Maševal je v latinščini, pridigal pa vedno v slovenščini. Med veroukom je učil otroke tudi slovenskega jezika, odrasle pa slovenskega petja. Leta 1987 je imel zlato mašo. Kocjančič je začel pesniti že v semeniških letih. Z dvema pesmima je sodeloval v ilegalnem listu Gmajna 1936. Pogosteje je začel objavljati poezijo in prozo po vojni. Na pobudo pisatelja Marjana Tomšiča je ustanovljena Kocjančičeva nagrada, ki jo podeljujejo občine Piran, Izola in Koper za posebne dosežke pri oblikovanju kulturne podobe slovenske Istre.

"Bodisi Kocjančič bodisi jaz sva se vedno borila za tako literaturo, ki bi bila vredna, da jo iz prevodov spoznajo okrog po Evropi", je dejal Pahor, ki je nato v pogovoru s Tatjano Rojc predstavil monografijo, ki mu jo je ob njegovi stoletnici posvetila Cankarjeva založba. Domačini iz Sv. Antona so se tako na enak način poklonili tudi tržaškemu pisatelju, saj so v dvorani krajevne skupnosti predvajali film Pisatelj onkraj senc po scenariju prof. Tatjane Rojc; neposredno je zaživela tudi Kocjančičeva beseda, in sicer preko njegovega zapisa, v katerem je daljnega leta 1957 laskavo ocenil Pahorjevo delo Mesto v zalivu.

Večer je docela izpolnil pričakovanja krožka Beseda slovenske Istre, ki si dolgo let prizadeva ovrednotenje istrske kulturne, etnološke in literarne tradicije. Krožek to počenja v duhu, ki ga je svojim ljudem zaupal prav Alojz Kocjančič, o katerem je pesnik Tone Pavček (ki je dobro poznal te kraje, saj je živel prav nad sečoveljskimi solinami) dejal, da je v slovensko zavest končno priklical ta del etničnega ozemlja: slovenska Istra je namreč preveč časa živela odmaknjena na robu, "kot da nam Slovencem ni mar za našo sredozemsko sočnost". Z Alojzom Kocjančičem, čigar lik danes tudi na rodnih tleh žal polagoma leze v pozabo – kot je uvodoma dejala vodja Krožka Nadja Rojac –, je ta del Istre končno postal slovenski, on pa je postal njen pesnik. "Samo kot Istran se počutim v svojem elementu", je dejal Kocjančič na proslavitvi 500-letnice cerkve v Hrastovljah, le nekaj časa, preden je umrl leta 1991.

IG

GLASBENA MATICA Odprtje novega šolskega leta

Položaj ustanove je spodbuden

327 učencev v Trstu, 171 v Gorici in 157 v Benečiji so podatki, ki potrjujejo pozitivno zdravstveno stanje Glasbene matice, ki je poleg tega zadihala tudi na finančnem področju, saj je prispevek Dežele pred kratkim omogočil tudi nakup novih glasbil. Spodbudno sliko dopolnjujejo še številne nagrade, ki so jih učenci prejeli v zadnjih mesecih, okrepitev oddelkov za solopetje, godala (Armin Sešek in Vasja Legiša sta že redna sodelavca šole pri vedno bolj pogostih izpopolnjevalnih pobudah) in predšolsko glasbeno vzgojo ter konvencija z videmskim konservatorijem za opravljanje izpitov v slovenskem jeziku. Pozitivnemu obračunu prejšnjega šolskega leta, na osnovi katerega se začenja nova sezona, je ravnatelj šole Bogdan Kralj dodal še zadoščenje nepričakovane dodelitve pomembnega Reda za zasluge s strani Republike Slovenije. Optimizem je bil v popolnem soglasju s srečanjem ob slovesnem odprtju novega šolskega leta, ki je namenjeno nagrajevanju najbolj zaslužnih učencev. V razstavni dvorani ZKB na Opčinah so prejeli namreč spodbudno priznanje za nadaljnja prizadevanja mladi glasbeniki z vseh sedežev šole na deželnem območju, ki so se v prejšnjem šolskem letu izkazali na raznih področjih in jim je profesorski zbor dodelil nagrade na osnovi ovrednotenja njihovih dosežkov z določenim številom točk. Denarne nagrade je prispevala Fundacija CRTrieste. Letos je priznanje prejelo 11 učencev, med katerimi so najbolje uvrščeni zaigrali na odprtju. Tekmovanja, izpiti, nastopi in izpopolnjevanje so dejavniki, ki jih profesorji upoštevajo pri ocenjevanju. Z vidnimi uspehi in dosežki so si priborili mesto v seznamu "najboljših" Davide Tomasetig, Mateja Jarc, Riccardo Crucil, Tina Jarc, Mitja Tull, Eva Škabar, Julija Kralj in Martina Carecci. Med temi sta se odlikovala s končno diplomo harfistka Eva Škabar in pianist Davide Tomasetig. Klavir in harfa sta oddelka šole, ki najbolj izrazito izstopata z dosežki učencev, kar je potrdila tudi lestvica najboljših, ki je postavila na tretje mesto harfistko Paolo Gregorič, na drugo pianista Maxa Zulianija in na prvo pianista Roka Dolenca.

Foto Kroma

Publika je na tem srečanju lahko prisluhnila nastopom trojice najbolje uvrščenih in diplomantov, ki so za to priložnost izbrali same všečne klasike iz opusov Debussyja, Mozarta, Smetane, Bartoka in Gershwina. Pred skupinsko sliko pa je bilo na vrsti še malo presenečenje, saj je Rok Dolenc dober pianist, a tudi ustvarjalen skladatelj in je zato zaigral svojo skladbo.

PAL

S 1. strani

Slomak: ali bo ...

Madžarska. Na razvoj številčno skromne slovenske manjšine je globoko vplivala železna zavesa, ki je rojake na Madžarskem ločevala od matične domovine – je dejal Hirnök. Danes je na Madžarskem prisotnih 13 manjšin, ki pa po njegovem mnenju ne morejo imeti vse istega statusa: na primer bolgarska manjšina je na Madžarskem prisotna od srede 20. stoletja, slovenska pa od 7. stoletja.

Sedanje gospodarsko stanje na Madžarskem je hudo, politični položaj pa zaradi skrajno nacionalističnih vladajočih krogov porazen. **Avstrija.** Avstrijska Štajerska je dolga desetletja zanikovala obstoj manjšine: to je pogojevalo zavest rojakov in pripadnikov večinskega naroda. Predsednica Društva člen 7 za avstrijsko Štajersko Susanne Weitlaner je dejala, da je bila slovenščina v javnosti zapostavljena vse dotlej, ko je "javnost razumela, da nočemo slovenizirati Štajerske, a le popraviti preteklo krivico". Čeprav avstrijska Štajerska še zdaleč ni dvojezična, je vsekakor zanimanje za slovenščino vedno večje: cilj članov Društva člen 7 (to je člen, ki v avstrijski državni pogodbi obravnava manjšinsko problematiko) je vključitev poučevanja slovenščine že na nižjih izobraževalnih stopnjah. Čas ideoloških ločitev je po mnenju predsednika Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk Bernarda Sadovnika mimo: obstajajo različna mnenja, cilji pa so skupni. Prepričan je, da se lahko vsaka manjšina razvija in krepi na podlagi izobraževanja mlajših kadrov; še kako pomemben pa je razvoj obmejnega gospodarstva pri razvijanju manjšinske družbe. Koroški pridobivajo vedno večjo vlogo tudi znotraj avstrijske družbe, kar je primer pravšnje integracije. O pomenu političnega udejstvovanja v avstrijskih političnih strankah je spregovorila podpredsednica Skupnosti, Zalka Kuchling, ki je bila v vrstah Zelenih izvoljena v koroški deželni zbor. Da je dialog z avstrijskimi političnimi silami, tudi nacionalističnega kova, pomemben, je prepričan predsednik Zveze slovenskih organizacij Marjan Sturm: Slovenci na Koroškem so bili v svoji zgodovini glede zagovarjanja pravic preveč maksimalistični in premalo strateški. Sturm je obenem prepričan, da manjšinsko politiko je potrebno kovati na Koroškem, ne v Ljubljani.

Italija. Pavšič ni skrival očetovstva, ki ga je svojčas SKGZ imel pri snovanju Slomaka. Kritično je ocenil predlog manjšinskega zastopstva, ki ga je predstavil deželni svetnik SSk Igor Gabrovec, saj SKGZ raje podpira zasedbe s širšim sodelovanjem, v katerih se okrog nekaterih izhodišč preverjanje izvršuje po demokratičnih pravilih. Tržaški predsednik SSO Igor Švab se je navezal na Pavšičevo izvajanje in dejal, da je vsak predlog glede skupnega zastopstva potreben globlje analize. Švab, ki je obenem dolgoletni občinski svetnik SSk, je v svojem razmišljanju ocenil tudi splošne razmere, v katerih danes deluje slovenska manjšina v Italiji, ki so se v primerjavi s preteklostjo znatno izboljšale.

Foto IG

Zaradi delikatne vloge, ki jo ima v odnosu do Slovencev izven meja, je državni sekretar Boris Jesih v svojem izvajanju oprezno odmerjal besede. Izhajal je med drugim z nekaterih stališč, ki jih je bilo predhodno slišati v Gregorčičevi dvorani, in sicer, da odnos med RS in manjšinami ne sme biti le finančne narave, ampak mora pomeniti nekaj več. Jesih je 'ugriznil' v jabolko denarnih prispevkov, jabolko, ki je v tem obdobju še kako kislo. "Zmanjšanje finančnih dotacij, o katerih je govor v tem času, drži, a tudi ne", je dejal in pojasnil, da se ob proračunskem denarju RS morajo manjšinske blagajne krepiti tudi s sredstvi, ki prihajajo iz evropskih skladov: v tem vidiku je potrebno budno spremljati možnosti, ki jih ponuja finančna perspektiva 2014-2020. Ta politika bo morala obveljati v prihodnje, saj bo državnega denarja na razpolago vedno manj. Urad vlade RS si obenem želi aktiven odnos manjšincev pri zadevah, ki se jih neposredno tikajo: potrošnjo davkoplačevaskega denarja je treba namreč upravičiti (npr. s prirejanjem jezikovnih tečajev ali počitnic). "Urad ni zgolj razdeljevalec denarja", je pristavil Jesih, ki je obenem prepričan, da morajo manjšinci kovati svojo politiko v prvi vrsti v odnosu do domicilnih držav, šele nato v razmerju z Ljubljano. "Slovenija se v manjšinsko politiko vtika toliko, kolikor to dopuščajo manjšinci sami", je dejal.

Deželni odbornik Torrenti je prav tako kot Jesih vlogo in strateški pomen manjšine uokviril v sistem koristenja prihodnjih evropskih sredstev in v vidiku snovanja prihodnjih evroregij. Poudaril je pomen razvijanja poznanja slovenskega jezika in sedanje dosledno financiranje manjšine bodisi na deželni bodisi na državni ravni. Zaželel je sicer večjo poenostavitev v zvezi z manjšinskimi sogovorniki, saj se kot deželni odbornik mora trenutno soočiti s 160 slovenskimi društvi.

Torrenti je dopolnil vsebino srečanja, ki so ga predstavniki slovenskih manjšin imeli v jutranjih urah z deželno predsednico Deboro Serracchiani. Ta je poudarila zlasti mednarodno razsežnost dežele FJK in posledično pozornost do sosednjih držav in regij, predvsem v vidiku sodelovanja v okviru makroregij, kot so Jadransko-jonska pobuda, Alpski lok in Podonavje.

Predstavniki manjšin so se po srečanju na deželi sestali še z dijaki petih razredov slovenskih tržaških višjih šol. Posamezen gost je našim mladim predstavil šolski položaj okolja, kateremu pripada. Zaradi dokajšnjih sorodnosti z našo stvarnostjo se v primerjavi z ostalimi manjšinskimi sredinami najbolje godi koroškim rojakom. V Celovcu je sicer dejavna samo ena šola s slovenskim učnim jezikom, in sicer Zvezna gimnazija za Slovence. Celotna šolska populacija pa šteje štiri tisoč enot, ki obiskujejo slovenske oziroma dvojezične šole: na ljudske šole se je letos vpisalo petsto otrok, od katerih le majhen del izhaja iz slovenskih družin.

ZCPZ in SLOVENSKA PROSVETA Srečanje mladinskih pevskih zborov treh držav

Ko mladi zapojejo, brišejo meje med ljudmi

"Ko mladi zapojejo, brišejo meje med ljudmi", v to misel je gospod Franc Pohajač primerno strnil sporočilo srečanja mladinskih pevskih zborov treh držav, ki sta ga tretje leto priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov in Slovenska prosveta. Temu bi lahko dodali, da petje mladih spontano navdaja z dobro voljo, svežino in pozitivnim vzdušjem, ki je zaobjelo številno občinstvo v cerkvi sv. Jerneja na Opčinah. Kot je uvodoma povedal predsednik ZCPZ Marko Tavčar, je namen revije spodbujanje izmenjav in vzpostavljanje prijateljskih stikov med mladimi, ki živijo v naši deželi, Sloveniji in Avstriji, kar se je letos uresničilo z nastopi pevskih skupin z Opčin, iz Gorice, Ajdovščine in Bilčovsa.

Foto Ožbej Černe

S sodelovanjem Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti je openski večer podaril vpogled v živo dejavnost, ki ima lahko zelo različne nianse na področju izbire programov, vokalnega nastavka in samega nastopa. Mladinski pevski zbor Vesela pomlad z Opčin, ki bo 15. decembra slovesno praznoval 35-letnico ustanovitve pevskega društva, je odprl koncert s programom pretežno Marijinih pesmi, ki sta jih pod vodstvom zborovodkinje Andreje Štucin razgibali raznolikost značaja in uporaba glasbil. S srebrnimi krili, natisnjenimi na majicah, so nato nastopili koroški "pojoči angeli" komorne skupine Angels, ki so ubrali pot bolj razvedrilno-pevkarske usmeritve s prisrčnim izvajanjem pesmi ob spremljavi kitare, na katero je igrala vodja Petra Schellander. Skupina je kar precej potovala po Evropi in z veseljem potuje tudi po glasbenih pokrajinah s skladbami iz svetovne zakladnice, od hita švedske skupine Abba do latino ritmov, od popevk dvojice Katarina in Milka Hartmann do ameriškega gospela. Bolj klasično zborovska narava pa zaznamuje mladinski pevski zbor Emil Komel, ki se je preizkusil v štirih skrajno različnih zvrsteh, od priredbe ljudske pesmi do renesančne polifonije, nemške romantike in lahke glasbe. To šolo zborovskega petja in izraznosti vodi David Bandelj, kateremu je zaupana delikatna naloga uravnovešanja mešane zasedbe, ki se je izkazala s posebno profesionalno, urejeno držo. Revijo je na koncu obogatil še debi, saj je zborovodkinja Petra Habjanič prvič prevzela vodstvo mladinskega zbora osnovne šole Danilo Lokar iz Ajdovščine kot naslednica Marinke Šuštar. Zbor, ki je pred kratkim praznoval štiridesetletnico ustanovitve, se privaja na spremembo za pultom in je previdno izbral program, s katerim je segel od gregorijanskega petja do slovenske popevke.

PAL

Obvestila

Vincencijeva Konferenca – Klub prijateljstva vabita na popoldansko srečanje, posvečeno msgr. Jakobu Ukmarju: ob predvajanju dokumentarca "J. Ukmar, svetniški duhovnik" avtorja Danila Pertota, bo prof. Tomaž Simčič obudil njegov lik, g. Dušan Jakomin pa nas seznanil s potekom postopka za njegovo beatifikacijo. V četrtek, 7. 11. 2013, ob 16. uri v Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3, I. nadstropje.

Združenje prostovoljcev Hospice Adria Onlus vljudno vabi na predavanje Dobra komunikacija je zdravilo za dušo in telo, ki bo v petek, 15. novembra 2013, ob 20. uri v Finžgarjevem domu na Opčinah. Predaval bo nadškof Alojz Uran.

Poštena gospa nudi oskrbo starejših ljudi v obliki izmenjave. Več informacij: 003852386744.

Darovi

Za Marijin dom pri Sv. Ivanu: v spomin na drage rajne darujeta Magdy in Grazia 20 evrov.

Za rojansko glasilo Med nami darujeta Uča Gašperčič Berce 20 evrov in Milena Franco 5 evrov.

V spomin na sestro daruje N. N. 200 evrov za Slovensko Vincencijevo konferenco pri Sv. Ivanu.

Društvo slovenskih izobražencev

O Titovem Gulagu – Golem otoku

"Vsi smo vedeli, da Goli otok obstaja, a nismo vedeli, kaj se tam dogaja". Bil je prva stopnja v procesu obračunavanja z resnično in namišljeno opozicijo. Obračun se je začel z oboroženo opozicijo, v katero so bile vključene tudi ženske in otroci, nato je prišel na vrsto obračun s političnimi strankami in s katoliško Cerkvijo, naposled še znotraj komunistične partije. Na Golem otoku so bili zaprti tudi katoliški duhovniki in jehovci, poleg teh so na seznamu še albanska imena, saj je bilo treba najti politično sumljive ljudi. Če jih niso našli, pa so iskali tiste, ki bi lahko bili sumljivi. Skozi to taborišče je šlo neznano število ljudi. Zdi se, da je med leti 1948 in 1956 bilo med deset in petnajst tisoč internirancev.

Goli otok - Titov gulag je nova knjiga dr. Božidarja Jezernika, ki je izšla pri založbi Modrijan v sodelovanju s Filozofsko fakulteto v Ljubljani, beremo pa jo lahko tudi v poljščini in srbščini. Avtor, ki je po poklicu pravnik in predava na Filozofski fakulteti vrsto predmetov, ima raznolika zanimanja, več kot osemnajst let pa se je ukvarjal s koncentracijskimi taborišči: italijanskimi, jugoslovanskimi in nemškimi. V kratkem namerava izdati antropološko študijo o taboriščih v angleščini, za katero je tri od štirih poglavij že napisal. Novo knjigo je posvetil Jožetu Jurančiču, saj pravi, da ne pozna človeka, ki bi naredil bolj herojskega dejanja. Njegova zgodba je Jezernika zelo pretresla. Leta 1949 je šel po cigarete in se vrnil šest let kasneje. Ker je imel poslansko imuniteto, so ga zaprli pod tujim imenom, ko pa mu je imuniteta potekla, so mu sodili pod pravim imenom in ga poslali na Goli otok z drugo ženo in štirimi otroki. Prvo ženo so mu Italijani obesili med drugo svetovno vojno. Ko so jih spustili z Golega otoka, so morali podpisati izjavo, da so sodelovali z Udbo. Zato so se ga ljudje, ko se je po šestih letih vrnil v Ljubljano,

Foto Kroma

izogibali; niso hoteli imeti stikov z njim. Vseh, ki so se vrnili iz tega taborišča, je doletela podobna usoda, bili so osamljeni in izrinjeni iz družbe, ker so jih imeli za izdajalce. Strah je začel popuščati šele v drugi polovici osemdesetih let.

Represivni organi so vedeli, da gre le za to, da izpolnjujejo kvote in da sami niso krivi. Več kot petdeset odstotkov jih je bilo odpuščenih. Režim je bil postavljen na izmišljotini oziroma prevari; dosegel je krono, ko je Ranković šel sam na Goli otok, da bi se prepričal, kako je tam lepo. Naredili so mu zrežirano predstavo o taborišču z nasmehi in vsi, ki so to videli, so se ujeli v past.

Poleg fizičnega nasilja so uporabljali metodo stradanja in preganjanja pri nesmiselnem delu. Tako je dr. Jezernik v pogovoru z Ivom Jevnikarjem v Peterlinovi dvorani dal primer dela, in sicer, ko so taboriščniki morali zajemati vodo iz morja z rešetom ali grabiti sol iz morja z vilami ter prekladati kamenje s kupa na kup. Predavatelj je dejal, da se tudi v taborišču da najti poetičnost: interniranci so si jemali iz ust kos kruha, da so ga skrivali in imeli pri sebi, dokler se ni posušil. Nato so ga dali v usta, da se je prepojil s slino in so oblikovali jaslice, rožne vence, sv. Antona z detetom v roki in drugo.

Šin

Tržaška knjigarna / ZTT in Založba Mladika

Na kavi z novo sezono SSG

"Nedvomno tudi Slovensko stalno gledališče opozarja na svoje probleme in zadrege. Vselej pa poskuša ohranjati in vzdrževati pozitivno misel. Ne smemo se vdajati morebitnemu malodušju, vztrajati moramo. To prepričanje je postalo del mojega poslanstva. Verjamem, da ta vztrajnost pomeni ljubezen: in ravno od tod naslov letošnje sezone, ki smo jo imenovali sledi srca". Tako je umetniška koordinatorka SSG Diana Koloini odgovorila na uvodno vprašanje Martine Kafol na srečanju ob kavi, na katerem je zvesto občinstvo Tržaške knjigarne tokrat pobliže spoznalo novo sezono slovenskega gledališča. Koloinijeva je obenem poudarila, da ostaja teater prostor svobode, morda iluzije, ki pa mora vselej odražati zgodbe, ki odsevajo določeno skupnost. V tem vidiku prazno gledališče, se pravi gledališče brez gledalcev, ne more sploh obstajati. Odpira pa se vprašanje, kje je meja med avtonomijo gledališča oziroma gledališčih izbir vodstva, kje pa odgovornost za prostor, kateremu je gledališče namenjeno. To tematiko je sprožila Kafolova z vprašanjem, ali sploh obstajajo razlike med gledališkim uporabnikom v matični domovini in zamejskim gledalcem.

Koloinijeva je prepričana, da razlike vsekakor obstajajo, težko pa jih je določiti. "Na gledalce raje gledam kot na posameznike, ki se jih vsakega posebej predstava dotika na drugačen način". Vsak teater ima sicer nalogo, da zazna, kaj lahko sporoča prostoru, kateremu pripada, česa pa ne sme; prav tako mora njegovo vodstvo računati na ravnovesje med tem vidikom in avtonomijo pri vsebinskih izbirah. In prav o tem je nato tekla beseda, ko je umetniška vodja SSG obrazložila, kako težavno je razpolagati z najboljšimi režiserji, kar jih gledališko tržišče ponuja. "Dejansko se skorajda vsak načrt začenja pri režiserju. Na najboljše umetnike je treba čakati celo dve leti: načeloma pa je težko, da ostaja umetniški vodja na svojem položaju tako dolgo", je pripomnila Koloinijeva. Veseli se zlasti, da se v SSG vrača kot režiser Marko Sosič, "ustvarjalec tega prostora". Abonenti bodo letos lahko deležni dela nekaterih najpomembnejših režiserjev na slovenski gledališki sceni. Med temi sta nedvomno Ivica Biljan in Mateja Koležnik med najbolj reprezentativnimi. Koloinijeva je nato podrobneje spregovorila o sezonski ponudbi, ki ponuja gledalcem klasično in sodobno gledališko literaturo. Po mnenju umetniške vodje SSG mora vsaka gledališka hiša od časa do časa postavljati na oder Čehovega Strička Vanjo, sposobno pa mora tudi seči po svežih tekstih tudi eksotičnih avtorjev. Gotovo bo japonski avtor zapletene osebnosti, Yukio Mishima, nagovarjal občinstvo SSG s svojimi modernimi No dramami. Pogovor se je dotaknil tudi gostujočih predstav in izbirnih programov, ki jih je vodstvo SSG zasnovalo na način, da bodo zadovoljili vse okuse.

IG

Muzej Sartorio

Obnovili so park vile

Tržaško urbano okolje razpolaga z zelo skopimi zelenimi površinami: razvoj mestnega jedra in bližnje okolice je namreč v zadnjih dveh stoletjih odmerjal tovrstnemu okolju, prijaznemu za človeka, majhno vlogo, morda tudi zato, ker je bilo kraško zaledje na takojšnjo dosego. Ohranili so se nekateri biseri, ki sicer niso nikdar sloveli po obsegu zelenih površin, so pa zaradi dovršenosti videza meščanu vsekakor ponujali intimen trenutek oddiha. Med temi zelenimi kotički gre omeniti park vile Sartorio na trgu Papeža Janeza XVIII.

Vila je po drugi svetovni vojni postala muzej, v katerem so shranjene dragocene umetnine in pohištvo ter knjižnica slavne rodbine Sartorio. Tržaški del rodbine se je razvil, potem ko je družina Sartorio iz Sanrema zaupala mlademu Pietru vodenje tržaške trgovske podružnice leta 1775. Nastala je tako vila, ki so jo leta 1838 povečali, vključili v dokaj skromen park novo parcelo, na kateri je rasla lepa libanonska cedra, ki je do danes zrasla v košato zimzeleno drevo. Pietrov brat, slavni podjetnik Giovanni Guglielmo Sartorio, je bil osrednji snovalec tega parka kot tudi parka svoje vile Caroline nad Riječko cesto nad Montebellom. "Park vile Giovannija Guglielma Sartoria je bil prvi primer parka v angleškem slogu v Trstu. Park vile Sartorio, kjer se danes nahajamo, pa je drugi primer tovrstnega sloga pri nas", nam je povedal slovenski krajinski arhitekt Vladimir Vremec, ki je izvedel načrt za obnovo parka vile na trgu Papeža Janeza XVIII.

Te podrobnosti nam je Vremec, ki ga že dalj časa poznamo kot aktivnega člana agrarne skupnosti, ki je svoje poklicno življenje namenil ravno tržaškim javnim zelenim površinam, zaupal tik pred začetkom okrogle mize, na kateri so pristojni predstavili dragocen načrt. Zamisel za obnovo parka, ki je že več let ždel v dokajšnji pozabi, sta imeli direktorica mestnih muzejev Maria Masau Dan in njena sodelavka ter izvedenka za rodbino Sartorio, Claudia Morgan. Željo, da bi obnovili videz parka muzeja, sta predstavili znani tržaški dobrotnici in kulturni podpornici Fulvii Costantinides, ki je z veseljem financirala načrt. Izbira Vladimirja Vremca za projektanta je bila najbrž samo po sebi umevna, saj je na svojem področju izredno cenjen strokovnjak. Izvedba celotnega načrta pa je pripadala zadrugi Agricola Monte San Pantaleone, ki ponuja možnost osebam v težavah, da si z delom v naravi in v stiku z visoko profiliranimi profesionalci izboljšajo življenjske pogoje.

Podrobnosti so akterji načrta predstavli v konferenčni dvorani, ki so jo pred leti uredili v prostorih nekdanjega letnega vrta. Skozi vitraje se je pogled razprostiral na park, kar je pojasnilom arh. Vremca glede postopka preurejanja zelenega območja dajalo plastično konkretnost. Angleški slog daje parku poseben videz, saj izrisuje nekaj kratkih stezic, ki oblikujejo vrsto gredic in zelenih površnih neenotnih oblik. Obnovitveni postopek je zahteval obogatitev zlasti okrasnega rastlinja, odsotnost katerega je znatno obubožal videz parka: še pred tem pa je bilo treba krepko odstraniti odvečno drevje in odrezati vejevje dreves, ki je onemogočalo prodor svetlobe. Vsadili so različne vrste dreves, ki so v parku že rasla v preteklosti, na primer japonsko nešpljo in lovor. Ponovno so uredili tri okrogle gredice, ki jih je svojčas predvideval prvotni načrt parka. Sodobne vrtnarske težnje spodbujajo posaditev trajnic, kar obenem olajšuje vzdrževalne postopke. Tega načela se je držal tudi Vremec, ki je med drugim dal posaditi vrtnice zlasti iz obdobja prve polovice 19. stoletja, da bi bil videz parka čim bolj zvest izvirniku. Izbrane rastline bodo cvetele skozi vse leto. Vremec je zagotovil, da bo v roku nekaj let park zabrstel v vsej svoji polnosti.

Foto IG

Tak bo namreč kot v času Giovannija Guglielma Sartoria. V mestu ni bil sicer edini, ki se je takrat ukvarjal z vrtnarstvom. Več je bilo slavnih Tržačanov, ki so bili sicer po poklicu prav tako podjetniki in trgovci, zelenice pa so bile njihov najljubši konjiček. Spomnimo se le na Bialosetta, Tommasinija in Bottacina. Kot je poudaril predsednik zadruge Agricola Monte San Pantaleone Giancarlo Carena, je bil Trst takrat predan mednarodni in globalni viziji. Bil je iskalec novih gospodarskih poti, kar danes v naši sredini žal primanjkuje.

IG

Izidi nedavnih volitev

Na Južnem Tirolskem je spet zmagala SVP

V nedeljo, 27. oktobra 2013, so bile volitve v dveh avtonomnih pokrajinah, Bocen in Trento. Za obe volilni preizkušnji je vladalo precejšnje zanimanje, ker je šlo v obeh primerih za zamenjavo dosedanjih predsednikov Luisa Durnwalderja in Lorenza Dellaia. Oba zapuščata močno upravno dediščino, ki je temeljila na široki avtonomiji obeh pokrajin, na kateri sloni visok življenjski standard, kar velja še posebno za južnotirolsko pokrajino. Volitve niso prinesle bistvenih preobratov. V Trentu je prepričljivo zmagal levosredinski kandidat Ugo Rossi (58%). Nekoliko drugače je bilo v Bocnu, kjer je Južnotirolska ljudska stranka SVP zmagala s 45,7%, vendar je pri tem prvič v zgodovini ostala brez absolutne večine poslanskih mest v pokrajinskem svetu. Od 35 svetnikov jih je SVP pridobila "le" 17 (prej jih je imela 18). Močno sta svoje glasove povečali obe skrajni nemški stranki Freiheitlichen (17,9% - 6 svetnikov) in Südtiroler Freiheit (7,2% - 3 svetnike), ki imata močne težnje po odcepitvi. Odličen rezultat so zabeležili Zeleni, Demokratska stranka pa je ostala pri istem. Popoln polom sta zabeležila italijanska desna sredina in tudi Grillovo gibanje M5S. To bo močno vplivalo na sestavo južnotirolske vlade, v kateri bo prisoten le en italijanski odbornik. Za pokrajino Bocen namreč velja proporčni sistem tako za sestavo pokrajinskega sveta kot za sestavo pokrajinskega odbora, kjer se upošteva tudi narodna specifika.

Arno Kompatscher

Skupno je lista SVP prejela 131.236 glasov. Novi predsednik bocenske pokrajine bo 42-letni Arno Kompatscher, ki je bil nosilec liste SVP in je prejel 81.107 osebnih preferenc. Na njem bo torej politično breme, da začne pogajanja z ostalimi političnimi silami, kar je za SVP vsekakor novost. Zanimiv rezultat je tudi ta, da je sedaj SVP prva stranka v vseh šestih glavnih mestih, vključno z Bocnom, kjer je prehitela Demokratsko stranko le za štiri glasove. Predvsem v mestih se je poznala močna volilna neudeležba italijanskih volivcev.

Evropski poslanec SVP Herbert Dorfmann je tako komentiral volitve: "Čeprav je rezultat glede na februarske politične volitve boljši, je bil naš cilj potrditi absolutno večino v pokrajinskem svetu. Žal tega nismo dosegli. Zelo dobro se je obnesla generacijska zamenjava, saj bi bilo drugače bistveno slabše. Na naš volilni rezultat je najbolj vplivala sporna energetska politika, ki je ljudi razočarala in pripomogla k porastu dveh nemških desnih strank". Z oceno se strinja tudi organizacijski tajnik in nov pokrajinski svetnik SVP Philipp Achammer, ki je prav tako potrdil uspešnost generacijske zamenjave glede na močno osebno uveljavitev predsedniškega kandidata Kompatscherja.

Julijan Čavdek

MARIJINE BOŽJE POTI PRI NAS (22) — Mariza Perat

Mengore na Tolminskem

Lepo o tem pripoveduje Joža Lavrenčič v svoji pesmi *Marija na Mengorah*, kjer med drugim pravi:

Na Mengorah, na Mengorah,
ki k njej so v sreči in solzah
Tolminci se zatekali,
Marija kliče, govori:

"Na Mengore, na Mengore,
Tolminci moji vi,
iz grap in rutov in vasi
tu čaka moje vas srce.

Očete vaše zvon je moj
za staro pravdo klical v boj,
za sveto pravdo v novi čas,
zdaj kliče vas moj glas.

Ni tlake več, ne desetin
in ni dajatev od novin -
za dušo vašo in srce
zdaj nova, trda pravda gre".

Tone Kralj: Mati Božja na Mengorah

K Mengorski Mariji, ki je bila že od vsega začetka zelo priljubljena božja pot, so romarji prihajali tudi s Kobariškega, z Bovškega, s Cerkniškega in iz Beneške Slovenije. Tudi Ivan Pregelj, doma iz Modrej na Tolminskem, se Mengor z ljubeznijo spominja, ko pravi:

"Cerkev gorska kot golobec
v tihi mir planinski sanja...
Mengore, ti pot mladostnih
sanj počitniških in tihih,
vročih ti molitev smoter
zopet enkrat te obiščem"!

Prišla pa je prva svetovna vojna. Ljudje so morali oditi v begunstvo, zapustiti so morali svoje domove, zapustiti tudi ljubljene Mengore.

Ivan Pregelj leta 1917 piše:

"O Mengore! Mojih mladostnih spominov najlepši spomin! Vsako leto okoli Malega Šmarna se mi povračajo davni vtisi, oživijo v duši pozabljeni prizori, od življenja viharjev prevpiti doživljaji, vzraste iz romarskih spominov obrazi davnih romarjev, stoterih bratov, stoterih sestra od Soče in Idrijce, in Bače in Tolminke, od Kotarske in beneške in trebuške strani. Potujem z njimi in romam na Mengore... Sanjam, sanjam o nepozabnem. O Mengorska Gospa! Koliko so izgubili moji bratje, moje sestre. O Mengorska Gospa! Moji bratje hrepenijo daleč, umirajo daleč in tožijo domov, domov. Vrni jih, vrni jih"!

In še pravi v pesmi "Mengore":

"Zvon budi se mengorski glasno...
In rdečelico deco, matere in dede
od Trebuše, Grape in s Pečin,
sladke vseokrog kličoč besede
vabi v Kot in Lom, na Most, v Tolmin.
Sladke vsepovsod roseč besede,
vabi k sladki Materi višin...
Prošlo, prošlo... Le spomine blede
pozna na Mengorah - kup razvalin".

Po vojni je bil za župnika v Volčah imenovan g. Alojzij Kodermac. Bili so to hudi povojni časi, ko so bili mesta, vasi in tudi cerkvene stavbe v ruševinah. Tako je bilo tudi na Mengorah. Te so se med vojno znašle sredi Soške fronte, saj so služile za vojaško postojanko avstrijskih vojakov, ki so si tu izdolbli zaščitne jame pred napadi italijanskih vojakov. Porušena pa je bila tudi župnijska cerkev v Volčah, kjer je bil, žal, uničen tudi župnijski arhiv, in porušena je bila starodavna cerkvica sv. Danijela na Volčanskem polju.

/ dalje

S 3. strani

Narod brez politike ...

Ali ima pri tem pomembno vlogo tudi Slomak, o katerem je bilo veliko govora v teh dneh?

Drago Štoka: *Slomak se mora reformirati, tako kakor smo predlagali NSKS, SSk in SSO na skupnem sestanku v Celovcu 22. oktobra letos. Če bo do take reforme Slomaka prišlo, bo v redu, drugače je njegov obstoj skoraj težko opravičljiv. Smo pripadniki slovenskega naroda kot Slovenci v zamejstvu in to naše poslanstvo nam mora vedno biti pred očmi in se moramo v tem smislu truditi in delati vse za boljšo prihodnost nas vseh.*

Nanti Olip: *Med prve pobudnike in soustanovitelje Slomaka spadata prav Narodni svet in SSO, ki sta iz dolgoletne izkušnje, da se je treba redno srečavati, izmenjavati izkušnje in skupno delovati v prid pripadnikom slovenske narodne skupnosti v Avstriji in Italiji ter imeti usklajevalno telo v odnosu do organov in vlade RS. V tem duhu je potekal tudi zadnji posvet v Celovcu dne 22. oktobra. Na tem posvetu smo ugotovili, da je treba Slomak reformirati in mu nujno dodati izvoljene mandatarje narodne skupnosti v javnopravnih telesih ter zastopnike samostojnega političnega gibanja: Slovensko skupnost in Enotno listo.*

Bi bila torej prisotnost slovenskih političnih organizacij oziroma strank ena izmed pomembnih točk reforme Slomaka?

Drago Štoka: *Trdno sem prepričan o tem, saj je narod brez politike sirota, zares celostno obubožan.*

Nanti Olip: *Slovenska narodna skupnost v Avstriji in Italiji je na poti politične emancipacije, ki se odraža tudi v dejstvu, da imamo poleg Slovenske skupnosti in Enotne liste, ki sta nepogrešljiv in nezamenljiv faktor znotraj političnih struktur narodne skupnosti, poslance in poslanke na seznamu večinskih strank. Upoštevajoč to dejstvo, bi v Slomaku lahko sproti preverjali najbolj učinkovito pot zastopanosti narodne skupnosti na vseh političnih nivojih ter ugotavljali ali kritično analizirali uspešnost modelov, ki delujejo v korist narodnih skupnosti.*

Kakšen bi bil odnos tako reformiranega ali dopolnjenega Slomaka do Sveta vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu?

Drago Štoka: *Slovenija bi nas morala sprejeti kot celoto, z nami deliti vesele trenutke in nam dajati poguma za obstoj in razvoj v vseh državah, v katerih živimo v zamejstvu, to je v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem.*

Nanti Olip: *Vse v Slomak vključene organizacije, zastopniki samostojnega političnega gibanja ter vsa politična pestrost poslancev in poslank slovenske narodne skupnosti bi na skupnih sestankih imeli možnost preveriti aktivno dejavnost posameznikov v prid narodne skupnosti. Bolj temeljito bi lahko ocenili, kje so pozitivni premiki in kje nazadujemo in predvsem zakaj. Ugotovitve o aktualnem stanju Slovencev v posameznih državah bi bile koristne tudi za delo pri Svetu vlade RS.*

Kakšne so pa lahko posledice, če tega predloga ne bodo sprejeli ostali člani Slomaka?

Drago Štoka: *Slomak je nastal zato, da združuje, ne pa, da ideološko razkraja Slovence v zamejstvu. Politične ideologije, posebej tiste postkomunistične, nam je dovolj, zdaj je potrebno, da zadihamo nov, svež zrak, saj smo tega svojega, svobodnega, demokratičnega zraka v nas in v naši sredini še kako potrebni. Čas nam bo potem prinesel tisto, kar si srčno želimo in kar si, zgodovinsko gledano, končno tudi zaslužimo: svobodno, demokratično, avtonomno življenje povsod tam, kjer živi naš slovenski narod.*

Za konec naj dodam še tole: članice Slomaka morajo spoštovati obstoječi statut, ki predvideva rotacijo posamenih Zvez (največ dve leti predsedstva za vsako od sedmih Zvez) in mora ohraniti načelo soglasnosti, tako kot je to zapisano v našem statutu. Tu ni čas, da bi drug drugega preglasovali, ker bi to dejansko pomenilo izigravati drug drugega. Slomak lahko živi, deluje, se razvija samo, če so v njem vse Zveze enakovredne. Ostati mora posvetovalno telo in v njem si moramo občasno izmenjati misli in izkušnje, ne pa težiti po nadvladju in preglasovanju drugega nad drugim. To bi bilo za Slomak skoro gotovo konec, a si kaj takega ne želimo.

Nanti Olip: *Pri Narodnem svetu smo ugotovili, da je z neposrednimi volitvami prišlo znotraj organizacije do precejšnjih sprememb glede večjega deleža žensk pri NSKS, predvsem pa zelo uspešne vključitve mladih v politično delo koroških Slovencev. Torej so reforme in pozitivni premiki možni. Če do potrebnih reform znotraj Slomaka ne bo prišlo, se bo situacija še bolj zacementirala in bo ostal Slomak gremij za politične igrice, ki segajo nazaj v prejšnje stoletje. Slovenske narodne skupnosti v zamejstvu pa si želimo gremije, ki aktivno oblikujejo politiko narodne skupnosti za boljši jutri povsod tam, kjer živimo in ustvarjamo.*

Zasedanje paritetnega odbora

O izvajanju zaščite Slovencev v Italiji

V Trstu je v ponedeljek, 28. oktobra, zasedal Institucionalni paritetni odbor za vprašanja slovenske manjšine v Italiji, ki je pripravil mnenje o izvajanju zaščite manjšine za četrto poročilo, ki ga mora italijanska vlada pripraviti o izvajanju okvirne konvencije Sveta Evrope o zaščiti narodnih manjšin.

Jole Namor

Kot je po končani seji novinarjem dejala predsednica odbora Jole Namor, je italijanska vlada povabila tudi paritetni odbor, da pove svojo oceno o izvajanju konvencije. Po njenih besedah je ocena paritetnega odbora precej realistična, saj so poudarili tiste vidike, pri katerih se zakon izvaja, in podčrtali, da gre za proces in postopno izvajanje, izpostavili pa so tudi prve uspehe na področju dvojezičnega poslovanja krajevnih uprav, vendar pa so opozorili tudi na odprta vprašanja.

Odprto ostaja na primer vprašanje izvajanja 8. člena zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, kjer je govor o rabi slovenščine v javni upravi, točneje o dvojezičnem poslovanju tistih podjetij, ki imajo javno koncesijo. Tu še ni podpisa predsednika deželne vlade Furlanije Julijske krajine, čeprav je paritetni odbor že v prejšnji sestavi leta 2010 pripravil dokument o dvojezičnem poslovanju. Takratni predsednik deželne vlade Renzo Tondo ni podpisal dokumenta o uvajanju takega poslovanja, podpisala pa ga ni niti sedanja predsednica Debora Serracchiani.

Pozitivno pa je, da je bilo pri italijanski vladi ustanovljeno vladno omizje za slovensko manjšino. Svet Evrope namreč zagovarja formalen odnos med slovensko manjšino in italijansko državo, to pa se je z nastankom omizja tudi uresničilo.

Paritetni odbor tudi opozarja, da se glede financiranja manjšin Svet Evrope zaveda kriznega gospodarskega in finančnega trenutka, kljub temu pa poudarja, da morajo države upoštevati manjšine in paziti, da jih varčevalni ukrepi ne oškodujejo. Poleg tega se v svojem dokumentu paritetni odbor zavzema tudi za sistemsko ureditev financiranja manjšine tako glede višine sredstev kot tudi glede časovnih rokov izplačila. Svoje mnenje o izvajanju konvencije Sveta Evrope bo odbor zdaj posredoval italijanskemu notranjemu ministrstvu.

Paritetni odbor je na seji tudi soglasno izdal pozitivno mnenje o konvenciji oz. pravilniku koriščenja dela obnovljenega pritličja Trgovskega doma v Gorici, ki bo namenjeno delovanju Narodne in študijske knjižnice, je še povedala Jole Namor. Dodala pa je, da člani odbora niso razpravljali o tretji točki dnevnega reda, ki se je nanašala na projekte o dvojezičnem poslovanju krajevnih uprav. Popolne dokumentacije o tem namreč še ni, svojega mnenja še ni izdala niti deželna posvetovalna komisija za slovensko manjšino. Samo izvajanje projektov poteka počasi, postopki odobritve so tudi zelo zapleteni, številne krajevne uprave pa še niso zaprosile za financiranje, zato bi bila potrebna večja zavest uprav glede izvajanja zaščitnega zakona, je dejala Namorjeva. Odbor bo ponovno razpravljal o tej točki, ko bodo projekti pripravljeni.

Malo možnosti za politično utrditev (stabilizacijo) države

Spomini na mrtve naj nas učijo živeti

Na praznik Vseh svetih in na dan spomina vseh vernih rajnih bi morali veliko tistega, kar je posvetnega, dvigniti na raven duhovnosti. Razmišljamo naj o tem, zakaj in kako živimo, o idealih, ki nas vodijo in spodbujajo v življenju, in pri vernih ljudeh o nadaljevanju in veličini življenja v nebesih. Samo Jezus se je vrnil od tam in vsemu vesoljnemu svetu povedal, naj veruje vanj. Po prepričanju vernih nas bo popeljal v nebesa, kjer ni ne solz ne smrti.

Božo Rustja

Slovencem so spomini na mrtve del zavesti, urejanje pokopališč, polaganje cvetja in prižiganje sveč na grobovih pa kulturna in civilizacijska vrednota. Ponosni smo lahko na to, da slovenska pokopališča spadajo med najbolj urejena v Evropi.

Vendar praznik Vseh svetih pri nas tudi letos ne bo polno zaznamovan in doživet. V Sloveniji je okrog 600 grobišč z zemskimi ostanki žrtev povojnih usmrtitev in pobojev, ki bodo tudi na letošnji 1. november pretežno samevala. Tudi zaradi tega, ker imena mrtvih v njih niso ugotovljena. Naša družba bo torej tudi na ta blagoslovljeni praznik znova pokazala svojo bit, ki enim namenja slavje in spomin, drugim pa zanika temeljne pravice in dostojanstvo.

V slovesnem vzdušju, ki napolnjuje naša srca ob prazniku Vseh svetih, posredujemo neko podusa, misel nehote splavala k ljudem, ki so po drugi svetovni vojni bežali iz Jugoslavije. Številni tovrstni prebežniki se niso utopili v morju, ampak so končali pod streli jugoslovanskih obmejnih vojakov. In kakor se ljudje danes zgražamo, kako kruta je Evropa do prebežnikov – pa ne strelja nanje, kakor je to delala komunistična Jugoslavija – tako z lahkoto gremo mimo dejstva, koliko nedolžnih ljudi je bilo ubitih med begom čez mejo".

membno razmišljanje in izvirno vabilo iz Nove Gorice. Božo Rustja, odgovorni urednik revije Ognjišče, je v komentarju, objavljenem v novi številki te publikacije, zapisal, "da mu je ob primeru afriških prebežnikov, ki so umrli v morju pred otokom Lampedi druge ljudi, ki želijo počastiti spomin na vse žrtve nacifašizma.

Drugačen način obeležitve dneva Vseh svetih in spomina na mrtve, kot pa je pretežno v navadi, si je omislil Vladimir Krpan, predsednik Zveze borcev v Novi Gorici. K prej dogovorjeni sveti maši, ki jo bo nekdanji predstojnik svetogorske bazilike in tamkajšnjega samostana, pater Bogdan Knavs, daroval 31. oktobra ob 11. uri v cerkvi na Sveti Gori, je poleg nekdanjih partizanov povabil tu-

Po predahu za praznik Vseh svetih in dnevu spomina vseh vernih rajnih se bo seveda politično dogajanje v Sloveniji z vso intenzivnostjo nadaljevalo. Zanj je najbolj značilno zatrjevanje premierke Alenke Bratušek, da finančne in gospodarske razmere v Sloveniji niso tako kritične in pereče, da bi država potrebovala tujo finančno pomoč. Pojavljajo se primeri ščuvanja zoper Evropsko komisijo, najbolj pa zoper t. i. Evropsko trojko. Ta bi namreč prišla urejat razmere v Sloveniji. Oblastnike je najbrž strah, da bi posredovanje evropske povezave v naše razmere povzročilo tudi odstranitev posameznih nesposobnežev z oblasti in položajev. Tako je razumeti tudi izjave nestrpnosti in predsodkov zoper nemško kanclerko Angelo Merkel, ki se pojavljajo v javnosti. V vladajoči koaliciji kar naprej ponavljajo, da je Sloveniji potrebna politična stabilnost, ker bomo samo strnjeni v volji in delu lahko premagali krizo. Vendar so odnosi med strankami tako zapleteni in slabi, pogosto tudi sovražni, da stabilizacije in poenotenja slovenske politike najbrž še zlepa ne bo mogoče doseči. Tudi zato, ker koalicija zdaj sama odloča o vsem, kar se dogaja, ali naj bi se dogajalo v državi, saj se še ni zgodilo, da bi kak izvor oblasti in odločanja prepustila opoziciji. Zaradi krivic, ki se dogajajo, in neučinkovitosti državnih organov se pojavlja obup najbolj revnih in socialno izključenih državljanov. Tako stanje duha naj bi bilo tudi vzrok naraščanja umorov, samomorov in drugih zavrženih dejanj, kar ugotavljajo zlasti v Mariboru. Predsednica vlade Alenka Bratušek je zadnje primere dveh umorov in enega samomora v Mariboru sicer obžalovala, toda o kakšnem posredovanju in ukrepih vlade ni rekla ničesar.

V vladi se nadaljuje razprava o primernosti predloga zakona o obdavčevanju nepremičnin, o čemer koalicija še zmeraj ni enotna. Karl Erjavec, predsednik upokojenske stranke DESUS in zunanji minister, ne popušča v stališču, da mnogi upokojenci in drugi revni ljudje v Sloveniji novega davka ne bi zmogli plačevati. Po zadnjih podatkih zavoda za invalidsko in pokojninsko zavarovanje je v Sloveniji od skupaj 603.236 upokojencev kar 278.219 tistih, ki prejemajo manj kot 500 evrov pokojnine.

V tem pregledu dogodkov in dogajanja v Sloveniji navajamo še, da je Pošta Slovenije lani prvič poslovala z izgubo. Finančne težave naj bi premostili tudi z ukinitvijo pošte in prodajo njene zgradbe v Murski Soboti. Podobno naj bi se zgodilo tudi s Pošto v Novi Gorici.

Marijan Drobež

Iz državnega statističnega urada

Največ deklic lani dobilo ime Lara, največ dečkov pa Luka

Naravni prirast v Sloveniji je bil lani že sedmo leto zapored pozitiven, kažejo podatki državnega statističnega urada. Rodilo se je 2681 prebivalcev več, kot jih je umrlo. Naravni prirast na 1000 prebivalcev je tako znašal 1,3. Največ deklic, rojenih v letu 2012, je dobilo ime Lara, največ dečkov pa Luka.

Na začetku letošnjega leta je bilo med prebivalci Slovenije 51.530 različnih imen in 106.683 različnih priimkov. Najpogostejši imeni sta Marija in Franc, med priimki pa Novak. Najpogostejša moška imena so še Janez, Anton, Ivan in Jožef, za ženske pa Ana, Maja, Irena in Mojca. Med najpogostejšimi priimki so tudi Horvat, Kovačič, Krajnc in Zupančič.

Najpogostejša kombinacija ženskega imena in priimka je Marija Novak, Jožef Horvat pa je že nekaj let najpogostejša kombinacija moškega imena in priimka.

S seznama dvajsetih najpogostejših ženskih imen so v primerjavi s takim seznamom iz leta 1998 izginila imena Terezija, Angela in Antonija, tri so se nanj na novo uvrstila, in sicer Nina, Katja in Anja. Precej se je v petnajstih letih spremenila pojavnost nekaterih imen. Število žensk z imeni Marija, Jožefa in Ivana se je zmanjšalo za tretjino, število žensk z imenom Frančiška pa za 40 odstotkov. Obenem se je za petino povečalo število žensk z imenom Maja, za tretjino se je od leta 1998 povečalo število žensk z imenom Nina.

Med dvajsetimi najpogostejšimi moškimi imeni je v primerjavi s seznamom izpred petnajstih let izginilo ime Alojz, na novo se je nanj uvrstilo ime Luka. Za tretjino se je zmanjšalo število prebivalcev z imeni Jožef, Franc ter Anton, za četrtino pa prebivalcev z imenoma Ivan in Janez. Prebivalcev z imenom Luka je bilo na začetku letošnjega leta skoraj še enkrat toliko kot pred petnajstimi leti. To ime namreč že od leta 1999 dobi vsako leto največ novorojenčkov.

Največ prebivalcev Slovenije praznuje rojstni dan 1. januarja, in sicer 7715, najmanj pa v zadnjih dneh meseca decembra, še ugotavlja državni statistični urad.

Po razkritju prisluškovanj in aferi Lovše

Razgaljena operacija Mercator

V Italiji je vprašanje o upravičenosti objavljanja prisluškovanj že dalj časa na tapeti dnevnopolitičnih debat. Za omejevanje tega pojava so bili predstavljeni zakonski predlogi, to je bil tudi eden od poglavitnih razlogov za številne predloge reform sodnega sistema. No, pred slabim mesecem se je tudi Slovenija soočila z medijsko močjo prisluškovanj. Ljubljanski Dnevnik je prvi objavil telefonske pogovore danes aretiranega poslovneža Tomaža Lovšeta z različnimi lobisti in poslovneži, tema pogovorov pa je bila prodaja Mercatorja. Konec prejšnjega tedna je sodišče z začasno odredbo prepovedalo Dnevniku nadaljnje objavljanje prisluškovanj. Vprašanje upravičenosti takih objav se zato še enkrat postavlja v smislu: ali ima prednost javni interes ali zasebnost posameznika, pa čeprav gre za javno osebo?

Konflikt interesov: interes javnosti ali zasebnost posameznika?

Preden nadaljujemo zgodbo, je mogoče potrebno pojasniti nekaj stvari. Drži, da je Dnevnik objavil tudi nekaj takih izsekov iz pogovorov, ki na prvi pogled nimajo predznaka kaznivega dejanja. Hkrati pa tudi drži, da so razkriti pogovori poslikava nekega gospodarskega stanja v državi, ki je tik pred gospodarskim zlomom. Kažejo namreč (pa čeprav samo delno in samo z gledišča minimalnega števila prestreženih pogovorov) modus operandi pri prodaji zelo pomembnega podjetja za slovensko gospodarstvo. Gre za modus operandi, ki je najbrž enak kot pri številnih podobnih poslih. Prodaja Mercatorja hrvaškemu Agrokorju je namreč daleč najbolj odmeven gospodarski posel, sklenjen v zadnjih letih. Pred nami pa je, vsaj na zahtevo Evrope, še več podobnih: prvi med njimi naj bi bil državni telekomunikacijski velikan Telekom, eno redkih podjetij v Sloveniji, ki ima še zagotovljen precejšen denarni tok. Je bila torej objava Lovšetovih zasebnih pogovorov legitimna oziroma etična (o zakonitosti ne bomo govorili, saj o tem odloča sodišče) ali ne?

Mercator – krava molznica

Tudi o etiki in legitimnosti bi tukaj težko našli enoten odgovor, vsak pač razmišlja po svoje. Mercator pa je dejansko zelo velik sistem in številke, ki se v tem sistemu vrtijo, so stomilijonske. Ljudje imajo zato le pravico vedeti, kaj se dogaja. In še dodaten razlog: Mercatorjeva pomembnejša lastnika sta skupina Pivovarna Laško (njeni lastniki so v glavnem državne banke) in konzorcij (večinoma državnih) bank: gre torej za davkoplačevalski denar. Obnovimo na kratko Mercatorjevo "novejšo zgodovino". Po padcu tajkunov Šrota in Bavčarja, ki sta obvladovala Mercator med 2005 in 2009 (po sporni prodaji Janševe vlade), so banke upnice zasegle doberšen del deležev Pivovarne Laško in Istrabenza v najboljšem sosedu. Skupina Pivovarna Laško je sicer ostala pomemben lastnik, a zato, ker so v istem času banke upnice postale tudi njene najpomembnejše lastnice. Skratka, ustvarila se je lastniška struktura, po kateri so Laščani imeli v lasti 23,34 odstotkov, tri največje slovenske banke upnice (NLB, NKBM in Gorenjska banka) pa skupaj 19,80 odstotka. Dolgovi Mercatorja so postajali vse večji (v lanskem letu 1 milijarda evrov), banke so morale ob tem vzdrževati pri življenju tudi prezadolženo Pivovarno Laško. Prodaja "najboljšega soseda" je tako postala nujna. A o tem teče beseda vse od leta 2009, do letošnjega poletja pa ni bilo nič storjenega. Edini resni kandidat, ki je pokazal interes za nakup Mercatorja, je bil hrvaški Agrokor in njegov lastnik Ivica Todorić. A šlo je za "nikoli sklenjeno zgodbo": poskusov prodaje je bilo menda devet, vsakič je na relaciji banke – Pivovarna Laško nekaj zaškripalo. Prodaja se do letošnjega poletja ni izvedla: posledica tega je bil seveda padec v ceni. Od maksimalne ponujene vrednosti (221 evrov za delnico) smo junija prišli do skoraj polovičnega izkupička (120 evrov za delnico). Junija letos je prodaja končno le stekla: podpisan je bil dogovor med Todorićem na eni strani ter Pivovarno Laško in konzorcijem bank na drugi. Agrokor bi moral s tem dogovorom postati lastnik 53 odstotkov Mercatorja.

Tomaž Lovše

Tisočeri interesi ob prodaji najboljšega soseda

Ampak, pozor... dogovor je bil sicer junija sklenjen, posel pa še ni bil končan. In na to "vmesno obdobje" po sklepu dogovora se nanašajo prisluškovanja (natančneje, gre za začetek letošnjega poletja). Obnovili jih bomo na kratko: Lovše je bil tukaj prisluškovanec, v zgodbi s prodajo Mercatorja pa je bil med pomembnejšimi "lobisti" Agrokorja v Sloveniji. V njih nastopajo, poleg Lovšeta, še trije sogovorniki: prvi mož Agrokorja Ivica Todorić, odvetnik Mercatorja Miro Senica in pomemben strateški igralec in Lovšetov priajtelj Alexander Dibelius, predsednik Goldmana Sachsa za Srednjo in Vzhodno Evropo.

Pa še ključni elementi teh pogovorov: sogovorniki so razpravljali o načinu, kako posel pripeljati do konca. Po podpisu dogovora je bilo namreč potrebno rešiti dve pomembnejši zadevi. Prvič, slovenski prodajalci so zahtevali, da se Agrokor zaradi obsežne zadolženosti dokapitalizira s svežimi sredstvi in ne z novim zadolževanjem. Lovše in Dibelius, ki sta sicer že prej sodelovala v "slovenskih poslih" (v času ministrovanja Franca Križaniča in Janeza Šušteršiča), sta tako pretresala možnosti, kdo bi lahko stopil v igro dokapitalizacije: omenjali so se Evropska banka za obnovo in razvoj (EBRD), hrvaška tobačna skupina Adris in tudi Dibeliusov Goldman Sachs. V teh pogovorih sta Dibelius in Lovše tudi debatirala o naslednjem koraku po Mercatorju: v obliki neke "vezane trgovine" naj bi v zameno za hrvaški prevzem Mercatorja zavarovalnica Triglav prevzela hrvaško Croatio osiguranje (in to s "pomočjo" hrvaškega ministra za finance). Zadeva pa je medtem "propadla", ker je hrvaška vlada Triglav izločila iz tega posla.

Reprogram slovenskih bank

Druga pomembna tema, ki izhaja iz pogovorov, je potreba po reprogramiranju milijarde evrov dolgov Mercatorja. To je pogoj, ki ga je za uspešno izpeljavo posla postavil Todorić. Problematične so bile samo nekatere banke, ki jih je bilo treba prepričati v zadnjem trenutku, naj pristanejo na dogovor o reprogramiranju. Za to naj bi poskrbela prav Lovše in Dibelius. V igro pa naj bi, to je mogoče razbrati iz objavljenih prisluškovanj, vstopila tudi finančni minister Uroš Čufer in predsednik uprave največje slovenske banke NLB Janko Medja. Oba naj bi nastopila kot zagovornika prodaje in bi morala tudi osebno "zavrteti nekaj telefonov", da bi se reprogramiranje izvedlo po načrtih. Politika in državno gospodarstvo (NLB je skoraj v celoti državna) sta bila torej še vedno močno prisotna v tej zgodbi: dovolj je pomisliti na to, da je leta 2011 Medjev predhodnik na čelu NLB Božo Jašovič odstopil zaradi pritiskov, naj ne proda deleža v Mercatorju. Medja pa je bil pred kakim mesecem, torej po podpisu dogovora o prodaji Mercatorja, deležen spektakularne preiskave Nacionalnega preiskovalnega urada (NPU) v zvezi z domnevno spornimi transakcijami z delnicami Mercatorja, ki naj bi jih izvedel v obdobju, ko je sedel v upravi Unicredit banke Slovenije.

Operacija Telekom in obstranski zaslužki

Skratka, prodaja Mercatorja je zanimiva, ker očitno obstajajo močni pritiski v smer prodaje (Lovše med drugim Dibeliusu razlaga, da je že prejel dobro provizijo, ki pa bo še izrazito boljša, če se posel izpelje do konca) kakor tudi pritiski v smer blokiranja prodaje. Tukaj naj bi pritiskali predvsem državni gospodarstveniki, ki živijo od nacionalnega interesa (torej od tega, da je Mercator v slovenskih državnih rokah), in člani nekdanjih vodstvenih struktur Mercatorja, ki se bojijo razkritja poslov za nazaj (sedanji nadzorni svet je npr. že napovedal tožbo proti nekdanjim članom uprave zaradi več spornih poslov). Odgovor na vprašanje, zakaj so taka prisluškovanja zanimiva tudi za javnost, je torej v dejstvu, da zajemajo zelo široke sloje (državnega) gospodarstva in davkoplačevalskega denarja. Razkrivajo način, kako se taki posli vodijo. In to ravno v obdobju, ko bo Slovenija (bolj ali manj odkrito) prisiljena prodati pomembne dele svojega premoženja. Prva etapa v tem smislu bo državni Telekom: njegova kupnina naj bi po ocenah medijev lahko znašala preko 600 milijonov evrov. Prostora za špekulacije in obstranske zaslužke je torej izjemno veliko.

Andrej Černic

Brez svetlobe z neba je res žalostno!

Norveška vasica s pomočjo ogledal prvič do zimskega sonca

Prebivalci odročne vasice, ki leži v globoki dolini na jugu Norveške, bodo lahko s pomočjo ogromnih ogledal prvič uživali v zimskem soncu. Hribi okrog vasice Rjukan so namreč tako visoki, da približno 3500 prebivalcev vsako leto šest mesecev ni izpostavljenih neposredni sončni svetlobi. A sedaj je zasijal nov žarek upanja, ki temelji na skoraj sto let stari zamisli, da bi na hribih okrog vasice na 400 metrih višine namestili ogromna ogledala, ki bi sončno svetlobo usmerjala proti njej. "Ideja se sliši malo noro, a norost je nekako del Rjukana. Ko je bila vas ustanovljena, se je zdelo noro sredi ničesar vzpostaviti skupnost s hidroelektrarno in železnico", je dejal lokalni koordinator projektov Oeystein Haugan. Zamisli so se nekateri prebivalci uprli, saj se jim zdi sporno, da bi se javna sredstva porabila za ta projekt, ne pa npr. za šole ali vrtce. "Nekateri so ga označili za projekt Miki Miška in res deluje malo nenavadno, a moramo razmišljati izven okvirjev in raziskati nove možnosti", je povedal župan Rjukana Steinar Bergsland. Doslej so za projekt zbrali že 615.000 evrov, od tega večino od sponzorjev, in sedaj so nad severnim delom Rjukana nameščena že tri ogledala s površino 17 kvadratnih metrov.

Po lestvici, ki jo pripravlja podjetje Interbrand

Coca-Cola krono najboljše znamke na svetu po 13 letih predala Applu

Proizvajalec brezalkoholnih pijač Coca-Cola je prvič izgubil krono najboljše blagovne znamke na svetu. Na vrh lestvice, ki jo od leta 2000 pripravlja svetovalno podjetje Interbrand, enota oglaševalskega velikana Omnicom, se je namreč zavihtel proizvajalec priljubljenih pametnih telefonov iphone in tabličnih računalnikov ipad Apple.

"Redko se zgodi, da neko podjetje spremeni naša življenja - ne le s svojimi izdelki, temveč tudi s svojim etosom", je objavo lestvice pospremil izvršni direktor Interbranda Jez Frampton. "Prav zato je po 13 letih vladavine Coca-Colo na lestvici najboljših blagovnih znamk na svetu nasledil Apple", je dodal.

V Interbrandu pa so ob tem vendarle opozorili, da bo moral Apple skrbno spremljati poteze južnokorejskega proizvajalca elektronike Samsung - zlasti na področju pametnih telefonov. Po njihovih navedbah nikoli ne bo smel opustiti tistega, kar zna najbolje: "Misliti drugače".

Apple je na lestvico uvrščen že vse od leta 2000, začel pa je na 36. mestu.

Coca-Cola je sicer letos izgubila celo dve mesti, saj se je na drugo mesto zavihtel spletni velikan Google.

Apple je po navedbah svetovalnega podjetja, ki pripravlja lestvico, težak 98,31 milijarde dolarjev, kar je 28 odstotkov več kot leto dni pred tem, Google pa 93,29 milijarde dolarjev.

Najboljši trojici na lestvici do 18. mesta sledijo IBM, Microsoft, Samsung Electronics, Intel, Toyota Motor, BMW, Blackberry, Facebook, LVMH, Kering, L'Oreal, Danone, Hermes International, AXA ter Procter & Gamble.

Opozorilo in nasvet Inštituta za varovanje zdravja RS

V boj proti debelosti z gibanjem in zdravo prehrano

Inštitut za varovanje zdravja, ministrstvo za zdravje in Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana so ob svetovnem dnevu hrane, ki opozarja na posledice slabih prehranjevalnih navad, pripravili strokovno srečanje o debelosti otrok in mladostnikov, ki je pri nas tudi javnozdravstveni problem. Strokovnjaki poudarjajo pomen gibanja in zdrave prehrane.

Po navedbah Inštituta za varovanje zdravja RS (IVZ) je debelost otrok in mladostnikov pri nas vse večji javnozdravstveni problem. Slovenija se po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije po deležu čezmerno hranjenih in debelih 15-letnikov uvršča na tretje mesto med državami EU, ki so vključene v raziskavo Z zdravjem povezano vedenje v šolskem okolju.

Šolsko malico nemalokrat nadomesti nezdrav prigrizek iz bližnje trgovine

Na nedavnem srečanju o reševanju javnozdravstvenega problema debelosti otrok in mladostnikov so spregovorili tudi o šolskem okolju, ki lahko spodbuja zdravo prehrano. Po mnenju Irene Simčič z Zavoda RS za šolstvo so na Slovenskem lahko ponosni, da je Slovenija ena izmed redkih evropskih držav, ki ima organiziran in tudi uzakonjen sistem šolske prehrane. Šolska prehrana po njenih besedah ni pomembna samo z zdravstvenega vidika, ampak tudi s socialnega, saj se otroci naučijo kulture prehranjevanja in imajo vsi enak obrok.

V šoli se otroci o vsebinah s področja hrane srečajo pri različnih predmetih, najbolj pa pri pouku gospodinjstva in nekaterih izbirnih predmetih. Mojca Bevc z IVZ je ob tem kot primer dobre prakse predstavila tudi projekt zdravih šol, ki skušajo vplivati na zdrav način življenja šolarjev. Slovenske zdrave šole, ki se vključujejo v projekt Evropska mreža zdravih šol, veliko pozornosti namenjajo ravno izboljšanju prehrane.

Marjan Simčič z ljubljanske Biotehniške fakultete poudarja, da je bistvenega pomena izobraževanje o prehrani. Kot je omenil, v splošnem pojemo preveč soli, sladkorja in maščob, pomembna pa je predvsem uravnotežena prehrana. Da je pomembno otroke naučiti pravilne izbire hrane, poudarja tudi Simčičeva. Do debelosti kljub organizirani šolski prehrani po njenih besedah verjetno prihaja zato, ker to hrano nekateri odklanjajo. Kot pojasnjuje, se nemalokrat zgodi, da otroci zapustijo šolsko jedilnico in odidejo v bližnjo trgovino po nezdrav prigrizek.

Otroke je treba naučiti prepoznati zavajajoč oglas

Prav tako je treba otroke vzgajati kot potrošnike. Otrok mora znati prepoznati tudi zavajajoče oglase, je poudarila Simčičeva. Tanja Pajk Žontar iz Mednarodnega inštituta za potrošniške raziskave pojasnjuje, da proizvajalci otroke nagovarjajo s privlačnimi embalažami in darili, ki jih prejmejo ob nakupu hrane. Pri tem je treba biti pozoren tudi na hranilno vrednost živil. Nekateri žita za zajtrk tržijo kot zdrava za otroke, čeprav vsebujejo 30 ali celo 40 gramov sladkorja na 100 gramov izdelka, opozarja Pajk Žontarjeva.

Po njenih besedah je nujno otroke izobraževati ne le o splošnih smernicah, kot so manj soli in sladkorja, temveč tudi o konkretnih primerih. Kot pravi, je nujno prepovedati prikazovanje konkretnih živil posameznih blagovnih znamk v učnem gradivu, razmisliti pa bi veljalo tudi o omejitvah pri trženju nekaterih živil. Težko pa se bo karkoli spremenilo, dokler starši otroku ponudijo mlečno rezino v prepričanju, da je v njej veliko mleka in da tako otrok zaužije zdrav obrok, pojasnjuje Pajk Žontarjeva.

Vse več otrok ima edini obrok v dnevu zagotovljen v šoli

Poleg primerne zdrave hrane je v boju zoper debelost pomembno gibanje. Kot poudarja Boštjan Šimunič z Znanstveno raziskovalnega središča Univerze na Primorskem, je na prvem mestu zdrav življenjski slog. Več kot z gibanjem, ki mu namenimo nekaj izoliranega časa v dnevu, po njegovih besedah dosežemo, če je to gibanje kot neka začimba razporejeno skozi ves dan. Tudi učenje matematike, tujih jezikov in drugih vsebin je uspešnejše, če poteka skozi gibanje, je dejal. Gibanje v otroštvu in mladosti je še posebej pomembno, saj se takrat telo razvija. Povečano gibanje v tem obdobju omogoča učinkovitejšo rast mišic in razvoj osnovnih metabolnih procesov, pojasnjuje Šimunič. Raziskava med otroki, starimi od pet do devet let, je po njegovih besedah pokazala, da slovenski otroci po količini gibanja dnevno ne odstopajo od povprečja v drugih državah, ki je okoli 50 minut zmerne in visoke intenzivnosti. Po priporočilih, ki se sicer med sabo razlikujejo, pa naj bi se gibali 60 minut dnevno, pravi Šimunič.

Zdrav način življenja in prehranske navade otrok in mladostnikov so po besedah Danice Ošlaj z ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zelo povezani tudi s socialno-ekonomskim statusom družin. Kot pravi, je vedno več otrok, ki imajo edini obrok v dnevu zagotovljen v šolah. Socialno ogroženim so s prehranskimi izdelki pomagali tudi v evropskem programu pomoči, ki se letos izteka. Prihodnje leto pa naj bi začel delovati sklad EU za pomoč v hrani najbolj ogroženim.

Da na stanje prehranjenosti vplivata tudi izobrazba in družbeni sloj prebivalstva, so ugotovili tudi na IVZ z analizo raziskav Z zdravjem povezan vedenjski slog iz več let. Po njihovih navedbah so ugotovili naraščanje deleža debelih pri vseh izobrazbenih skupinah in družbenih slojih, bistveno višji delež debelih pa je bil pri osebah iz nižjih družbenih slojev in z nižjo stopnjo izobrazbe.

Skrb vzbujajoča raziskava

Možganska kap prizadene vedno mlajše ljudi

Vedno več mlajših ljudi prizadene kap. Do leta 2030 bi se lahko število smrti, primerov gibalne nezmožnosti in bolezni kot posledic kapi podvojilo, je razvidno iz objavljenih raziskav. V zadnjih dveh desetletjih se je število kapi pri ljudeh, starih od 20 do 64 let, povečalo za 25 odstotkov.

To predstavlja 31 odstotkov vseh primerov kapi, medtem ko je leta 1990 ta delež znašal 25 odstotkov, še razkrivata v medicinski reviji The Lancet objavljeni raziskavi.

Vsako leto možganska kap po svetu prizadene tudi več kot 83.000 ljudi, starih 20 let ali manj, kar predstavlja 0,5 odstotka vseh primerov.

Strokovnjaki opozarjajo, da se lahko število vedno mlajših ljudi, ki jih prizadene kap, še poveča, če ne bodo sprejeti nujni ukrepi, s katerimi bi izboljšali nezdrav življenjski slog, predvsem z zmanjšanjem uživanja soli, alkohola in tobaka ter manjšim vnosom kalorij.

Leta 2010 je bilo 61,5 odstotka primerov gibalne nezmožnosti in 51,7 odstotka smrti posledica hemoragične kapi, ki je posledica krvavitve iz poškodovanih žil v možganih. Največkrat jo povzročita visok krvni pritisk in nezdrav način življenja. Najbolj prizadeti so ljudje, mlajši od 75 let, in tisti, ki živijo v najrevnejših in revnih državah. Tam se je število primerov hemoragične kapi povečalo za 19 odstotkov, še opozarjajo strokovnjaki.

NOVI GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu
www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493
PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov
Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C,
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.
OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.
Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 29. oktobra, ob 14. uri.

Nepoznana duša priseljencev

Ponižni angeli

Prizori z Lampeduse, ki smo jih vsi spremljali iz svojih zloščenih foteljev po televizijskem ekranu, so mi ostali v spominu in mi vsak dan silijo pred oči. Predvsem, ko berem, da redkim preživelim sploh ni bilo dovoljeno spremljati svojcev na zadnji poti. Pogreb je bil namreč na Siciliji, v takem slogu, da so ga vsi lahko spremljali po televiziji ter se tako prepričali, da so bile tam prisotne najvidnejše politične osebnosti. Pomembno je namreč, da ljudje vidijo politike na takih pogrebih. Še nabolje je, da jih vidijo, kako med obredom celo potočijo kako solzo. Medtem je nesrečni oče, ki je izgubil ženo in tri otroke, moral ostati zaprt v zbirnem centru. Do njihovih krst ni smel. Rekli so mu, da se od svojih dragih lahko poslovi po televizijskem ekranu. Kot bi ne šlo za ljudi ... Kot bi ti ljudje ne imeli čustev ...

In ravno v teh dneh, ko valovi še niso izbrisali spomina na tragični dogodek na obalah najjužnejšega italijanskega otoka, med sprehodom ob morju, v Gradežu, na brežinah berem sveže grafite, ki ščuvajo proti priseljencem. Da bo Italija postala afriška republika, da bo v kratkem več temnopoltih kot belcev, da nam kradejo delo in da so mladi Italijani zaradi vsiljivih Afričanov brezposelni. Vse to piše in veliko jeze je v tistih okornih črkah na razmazanem cementu.

Ne morem si kaj, da bi možu ne pokazala grafita in pripomnila ... Ti sploh ne vedo, kaj govorijo ... Te mesece, ko je bila moževa mama, moja tašča, v domu za starejše, kjer je umirala za posledicami nalezljive, degenerativne bolezni, je njen in najin križev pot spremljala ravno ta pisana množica priseljencev. Ljudje različnih polti so bili za nekaj mesecev naši skromni, dobri angeli spremljevalci.

V domu za starejše Villa del sole, v Repnu, je zaposlenih, tako kot drugod v takih strukturah, največ tujcev. Za nego priletnih oskrbovancev skrbijo dekleta in žene, ki prihajajo z najrazličnejših koncev sveta. Afričanke, Kitajke, Indijke, Romunke, Tajke in ne nazadnje naše Slovenke. Svet v malem, svet preprostih ljudi, ki so našli skupen jezik in skupen način dela ... V enem letu, kar je bila naša mama v domu, so mi ti ljudje prirasli k srcu. Videvali smo se skoraj vsak dan, redno so mi po telefonu sporočali, kako se tašča počuti, postali so del mojega življenja in mojega vsakdana. Še najbolj te zadnje mesece, ko smo izvedeli, da mama ne bo več dolgo z nami, in smo, tudi na njeno željo, odločili, da je ne pustimo v bolnišnici in še manj v tržaški hiralnici IGEA, ampak smo jo ponovno pripeljali iz bolnišnice v dom Villa del sole.

Odgovorni pri krajevni zdravstveni enoti so naši izbiri najprej nasprotovali, češ da je bolnica že zelo slaba in da tam zanjo ne bodo znali ustrezno skrbeti, pozneje pa so podprli našo odločitev, kajti izkazalo se je, da se je zdravstveno stanje naše mame v domu celo nekoliko popravilo. Tam je imela mir, ki si ga je tako želela in zanjo so skrbeli strokovno in predvsem z veliko mero človečnosti.

Na dekleta, ki so jo vsaki dve uri razkužile in preoblekle, se je tašča močno navezala. Midva pa še bolj, kajti milo nam je bilo pri srcu, ko sva opazovala, kako skrbno pripravljajo posebne obroke zanjo, kako jo redno hranijo in ji skušajo z nežnostjo lajšati nečloveške muke. Marija, ena izmed Slovenk, ki je tam zaposlena, nam je priznala, da vsako jutro najprej pomisli na našo mamo. Ko gre v službo, se namreč boji, da bi je ne našla več tam. In Carmela, naša tašča, jo hvaležno sprašuje, kako naj ji poplača, ob življenju, ki se ji počasi izteka, bi ji rada izkazala vso svojo hvaležnost. Molitev bo dovolj, samo molitev, ji nežno odgovarja Marija, ki jo v naši prisotnosti preoblači in neguje brez predpisanih gumijastih rokavic. Možu je težko, prosi jo, naj uporablja zaščito, tašča umira za dokaj nevarno nalezljivo boleznijo. A Marija noče, kako naj neguje človeka z rokavicami, nas sprašuje, kako naj mu nudi toplino. Boji se, da bi bilo to za osebo, ki je pri zavesti, kruto in žaljivo.

Prijazna in vedno živahna temnopolta kolegica naju miri, češ naj si ne delava skrbi, to delo so si one izbrale in opravljajo ga rade. Že sem na tem, da pripomnim, niste ga izbrale, prisiljene ste bile v to, življenje, beda, potreba po preživetju vas je pripeljala do te službe. A umolknem, bojim se, da bi izzvenelo žaljivo. Dekleta delajo in živijo z dostojanstvom. Tega dostojanstva jim nočem vzeti.

Gledam jih, spomnim se na tragedijo na Lampedusi in postane me sram. Jaz, ki se pritožujem nad stotisočimi skrbmi in bom čez pol ure, ko bom doma, že sedela na kavču, obenem pripravljala okusno večerjo, ki si je one verjetno ne morejo privoščiti, in kramljala s prijatelji na socialnih mrežah o krizi, o težavah, o vremenu. In o svojem, o našem vsesplošnem zahodnjaškem nezadovoljstvu.

Sram me je tudi, ker vidim, s kakšnim veseljem in dostojanstvom dekleta opravljajo delo, ki bi ga jaz ne bila sposobna opravljati. Priznam, odkrito priznam, da starejših, umirajočih oseb sama ne bi zmogla negovati, ker sem nekako pomehkužena, ker me je strah bolečine in umiranja. Ker, vajena kot sem tiste človeške popolnosti z reklam, ne prenašam človeškega telesa, ki ga je iznakazila bolezen. Ne morem in konec. Oprostite mi. Ne morem kot večina mojih prijateljev in večina tistih, ki pišejo grafite proti izseljencem. In jim očitajo, da nam kradejo zaslužek in denar.

Mi smo preveč razvajeni, predobro je bilo življenje do nas, preveč prizanesljivo. Z možem zgrožena beživa iz mamine sobe, ko slučajno, nenapovedano vstopiva, medtem ko jo negujejo. Ne zmoreva teh ran, te bolečine, tega razmesarjenega telesa. Ne zmoreva predvsem, ker naju življenje nikoli ni prisililo v to. Ker nama je bilo vedno lepo, ker sem bila jaz vajena že od mladosti delati le z belim papirjem, pisalnim strojem in računalnikom, on pa je odčitaval števce ali v uradu odgovarjal na telefon. Midva sva namreč rojena tu, v tej sicer trenutno razpadajoči, a še vedno bogati Evropi, kjer Afriko nekateri poznajo kvečjemu zaradi safarija, divjih zveri in bogate narave, midva niti tega, ker pač na dopust zahajava drugam. Na sever.

Sram me je, ko mi temnopolta negovalka stiska roko in pripoveduje, kako tašča napreduje, kako je bila vesela dnevnega obroka. Občudujem jo, ker je z njo vedno potrpežljiva, ker je v tem letu, odkar skrbi zanjo, tiho požrla marsikatero pikro iz njenih ust. A kaj je beseda, če jo primerjaš z lakoto, negotovostjo in bedo. Na besedo pozabiš, na trpljenje ne. Mi vsega tega ne razumemo. Mi nismo nikoli bili lačni, morda smo celo vsega presiti in se vsak dan pritožujemo, da se čezmerno redimo.

Tašče sedaj ni več, kljub trpljenju je umrla mirno. Zadnje dni je vse bolj pogosto ponavljala besedo HVALA. Besedo, ki je prej ni veliko uporabljala. Sama pripravljam majhna darila za negovalke v domu. Ne vem, kaj bi napisala na kartonček v kuverti. Morda samo hvala ... Morda bom napisala celo oprostite. Oprostite mi, da sem razvajena in da ne znam in ne bom nikoli znala biti tako človeška, kot ste znale biti ve ...

Suzi Pertot

Pod drobnogledom šesterke domače odbojke

Kvaliteta bolj strnjena

Konec tedna so se pričela še zadnja deželna odbojkarska prvenstva, tako da je čas, da predstavimo šesterke, ki bodo zastopale naše gibanje v igri pod mrežo v tej novi športni sezoni 2013/2014. Mirno lahko zapišemo, da so šle novosti v smer racionalizacije finančnih sredstev, pa tudi človeških virov. V lanski sezoni smo v deželnih prvenstvih na primer imeli kar osem ekip, letos pa jih je na startu komaj pet. En razlog sta lanski nazadovanji odbojkaric Govolleyja in druge ekipe Zaleta iz D lige v prvo divizijo, predvsem pa so poleti vrhovi goriških slovenskih društev, ki se ukvarjajo z odbojko, uresničili celovit dogovor o skupnem nastopanju na članski in mladinski ravni. Glavna vizitka tega novega projekta je združena ekipa Olympie, ki se je v soboto prvič predstavila občinstvu v deželni C ligi.

A pojdimo po vrsti. Odbojkarji Sloge Tabor tretje leto zapored merijo moči v B2 ligi in so torej še naprej edina zamejska šesterka, ki nastopa na državni ravni. Steber na igrišču Gregor Jerončič je letos hkrati tudi trener moštva, ki se predstavlja v precej spremenjeni postavi v primerjavi s prejšnjo sezono. Na papirju bo ponoviti lansko sijajno peto mesto izjemno težko, primarni društveni cilj je zato miren obstanek v ligi. Treba je namreč spomniti, da je Sloga Tabor v poletnih mesecih preživljala zelo hude trenutke in

njen vpis v prvenstvo je bil zaradi finančne stiske dolgo časa celo vprašljiv. Dodatno zmanjšan proračun torej narekuje previdnost. Za nameček pa je tudi liga, kot kaže, močnejša, saj je prišlo veliko igralcev iz višjih tekmovanj. Osvojena točka v krstnem nastopu je vsekakor spodbudna novica in dobra popotnica.

Pri ženskah je sploh naša edina zastopnica v deželnih prvenstvih enotna vrsta Zaleta. Predstavili so jo pred tednom dni v repenski telovadnici skupaj s Slogo Tabor. V projektu, ki šteje skupno 120 deklet od 14. leta pa do odraslih članic, sodeluje vseh pet tržaških odbojkarskih klubov, se pravi Bor, Breg, Kontovel, Sloga in Sokol. Prva ekipa je glede na težave s sestavo same igralske zasedbe kar solidno začela prvenstvo, v katerem pod vodstvom potrjenega trenerja Edija Bosicha išče v prvi vrsti rešitev pred izpadom.

Na deželni ravni tekmujejo še tri slovenske moške ekipe. V uvodu smo že namignili, da je združena postava Olympie odraz na novih temeljih postavljenega načrta o sodelovanju med sovodenjsko Sočo, štandreškim Valom in seveda goriškim društvom iz središča Bratuž, ki daje ime moštvu. Za trenersko vlogo so angažirali izkušenega strokovnjaka Fabrizia Marchesinija, ki je najprej kot igralec in nato kot trener svojčas napisal najlepše strani Valove epopeje na prelomu tisočletja. V ekipi so najboljši igralci iz treh okolij in zlasti tisti, ki so pripravljeni največ trenirati. Skupno vodstvo združene vrste ne skriva visokih ambicij v deželni C ligi, v kateri je nastope začela tudi druga, mlajša ekipa tega projekta z imenom Soča. Trener Ivan Markič vodi zagnane mladince, ki se bodo kalili v zahtevni članski konkurenci in tu nabirali dragocene izkušnje. Višjih tekmovalnih ciljev pa ne bodo naskakovali.

Podobno velja tudi za že običajno drugo šesterko Sloge Tabor, ki je lani nazadovala v moško D ligo. Člani te skupine so obetavni mladinci (nekateri trenirajo tudi z drugoligaško postavo) in nekateri fantje, ki lahko zaradi drugih obveznosti manj vadijo. Trener je povratnik v naše kraje Danilo Berlot.

HC

JURIJ PALJK

KAJ SPLOH POČNEM TUKAJ? 172

Ko se te dni odpravljamo na grobove naših rajnih, po navadi vsaj za hip postanemo tudi pred spomeniki padlim, žrtvam nasilja in umrlim med obema vojnama. Teh spomenikov je v naših krajih ogromno, saj je bila naša zemlja dodobra prepojena s krvjo ljudi vseh mogočih narodnosti, pa če samo pomislimo na veliko morijo v prvi svetovni vojni in seveda na drugo svetovno vojno ter krvavo pobijanje takoj po njej. Kot otrok sem tudi sam rad poslušal vojaške zgodbe starih očetov, ki sta prvo vojno preživela, se po dolgih letih ujetništva vrnila domov, kjer ju je čakala zemlja in pa leta, v katerih se je tedanji svet pripravljal na drugo svetovno vojno. Tako stari oče Alojz kot stari oče po mamini strani Henrik nista imela rada ne cesarja in ne vodje črnosrajčnikov, tega še posebno ne, ker ne prvi in ne drugi nista znala italijanščine, njuni otroci pa so morali v italijanske šole. Oba sta delala na zemlji in prav delo na zemlji jima je dalo tisto nekričavo modrost, ki jo v današnjih dneh pogrešam, tisto tiho sprijaznjenost z življenjem, ki ga pogrešam; ne stari oče Alojz ne stari oče Henrik nista nikdar z zanosom govorila o prvi svetovni vojni, ne o Galiciji ne o Rusiji in ne o Sibiriji ne o peklenskem mrazu in ne o lakoti, nekako sprejemala sta to kot dejstvo, nihče pa ju ni mogel prepričati o nikakršnih herojskih dejanjih.

"Ko si sestradan in prezeben, ni prostora za herojska dejanja", je pravil stari oče Henrik, ki se je sedem let prebijal do Vladivostoka, da je od tam z ladjo končno le prišel do Trsta in od tam peš v eni noči čez Kras na rodno Vipavsko.

"Ko vidiš sestradane otroke, sama kost in koža jih je bila!, s prstki pobirati drobtine starega vojaškega kruha, veš, da herojev ni"! je dodal stari oče Alojz, ko sta za mizo pri nas v hiši pila svoj kvartin belega vina in zraven jedla kruh, za sir v mojem otroštvu ni bilo denarja.

Mene so vojaške zgodbe od nekdaj zanimale, prvo svetovno vojno sem spoznal iz pripovedovanja obeh starih očetov in njunih sotrpinov, ki so se vrnili, slišal sem zgodbe o "Tonetu, ki se je izgubil nekje v Galiciji ali nekje v Karpatih" in "Francu, ki je zmrznil nekje pri Moskvi". A leta so naredila svoje in kar nekaj kvartinov domačega vina je bilo na kako nedeljsko popoldne potrebnih, da sem slišal peti moja dva stara očeta; prepevala sta stare ruske otožne pesmi, včasih še kako slovensko, a meni so bile najbolj všeč ruske, ki so govorile o daljnih krajih in "taki ravnini, ki si je ne moreš, otrok moj, niti predstavljati"! Ko sta pela pesem "Oči črnije", sem slutil neko žalost v njunem petju in v besedilu, ki ga, jasno, kot otrok nisem razumel. In mi je pesem ostala v srcu, pozabil sem nanjo, dolga desetletja se je nisem spomnil, dokler je nisem kot mornar slišal v nekem baru za mornarje, Hišnaja smo ga imenovali, leta 1984 v Novorosijsku, pristanišču, ki je na obali Črnega morja. Onemel sem v zakajenem baru, kjer so črnooke in plavolase punce delale družbo mornarjem vseh narodnosti. Gledal sem jih, kako so v zakajenem baru postale še same otožne, ko je pevka zapela Oči črnije in visokorasla lepotica Nataša, krasna črnolaska z neverjetno lepimi modrimi očmi, mi je tiho povedala besedilo pesmi, ki sta jo pred davnimi leti pela tudi moja dva stara očeta. Tudi Nataša je bila Rusinja in tudi ona je zasanjano zapela Oči črnije, meni pa se je pesem za vedno usedla v dušo.

Na morju sem med delom v strojnici in pohajkovanjem po palubi in na mostu med plovbo našel čas za knjige in tudi tam sem iskal odgovor na tisti, kaj sploh počnem tukaj, ki me žene naprej, da se še danes sprašujem o smislu življenja, ujet kot sem v družbo, katere delček sem, a se v nji ne prepoznavam več. Pa pošteno tudi priznam, da se najbrž v nji nisem nikoli znašel. Vem, da sem med brnenjem motorjev ladje Katerine, spomini na krasne modre Natašine oči ter globokim domotožjem, pluskanjem Črnega morja v bok naše elegantne ladje, prebral tudi roman Mladi levi Irwina Shawa ter sloviti roman Goli in mrtvi Normana Mailerja, ki je pomenil zame prelomnico, saj sem vse bolj iskal tiste romane, ki so bili proti vsaki vojni in proti vsakemu nasilju, a zavezani malemu človeku, vojaku. Za mano je bila izkušnja v Jugoslovanski ljudski armadi, kjer sem v vojvodinski nižini spoznal, kaj pomeni biti vojak in kaj pomeni biti bedak. Tak je namreč bil neki črnogorski vodnik, ki nam je pripovedoval med politično vzgojo, da hrabrega človeka krogla ne more zadeti. Pa saj mi je že oče, ki je bil prekomorec, v sedmih letih, kar je bil vojak, je prehodil Italijo, Severno Afriko in Jugoslavijo, od malega pripovedoval, da po navadi ne krogla in ne medalja ne zadeneta pravih prsi, a šele v Srbiji sem videl, kaj je prava norost. Saj je res, iz nas, mladeničev, so naredili vojake, tudi vojaške stroje, to priznam, a v majhni omarici, kaseti, ki mi je bila na voljo, sem vedno imel tudi prostor za knjige in še danes vidim pred seboj tistega zabitega črnogorskega vodnika, ki mi je kaseto pregledal in me prijavil nadrejenim, ker sem v omarici imel tudi drobno knjižico slovitega Seneke v latinščini ter knjigo izjemnih pravljic Oscarja Wilda, tudi v angleščini. Na raportu sem kapetanu, ki se mu danes na Slovenskem spet reče stotnik, povedal, da ob prihodu v JLA nisem prijavil angleškega in latinskega jezika, ker ju pač ne znam dovolj, da bi lahko rekel, da ju znam. Kapetan izjemno milih potez na obrazu, ki so izdajale, da je postal vojak bolj zaradi kruha kot zaradi želje, da bi postal heroj, kar je za vsako ceno hotel postati zafrustrirani črnogorski vodnik z debelo, a natrenirano zadnjico, je pokazal neko vrstico v Senekovi knjigi in brez obotavljanja sem mu jo prevedel.

"Pa dobro, moj Janeze", je rekel kapetan in sem šel, smel sem imeti knjige in črnogorski ritež me je na tihem še bolj sovražil, ni mu šlo v račun, kako nisem vesel, če znam z bajonetom na razlilčne načine med vajami zaklati slamnato lutko, in niti tega ni razumel, da sem bil izjemno dober strelec, a me streljanje s puško ni ne vem kako navduševalo, še manj pa čiščenje orožja, ki se je itak moralo svetiti kot sonce, sicer si čistil ponoči za kazen stranišča.

Kjerkoli sem bil, sem se vedno ustavil tako pred spomeniki padlim v vojnah kot na pokopališčih, nekaj krasnega se je sprehajati med napisi na pokopališču, ki povedo več o mestu samem kot pa živi ljudje v njem.

In vedno sem se spraševal, kako so fantje, ki so umirali daleč od doma, skušali odgovoriti na vprašanje, ki so si ga, kot sem si ga in si ga jaz postavljam nenehno: "Kaj sploh počnem tukaj"?

Odgovora nisem našel.

Sem pa vedno prisluhnil šepetu cipres na pokopališčih po svetu, povsod je enak, povsod je lep in s svojo pesmijo o minljivosti tiho govori o večnem.

GLEDALIŠČE VERDI GORICA

UMETNIŠKA SEZONA 2013 / 2014

Čustvena doživetja

Umetniški direktor **Walter Mramor**

OKTOBER 2013

PETEK, 25. GLASBA IN BALET
DEŽELNA EKSKLUZIVA

CHIARA GALIAZZO, *KONCERT*

NOVEMBER 2013

PETEK 8 PROZA

DUE PAIA DI CALZE DI SETA DI VIENNA

napisala Lino Carpinteri in Mariano Faraguna
nastopajo **Ariella Reggio** in **Gianfranco Saletta**
ter Massimiliano Borghesi, Adriano Giraldi, Maria Grazia Plos, Marzia Postogna, Maurizio Zacchigna in Laura Antonini
glasba Livio Cecchelin
režija Francesco Macedonio
produkcija La Contrada – Teatro Stabile di Trieste

PETEK 22 VELIKI DOGODKI
DEŽELNA PREMIERA

LES BALLETS TROCKADERO DE MONTE CARLO

GIOVEDÌ 28 PROSA
DEŽELNA PREMIERA

SEDEM LET SKOMIN

napisal George Axelrod
prevod in priredba Edoardo Erba
nastopata **Massimo Ghini** in **Elena Santarelli**
originalna glasba Renato Zero
scenograf Aldo Buti
kostumografinja Ornella Campanale
režija Alessandro D'Alatri
produkcija Associazione Culturale La Pirandelliana

DECEMBER 2013

SREDA, 11. PROZA

ŠEST OSEB IŠČE AVTORJA

napisal Luigi Pirandello
nastopajo **Antonio Salines**, **Edoardo Siravo**, Silvia Ferretti, Paola Rinaldi in Marina Bonfigli
kostumografinja Carla Ricotti
glasba Giancarlo Chiaramello
mimika Marise Flach
režija **Giulio Bosetti**
produkcija Teatro Carcano di Milano

ČETRTEK, 19. GLASBA IN BALET

LA VERA STORIA DI TRAVIATA

nastopa **Corrado Augias**
klavir in glas Giuseppe Modugno

JANUAR 2014

SOBOTA, 4. GLASBA IN BALET

ENNIO MARCHETTO
NOVA PREDSTAVA

PONEDELJEK, 13. PROZA

HEDDA GABLER

napisal Henrik Ibsen
nastopajo **Manuela Mandracchia**, **Luciano Roman** in Jacopo Venturiero, Simonetta Cartia, Federica Rosellini, Massimo Nicolini, Laura Piazza
režija Antonio Calenda
scenograf Pier Paolo Bisleri
glasba Germano Mazzocchetti
produkcija Teatro Stabile del FVG e Compagnia Enfi Teatro

SOBOTA, 18. GLASBA IN BALET
DEŽELNA EKSKLUZIVA in VSEDRŽAVNA PREMIERA

Ballet Black
WAR LETTERS

SOBOTA 25 GLASBA IN BALET

Berlin Comedian Harmonists
VERONIKA, DER LENZ IST DA

Holger Off tenor, Ralf Steinhagen tenor, Olaf Drauschke bariton, Philipp Seibert bariton, Wolfgang Höltzel bas, Horst Maria Merz klavir

TOREK, 28. PROZA

NUDA PROPRIETÀ

napisala Lidia Ravera
nastopata **Lella Costa** in **Paolo Calabresi**
scenograf Francesco Ghisu
glasba Antonio di Pofi
režija Emanuela Giordano
produkcija La Contemporanea e Mismaonda

FEBRUAR 2014

PETEK, 7. GLASBA IN BALET

AMARCORD

balet v dveh dejanjih, napisal Luciano Cannito, prosto po istoimenskem filmu Federica Fellinija
nastopa **Rossella Brescia**
glasba Nino Rota, Autori Vari

ČETRTEK, 13. PROZA

KRALJEV GOVOR

napisal David Seidler
nastopata **Luca Barbareschi** in **Filippo Dini**
režija Luca Barbareschi
produkcija Casanova Multimedia

SOBOTA, 22. VELIKI DOGODKI
DEŽELNA EKSKLUZIVA

AMADEUS LEOPOLD
KONCERT
Amadeus Leopold (Hahn Bin) violina
John Blacklow klavir

MAREC 2014

SREDA, 5- PROZA

ZBRANA DELA WILLIAMA SHAKESPEARA (OKRAJŠANO)

napisali Adam Long, Daniel Singer in Jess Winfield
nastopajo **Zuzzurro&Gaspare** in **Maurizio Lombardi**
zasnova in načrt Paolo Valerio
režija Alessandro Benvenuti
produkcija a.ArtistiAssociati in Atlantide – Teatro Stabile di Verona

ČETRTEK, 13. GLASBA IN BALET

MAGAZZINO 18
IZSELJEVANJE ITALIJANOV, IZBRISANIH OD ZGODOVINE
predstavo napisal in nastopa **Simone Cristicchi**
napisal v sodelovanju z Janom Bernasom
režija Antonio Calenda
igra **Mitteleuropa Orchestra**

SREDA, 19. VELIKI DOGODKI

SUGAR, THE MUSICAL

povzeto iz filma *Nekateri so za vroče*
libret Peter Stone, glasba Jule Styne, lirika Bob Merril
nastopajo **Justine Mattera**, Christian Ginepro in Pietro Pignatelli
režija Federico Bellone

ČETRTEK, 27. PROZA

SKOPUH

napisal Molière, prevod Cesare Garboli
nastopajo **Arturo Cirillo**, Michelangelo Dalisi, Monica Piseddu, Luciano Saltarelli, Antonella Romano, Salvatore Caruso, Sabrina Scuccimarra, Rosario Giglio
režija Arturo Cirillo
scenograf Dario Gessati
glasba Francesco De Melis
produkcija Teatro Stabile di Napoli / Teatro Stabile delle Marche

APRIL 2014

ČETRTEK, 3. GLASBA IN BALET
DEŽELNA PREMIERA

LINAPOLINA
LE STANZE DEL CUORE
napisala, vodi in nastopa **Lina Sastri**
pleše Raffaele De Martino

TOREK, 8. VELIKI DOGODKI
DEŽELNA EKSKLUZIVA

Državni balet iz Brna
COPPELIA NA MONTMARTRU

Balet v treh dejanjih
glasba Léo Delibes
koreografija, libret in režija **Youri Vàmos**
kostumograf Michael Scott
scenograf Karel Kut
luči Youri Vàmos, Michal Kříž

Vpis novih abonmajev in prodaja vstopnic

OD SOBOTE, 26. OKTOBRA 2013
poteka predprodaja vstopnic pri Okencu občinskega Gledališča Verdi na Korzu Italia (tel. 0481/383602) s sledečim urnikom: od ponedeljka do sobote od 17:00 do 19:00 ure.

VEČERNA PRODAJA VSTOPNIC
nakup vstopnic za posamezno predstavo bo možen tudi na dan same predstave pri blagajni občinskega Gledališča Verdi od 19:45 do 20:45.

OKENCE JE ZAPRTO
vse praznične dni, od 24. do 26. decembra in 31. decembra.

INFORMACIJE
Občinsko Gledališče Giuseppe Verdi Gorica
tel. 0481 38 36 01 - info.teatroverdigorizia@gmail.com
www3.comune.gorizia.it/teatro
www.facebook.com/TeatroVerdiGorizia

OBČINA GORICA
ODBORNIŠTVO ZA KULTURO IN DOGODKE
Let's Go! Gorizia
Teatro Comunale Giuseppe Verdi di Gorizia
REGIONE AUTONOMA FRIULI VENEZIA GIULIA
FONDAZIONE Cassa di Risparmio di Gorizia
CASSA DI RISPARMIO DEL FRIULI VENEZIA GIULIA